

T Ü R M O B

**TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ**
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TURKEY)

VERGİ RAPORU 2008

**TÜRMOB YAYINLARI - 348
ANKARA - 2008**

VERGİ RAPORU

2 0 0 8

TÜRMOB YAYINLARI- 348
ANKARA - 2008

Dizgi - Düzenleme

TÜRMOB
Basın Yayın Servisi

Baskı

Ada Matbaacılık
(0.312) 385 54 10

SUNUŞ

Dünya da ve ülkemizde en çok tartışılan konuların başında vergi gelmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde siyasi partiler seçimlerden önce detaylı bir şekilde vergi politikalarını açıklayarak, seçmenlerden oy isterler. Tüm bireyleri birebir etkilemesinden dolayı vergi politikalarının tartışılması son derece doğaldır.

Muhasebe ve denetim mesleğini vergi sistemi ve vergi mevzuatı çok yakından ilgilendirmektedir. TÜRMOB olarak vergi sistemimizin çağdaş bir düzeye gelmesi için görüşler üretiyoruz, yapılan çalışmalara destek oluyoruz ve kurumsal olarak katkı koyuyoruz. 19'ncü Genel Kurulumuza'da diğer raporlarımızın yanı sıra bu yıl beşincisini hazırladığımız Vergi Raporu'nu sunmuş bulunuyoruz.

Geçmiş yıllarda meslektaşlarımızın ve kamuoyunun istifadesine sunduğumuz Vergi Raporlarımız büyük beğeni ve takdir topladı. Birçok çalışmaya kaynak ve temel teşkil etti.

Türkiye'de tarımdan turizme, enerjiden gemi yapımına kadar stratejik bir vizyonla geleceğini belirlediği takdirde, finansal kaynaklarını verimli kullanarak global anlamda rekabet edebilecek bir çok sektör yaratabilir.

Türkiye'de vergi politikası daha fazla vergi toplamaya odaklanmıştır. Ancak kamu maliyesinde sağlanan başarı sonucunda bulunduğumuz noktada vergi politikalarının, ülkemizin ihtiyaç duyduğu ekonomik yapı ve faaliyetleri destekleme, özendirme, kaynak israfına yol açan, global pazarlarda rekabet edemeyen, verimsiz faaliyetleri de caydırma gücünden de yararlanmanın zamanı gelmiştir.

Geleceğe yönelik olarak tasarlanan ekonomik yapıyı destekleyen bir vergi sistemi kurmalıyız.

Vergi Raporumuzda temel sorunları saptayarak çözüm önerileri sunmayı hedefledik. Uluslararası vergisel eğilimler ile çeşitli ülkelerin vergi istatistiklerine yer verdik ve bir karşılaştırma imkanı yaratmaya çalıştık.

Vergi Raporu'muzun, odalarımıza, üyelerimize ve konuyla ilgilenen tüm kesimlere yararlı olacağına inanıyorum.

Mehmet TİMUR
TÜRMOB Genel Başkanı

İÇİNDEKİLER

1- KAMU MALİYESİ VE VERGİ SİSTEMİ	1
1.1- Genel Değerlendirme	1
1.2- Borç Stoğu	5
1.2.1- Merkezi Yönetim Dış Borç Stokundaki Gelişmeler	5
1.2.2- Merkezi Yönetim İç Borç Stokundaki Gelişmeler	6
1.2.3- Avrupa Birliği Tanımlı Borç Stoku	11
1.3- Bütçe Performansı	11
1.4- Bütçe Harcamaları	13
1.5- Bütçe ve Vergi Gelirleri	15
1.6- Bütçe Gelirleri ve Vergi Politikası	19
2- VERGİ POLİTİKASI	24
2.1- Kamu Harcamaları Vergi Gelirleri İle Finanse Edilmemektedir	24
2.2- Toplanan Vergilerin Önemli Bir Bölümü Hala Faiz Ödemeleri İçin Kullanılmaktadır	27
2.3- Vergi Yükünün Adaletli ve Dengeli Dağılımı Sağlanamamıştır. Mevcut Vergi Sistemi Gelir Dağılımını Daha Eşitsiz Hale Getirmektedir	29
2.3.1- Fakirden Devlete	33
2.3.2- Devletten Zengine	35
2.3.3- Vergilerin İl Bazında Dağılımı	37
2.4- Kurumlar Vergisini Kimler Ödüyor?	39
2.5- Gelir Vergisini Kimler Ödüyor?	41
2.6- İstihdam Üzerindeki Vergi Yükü Ağırır	43

2.7- Ülkemizdeki Vergi Yüğü Ağırdr	.44
2.8- Ülkemizde Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları Kayıtlı Ekonomiyi Tehdit Eder Hale Gelmiştir	.48
2.9- Vergi Kanunları Çok Sıkı Değişmektedir ve Yapılan Değişiklikler Sonucu Vergi Kanunlarındaki Sistematik Bozulmuştur	.49
2.10- Vergi Kanunları Yeniden Yazılmalıdır	.50
2.11- Maliye İdaresi İle Meslek Mensupları Arasındaki Olumlu Diyalog ve İşbirliği Artarak Güçlendirilmelidir	.51
3- VERGİ KAÇAKÇILIĞI VE KAYITDIŞI EKONOMİ	.52
3.1- Vergi Kaçakçılığının Nedenleri	.52
3.2- Vergi Uyumunu Nasıl Artırılır	.55
3.2.1- Vergi Kaçakçılığı ve Vergi Kompozisyonu	.57
3.2.2- Vergi Yüğü	.59
3.2.3- Ekonomik Yapı	.64
3.3- Vergi İdaresi ve Yönetimi	.65
3.3.1- Giriş	.65
3.3.2- Vergi Yönetimi	.66
3.3.3- Vergi İdaresinin İç Organizasyonu	.66
3.3.4- Değerleme Teknikleri ve Tahsilat	.67
3.3.5- Kontrol ve Denetim	.68
3.3.6- Yaptırımlar ve Vergi Afları	.69
4- VERGİ AHLAKI	.69
5- DEĞERLENDİRME GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİMİZ	.73
5.1- Önerilerimiz	.74

VERGİ İSTATİSTİKLERİ	83
01.01.1980 Tarihinden Sonra Türk Vergi ve Vergiye ilişkin Usul Kanunlarında Yapılan Yeni Düzenleme ve Değişiklikler	85
Gelir Vergisi Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı	100
Gelir Stopaj Vergisi Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı	104
Basit Usulde Vergilendirilen Gelir Vergisi Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı	108
Kurumlar Vergisi Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı	112
Katma Değer Vergisi Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı	116
Yıllara Göre Mükellef Sayıları	120
Son 5 Yıl Faal Mükellef Sayıları (İl Bazında)	123
Vergi İnceleme Sonuçları	127
İller İtibariyle Genel Bütçe Vergi Gelirleri	130
2007 Yılı Tarhiyat Sonrası Uzlaşma Sonuçları	134
Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatında Nominal ve Reel Artış Oranları ..	138
Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergilerinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Payı	140
Genel Bütçe Vergi Gelirlerindeki Artışların, 2005-2007 Yıllarında ÜFE, 1995-2004 Yıllarında TEFE artışı İle Karşılaştırılması	141
GSYİH, Genel Bütçe Vergi Gelirleri ve Vergi Yüğü	142
GSYİH, Genel Bütçe Vergi Gelirleri ve Vergi Yüğü	142
Vergi Gelirlerinin Detayları	143
OECD Ülkeleri Toplam Vergi Geliri	144
OECD Ülkeleri Mal ve Hizmetler Üzerindeki Vergiler	146
OECD Ülkeleri Gelir ve Kazançlar Üzerindeki Vergiler	148
OECD Ülkeleri - Ücretlerin Vergilendirilmesi Karşılaştırmalı Tablo	150
OECD Ülkeleri - Ücretlerin Vergilendirilmesi	152

1- KAMU MALİYESİ VE VERGİ SİSTEMİ

1.1- Genel Değerlendirme

Türkiye, 2002 ila 2006 yılları arasında ortalama yüzde 7.2, 2007 yılında ise yüzde 4,5 oranında büyümüştür. Diğer taraftan, 2006 ve 2007 ekonomide önemli dalgalanmaların yaşandığı yıllar olmuş, bu dalgalanmalar sonucu ülkemiz ekonomisi beklentilerin altında da olsa büyümeyi sürdürse de özellikle fiyat istikrarı hedefi önemli ölçüde iki yıl üst üste aşılmış ve yıllık enflasyon da yeniden çift haneli rakamlara dönülmüştür. Genel olarak makro ekonomik göstergelerde büyük ölçüde bir bozulma görülmemiş ancak, özellikle faiz oranlarında önemli sıçramalar yaşanmıştır. Enflasyon hedefinde yaşanan sapmaların yanısıra giderek yapısal hale gelen cari işlemler açığı ile işsizlik de ekonomideki diğer iki temel sorun olmayı sürdürmektedir.

6 yıl süren güçlü büyümeye rağmen Türkiye hala OECD ülkeleri içinde en düşük gelire sahip ülkelerden birisidir. Büyüme geçen yıl ve içinde bulunduğumuz yılda zayıflamış ve ekonominin istihdam sağlama kapasitesi azalarak işsizlik oranı artmıştır.

2008'in ilk çeyreğinde ise ülkemizin uluslararası finansal piyasalarda risk primi artmış, döviz kuru nispeten kötüleşmiştir. Uluslararası mali şartlardaki kötüleşme ve siyasi şartlardaki belirsizlikler Türkiye'nin risk primindeki bu önemli yükselişlere katkıda bulunmuş ve faiz oranları diğer gelişmekte olan ülkelerden daha fazla artmıştır.

Enflasyonun bu yıl yüzde 9,6'ya yükselmesi, gelecek yıl ise yüzde 7,5'e gerilemesi beklenmektedir. İşsizlik oranının ise bu yıl yüzde 10,2 gelecek yıl da yüzde 10,5'e çıkacağı, cari işlemler dengesinin ise 2008'de yüzde -5,4 ve 2009'da da yüzde -5,3 olacağı tahmin edilmektedir.

Bilindiği üzere gelişmekte olan ülkeler için cari işlemler açığının gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH) yüzde 3'ünden az olması gerekmektedir. Türkiye'de ise bu oran 2006'da yüzde 6,1, 2007'de ise yüzde 5,8 olmuştur. Yine gelişmekte olan ülkeler için konsolide kamu borcunun GSYH'ya oranı yüzde 50'den az olmalıdır. Türkiye'nin kamu borç stoğu GSYH'nin yüzde 40'ı, net kamu borç stoğu ise GSYH'nin yüzde 30'u düzeyindedir.

2007 yılında ekonomik açıdan en önemli gelişme halen iktidarda bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi hakkında Anayasa Mahkemesinde açılan kapatma davası olmuştur.

Kapatma davası, ülkede bir süre siyasi bir belirsizlik yaratmıştır. Bu siyasi belirsizlik ise dünya ekonomisinde etkisini özellikle 2007 Ağustos ayından beri devam ettiren global finansal krizin ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini artırıcı bir rol oynamış ve özellikle faiz oranlarında ciddi yükselişler yaşanmıştır. Ülkeye girmekte olan ve cari açığın finansmanı için en sağlıklı yol olan doğrudan yabancı sermaye yatırımları da özellikle kapatma davasının açıldığı 2008 yılında azalmıştır.

2008 yılının ilk altı aylık döneminde 27.3 milyar dolar olarak gerçekleşen cari açığın 7.6 milyar dolarlık kısmı (net) doğrudan yabancı sermaye yatırımı ile finanse edilmiştir. Yabancı sermaye yatırımları 2007'nin ilk altı ayında ise 12.5 milyar dolar düzeyindeydi. Dolayısıyla, 2008'de hem doğrudan yabancı sermaye yatırımında bir azalma meydana gelmiş, hem de doğal olarak cari açığın doğrudan yabancı kaynakla finanse edilen oranı azalmıştır.

Ağustos 2007'de Amerika'da başlayan ve subprime mortgage krizi olarak adlandırılan finansal kriz, daha sonra domino etkisi ile giderek global bir nitelik kazanmış ve tüm dünya finans piyasalarını etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir.

Finansal krize faiz oranlarını düşürerek cevap veren ABD ekonomi yönetimi, doların değer kaybetmesini engelleyememiş ve bu durum gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, yüksek oranlı ekonomik büyümelerinin de neden olduğu talep artışı ile birlikte başta petrol olmak üzere emtia fiyatlarını rekor düzeylere çıkartmıştır.

Artan petrol ve emtia fiyatları Türkiye gibi hammadde ve aramalı ithal ederek büyüyen ve ihracat yapan doğal kaynak fakiri bir ülke için sıkıntı yaratmış ve zaten yüksek olan cari açığımız daha da artmıştır.

2007 ve 2008 yıllarında Türkiye, subprime mortgage krizinin neden olduğu global dalgalanmadan en çok etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Bu krizin çok büyük ve derin mortgage piyasaları olan ülke ekonomilerini etkilemesi normal iken, bizim gibi henüz mortgage piyasası bile oluşmamış bir ülkeyi bu kadar etkilemesi düşündürücüdür.

Bunun nedenini Türkiye'nin kendi iç koşullarında aramak gerekir diye düşünmekteyiz.

Bardağın dolu tarafına baktığımızda ise 2002 yılından bu yana bütçe disiplini sayesinde kamu sektörü mali açıdan iyi bir duruma gelmiştir. Sıkı maliye politikası Merkez Bankasının enflasyonla mücadelesine de çok büyük oranda yardımcı olmuş ve enflasyonun bir süre de olsa tek haneli rakamlara gerilemesini sağlamıştır.

Son 6 yıllık dönemde dikkati çeken bir diğer olumlu gelişme de ekonominin kamu sektörü kaynaklı değil, özel sektör kaynaklarıyla büyümeye başlamış olmasıdır.

Ancak rekor düzeye ulaşan cari açığın nasıl azaltılacağı sorusu hala gündemdeki yerini korumaktadır. Örneğin en son açıklanan verilere göre Türkiye'nin yılın ilk altı ayındaki cari açığı yüzde 41,9 artışla 27 milyar 347 milyon dolara çıkmıştır. Bu rakam 2007 yılının ilk 6 ayında açık 19 milyar 273 milyon dolar idi. 2008 yılının ilk 6 aylık döneminde dış ticaret dengesi de 28 milyar 795 milyon dolar tutarında açık vermiştir.

Dünya piyasalarında meydana gelen global dalgalanmalardan en çok etkilenen ülkelerin başında gelmemizin nedeni, artık kronik bir hal alan yüksek cari açık ve neden olduğu kırılganlıktır. Yüksek cari açığın neden ise sınai yapımızın yüksek katma değer yaratan, döviz geliri elde eden ve işsizliği azaltan bir yapıda olmayışıdır. Nitekim 2001 yılından beri sürekli ve yüksek oranlı büyüyen ekonomimiz, büyüme konusunda dünya çapında bir başarı yakalamasına rağmen yeteri kadar yeni iş yaratamamıştır. Yani Türkiye ekonomisi, büyüme başarısına karşılık işsizlik konusunda başarılı görünmemektedir.

Bu nedenle hükümetin en önemli ekonomik hedefi, Türkiye ekonomisini biran evvel cari denge açığını düşürecek şekilde yüksek katma değer yaratarak ihracat yoluyla döviz geliri elde eden ve işsizliği azaltan bir yapıya kavuşturmak olmalıdır. Ekonomi yönetiminin artık yeni bir ekonomik planı hayata geçirmesi gerekmektedir. Bu yeni planda yine en öncelikli hedef istikrarlı büyüme olmalı ve acilen gelecek 10 yılda Türkiye'nin dünya ekonomisinde kendisine yer edinebileceği özel ve önemli sektörler belirlenmelidir. Bunlar “stratejik sektör” veya “iş kolu” olarak tanımlanmalıdır. Örneğin, kentlere verdiği büyük oranlı göç nedeniyle bugün işsizliğin en önemli kaynağı haline gelen tarım sektörünü küçültüp, çalışanlara başka sektörlerde iş yaratmaya çalışmak yerine tarım sektörü “stratejik sektör olarak tanımlanmalı ve acilen kapsamlı bir “tarım reformu ve bu reformu yurt çapında uygulamaya koyan bir “ulusal tarım seferberliği” başlatılmalıdır. Bu seferberlik ile tarım sektörünün kontrollü küçülmesi değil, büyütülmesi hedeflenmeli, gerek ülke içinden gerekse de ülke dışından bu alanda yetişmiş olan beyinlerden kurulu bir komite oluşturulmalı, gerekirse bu işi iyi yapan başka ülkelerden danışmanlık desteği dahi alınmalıdır. Çevremizdeki zengin ama tarım imkanları sınırlı Ortadoğu, Rusya hatta Avrupa Birliği pazarlarının tarım ambarı haline gelebilmek için stratejik ürünler belirlenmeli, çiftçilerimiz eğitilmeli ve bankaların artan finansman kaynaklarının doğru projelere gidebilmesinin yolu açılmalıdır. Tarım sektörüne entegre olacak ve tarım ürünlerinin katma değerini arttıracak imalat sanayi sektörleri desteklenmelidir.

Türkiye'de tarımdan turizme, enerjiden gemi yapımına kadar stratejik bir vizyonla önu açıldığı takdirde finansal kaynaklarını verimli kullanarak global anlamda rekabet edebilecek birçok sektör olduğunu biliyoruz.

Esas önemli nokta Türkiye'nin ana gündem maddesinin artık değişmesi gerektiği ve ülke ekonomisini gelecek 10 yılda gelişmiş ülkelerin arasına sokacak istikrarlı, katma değer yaratan, döviz geliri elde eden ve belki de en önemlisi eğitimli işsiz sayısını azaltabilecek ekonomik büyüme modellerinin tartışması zamanının geldiğini düşünüyoruz.

Bu tartışmalara paralel olarak vergi sistemimizin yeniden düzenlendiği ve temel kanunların yeniden kaleme alındığı şu günlerde böyle bir vizyon eksikliğinin olması, daha en başından vergi sistemimizin, acilen ihtiyaç duyduğumuz ve yukarıda ifade ettiğimiz mikro ekonomik politikaları destekleyici ve teşvik edici bir yapıda oluşmasına engel olmaktadır. Anadolu tabiriyle çocuk ölü doğmaktadır.

Türkiye'de vergi politikası denilince şu ana kadar hep nasıl daha fazla vergi toplanabilir sorusunun cevabı aranmıştır. Ancak kamu maliyesinde sağlanan başarı sonucunda bulunduğumuz noktada vergi politikalarının, ülkemizin ihtiyaç duyduğu ekonomik yapı ve faaliyetleri destekleme ve özendirme, kaynak israfına yol açan, global pazarlarda rekabet edemeyen, verimsiz faaliyetleri de caydırma gücünden de yararlanmanın zamanı gelmiştir. Yani artık geleceğe yönelik olarak tasarlanan ekonomik yapıyı destekleyen bir vergi sistemi kurulmalıdır.

Ancak eğer gelecek 10-15 yıla ilişkin olarak bir ekonomik yapı, stratejik sektör öngörünüz yok ise, bugünden geleceğin ekonomik yapısını inşa eden vergi sistemini neye göre oluşturacaksınız? Geçmişin ve bugünün güncel ihtiyaçlarına göre mi?

Bu konuda en önemli görev, Gelir İdaresi Başkanlığı ile Vergi Politikaları Genel Müdürlüğü'ne düşmektedir. Bu iki kurum, uzun yıllardır özlemimizi duyduğumuz ama bugünlerde en çok ihtiyaç duyduğumuz makro veya mikro ekonomik politikalar ile vergi politikaları arasındaki uyumu sağlama konusunda biran evvel koordineli bir şekilde çalışmaya başlamalıdır.

Son 5 yıllık dönemde yakalanan ekonomik istikrar ve yüksek oranlı büyümenin belki de en önemli nedeninin kamu maliyesinde sağlanan mali disiplin olduğu hemen herkesin üzerinde görüş birliğine vardığı bir tespittir. Bu tespit bizim yıllardır dile getirdiğimiz, "kamu maliyesinde kalıcı iyileşme tam olarak sağlanmadan, ekonomide kalıcı iyileşme sağlanamaz. Bunun sonucunda da ekonomide sürdürülebilir büyüme koşulları yaratılamaz, yatırım ve üretim ortamı iyileştirilemez ve yabancı ser-

maye çekilemez” görüşümüzü doğrular niteliktedir. Bu nedenle kamu maliyesinde oldukça başarılı bir şekilde sürdürülen mali disiplinden de asla taviz verilmemelidir.

Kamu maliyesinde mali disiplinin sağlanması denilince akla üç şey geliyor, birincisi harcamaların disiplin altına alınması, ikincisi gelirlerin doğal olarak vergi gelirlerinin harcamaları karşılayacak ölçüde düzenli ve yeterli olması ve üçüncü kamu borç stoğunun sürdürülebilirliği. Şimdi isterseniz rakamlarla Türk Kamu Maliyesi-ne daha yakından bakalım.

1.2 – Borç Stoğu

Merkezi yönetim borç stoğunun GSYH’ya oranı son 7 yıldır azalış eğilimi göstermektedir. 2007 yılı sonu itibarıyla bu oran 2006 yılına göre 6,6 puan azalmış ve yüzde 38,9 olarak gerçekleşmiştir. Son beş yıllık dönemde meydana gelen azalma ise 30,3 puan olmuştur.

2002 yılı sonunda 242,7 milyar YTL olan merkezi yönetim borç toplam stoğu 2008 yılı Haziran ayı sonunda 348,2 milyar YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutar, 2007 yıl sonuna göre 14,7 milyar YTL’lik bir artışı ifade etmektedir. Söz konusu artışın 9 milyar YTL’lik kısmı dış borç stokunda meydana gelen artıştan kaynaklanmaktadır. İç borç stokunun toplam stok içerisindeki ağırlığı yüzde 75, dış borç stokunun ise yüzde 25 olmuştur.

Toplam stokun yüzde 57,2’si sabit faizli borçlardan ve yüzde 42,8’i değişken faizli borçlardan oluşmaktadır. YTL cinsinden borç stoku 2007 yıl sonuna göre 0,1 puan artarak yüzde 68,8 olarak gerçekleşmiştir. Döviz cinsi/döviz endeksli borç stokunun toplam stok içerisindeki payı sırasıyla yüzde 30,8 ve yüzde 0,4 olmuştur.

1.2.1- Merkezi Yönetim Dış Borç Stokundaki Gelişmeler

2007 yılı sonunda 67,1 milyar dolar olarak gerçekleşen merkezi yönetim dış borç stoku, 4,1 milyar dolar artarak 2008 yılı Haziran ayı sonunda 71,2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Yurtdışı piyasalara ihraç edilen tahvillerden oluşan stok bu stokun yüzde 55’ini oluşturmaktadır.

2008 yılı Haziran sonu itibarıyla uluslararası kuruluşlardan sağlanan kredi stokunun toplam içerisindeki payı yüzde 28,8, hükümet kuruluşlarından sağlanan kredi stokunun payı yüzde 7,2, diğer kuruluşlardan sağlanan kredi stokunun payı ise yüzde 9,1 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yıl sonuna göre stok artışındaki en büyük değişim

Uluslararası Para Fonu (IMF) kaynaklı borçlarda gerçekleşmiştir. IMF dış borç stoku 2007 yıl sonuna göre yüzde 40,6'lık bir artış ile 7,1 milyar dolardan 10 milyar dolara yükselmiştir.

Son 5 aylık dönemde gerçekleştirilen borçlanma ve ödemeler ile stokun döviz yapısı da değişmiş, özellikle IMF'den yapılan kullanımlar çerçevesinde SDR cinsi borç stokunun toplam dış borç stoku içerisindeki payı 2007 yıl sonuna göre 3,5 puan artarak 2008 yılı Haziran sonu itibarıyla yüzde 14,1'e yükselmiştir. Buna karşın USD cinsinden yapılan tahvil ihraçlarına rağmen Dolar cinsi borç stokunda 3,3 puanlık bir azalış meydana gelmiştir.

Haziran sonu itibarıyla Avro cinsi dış borç stokunun toplam stoka oranı yüzde 29,5 olarak gerçekleşirken, Japon Yeni cinsinden borçların oranı ise yüzde 3,5 olarak gerçekleşmiştir.

Merkezi yönetim dış borç stokunun faiz yapısı incelendiğinde, sabit faizli borç stokunun toplam stok içerisindeki payının 2007 yıl sonuna göre 3,3 puan azalarak yüzde 71,5 olarak gerçekleşmiştir.

1.2.2- Merkezi Yönetim İç Borç Stokundaki Gelişmeler

2008 yılının ilk altı aylık döneminde 34,8 milyar YTL tutarındaki anapara ödemesine karşılık gerçekleştirilen 40,5 milyar YTL tutarındaki borçlanma neticesinde 2007 yılı sonunda 255,3 milyar YTL olan merkezi yönetim iç borç stoku, 2008 yılı Haziran sonu itibarıyla net 5,7 milyar YTL artış göstererek 261 milyar YTL düzeyine yükselmiştir.

Merkezi yönetim iç borç stokunun döviz kompozisyonu incelendiğinde, 2007 yıl sonu itibarıyla 229,2 milyar YTL olan YTL cinsi senetlerin toplam değeri, Haziran 2008 sonunda 239,7 milyar YTL düzeyine yükselmiş; aynı cins senetlerin iç borç stoku içerisindeki payı ise yüzde 89,8'den yüzde 91,8'e çıkmıştır. Döviz cinsinden ve dövizde endeksli senetlerin toplam değeri 26,1 milyar YTL seviyesinden 21,3 milyar YTL seviyesine gerilerken, stok içerisindeki payı da yüzde 10,2'den yüzde 8,2'ye düşmüştür.

Merkezi yönetim iç borç stokunun faiz yapısına bakıldığında ise 2007 yılı sonunda sabit getirili senetlerin merkezi yönetim iç borç stoku içerisindeki payı yüzde 50,2 (128,1 milyar YTL) iken, 2008 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla yüzde 52,4'e (136,8 milyar YTL) yükselmiştir.

Değişken faizli senetlerin payı ise aynı dönemde yüzde 49,8 (127,2 milyar YTL) seviyesinden yüzde 47,6 (124,2 milyar YTL) seviyesine düşmüştür.

Merkezi yönetim toplam iç borç stokunun ortalama vadeye kalan süresi 2007 yılı sonunda 25,7 ay iken 2008 yılı Haziran ayı sonunda 23 aya düşmüştür. Aynı dönemde, nakit dışı iç borç stokunun ortalama vadeye kalan süresi 25,7 ay seviyesinden 20,6 ay seviyesine; nakit iç borç stokunun ortalama vadeye kalan süresi ise 25,7 aydan 23,3 aya gerilemiştir. Söz konusu azalmaların nedeni yeni nakit dışı ihraç yapılmaması ve önceki yıllarda ihraç edilen senetlerin itfa tarihlerinin yaklaşmasıdır.

Toplam borç stoğumuzun yüzde 31,2'si döviz veya dövize endeksli borçlardan oluşmaktadır. Borç stokumuzun YTL/döviz kompozisyonu, döviz kurlarında meydana gelecek değişimlerin döviz cinsinden veya dövize endeksli borçlarımızın tutarında dönemsel olarak ne kadarlık bir artışa veya azalışa yolaçacağını öngörmemiz açısından önemlidir. Her ne kadar cinsinden veya dövize endeksli borçlar ödenene kadar bu artış veya azalışların hesaplama dışında bir etkisi olmasa da, bu oran toplam borç stokumuzun kurlara olan duyarlılığını ve dolayısıyla da taşıdığı yüksek riski göstermesi bakımından önemlidir.

Yüksek cari açığın ülkemiz ekonomisinde neden olduğu kırılganlık ile yaklaşık 1,5 senedir özellikle Amerika'da mortgage şirketlerinde (subprime mortgage) ortaya çıkan ve daha sonra başta İngiltere mortgage piyasası olmak üzere Avrupaya sıçrayan mortgage krizi, küresel düzeyde bir kredi piyasası krizine dönüşmüş durumdadır. Bu küresel likidite krizi nedeniyle son 1 yıldır global likidite ve yatırımcı iştahı önemli ölçüde azalmıştır ve uluslararası yatırımcılar tarafından daha az risk alındığı ve önümüzdeki aylar hatta yıllarda da alınacağı artık herkesin kabul ettiği bir durumdur. Böyle bir küresel konjonktürde, borç stokumuzun dövize bu derece bağımlı olması, bizce ülkemiz açısından büyük bir risk unsurudur.

Sıcak parayı ülkemize çekip, bu yolla döviz ucuzlatmak uğruna milletçe ödediğimiz yüksek faiz de, işte bu tablonun sadece küçük bir sonucudur. Yüksek faiz, daha az yatırım, daha az istihdam, daha az ücret, daha az harcama, daha az vergi tahsilatı, daha çok borçlanma ve yeniden daha fazla faiz gibi fasit bir daire ekonomide kendini yaşatmakta, bu dairenin kapısında bekleyen ve cebinde parası olan yerli ve yabancılar ise tatlı kazançları üzerinden vergi bile ödemedi servetlerine servet katmaktadır. Bu servetin tüm maliyetini, yükünü ise çalışan, üreten ve vergisini veren büyük çoğunluk karşılamaktadır.

2008 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla merkezi yönetim bütçesinin nakit açığı 108 mil-

yon YTL olarak gerekleŒmiŒtir. Söz konusu açık ağırlıklı olarak borçlanma yoluyla kapatılmıŒtır.

Ocak-Haziran döneminde net dıŒ borçlanma 2,7 milyar YTL, net i borçlanma 3,8 milyar YTL olmak üzere toplam net borçlanma tutarı 6,5 milyar YTL olmuŒtur. Aynı dönemde merkezi yönetim bütçesi dıŒındaki kuruluŒlara 194 milyon YTL tutarında ikrazen kredi kullanılmıŒ olup, bu kuruluŒlardan 317 milyon YTL tutarında tahsilat gerekleŒtirilmiŒ ve böylece net tahsilat 122 milyon YTL tutarında gerekleŒmiŒtir.

zelleŒtirme gelirlerinden Hazineye aktarılan 63 milyon YTL ile söz konusu dönemde sağlanan toplam finansman tutarı 6,7 milyar YTL olarak gerekleŒmiŒ ve merkezi yönetimin kasa/banka kalemi 6,6 milyar YTL tutarında artıŒ gstermiŒtir.

Hazine nakit gerekleŒmelerinin yılın ilk altı aylık dönemine iliŒkin geçici sonuçlara göre nakit bazda toplam 95,9 milyar YTL gelir elde edilmiŒ, 79 milyar YTL faiz dıŒı harcama yapılmıŒ ve 16,9 milyar YTL faiz dıŒı fazla oluŒmuŒtur. Toplam 19,9 milyar YTL faiz ödemesinden sonra Hazine nakit dengesi 3 milyar YTL açık vermiŒtir.

2008 yılının ilk yarısında genel bütçenin finansmanı çerçevesinde, nakit bazda gerekleŒtirilen i borçlanma tutarı net 32,6 milyar YTL olmuŒtur. Aynı dönemde gerekleŒtirilen 29,7 milyar YTL nakit anapara ödemesi ile birlikte söz konusu dönemde iliŒkin net i borçlanma 2,9 milyar YTL olmaktadır. Diğer taraftan, 16,6 milyar YTL faiz ödemesi de dikkate alındığında söz konusu dönemde toplam 46,2 milyar YTL tutarında i borç servisi gerekleŒtirilmiŒtir. Bu haliyle daha önceki dönemlerde olduğu gibi i borçlanma, söz konusu dönemde sağlanan finansman kalemleri içerisinde yüzde 58 ile en büyük paya sahiptir.

2008 yılının ilk yarısında 46,2 milyar YTL'lik i borç servisine karŒılık 32,6 milyar YTL i borçlanma yapılması sonucunda, i borç çevirme oranı yüzde 70,4 olmuŒtur.

2008 yılı baŒından itibaren küresel kredi piyasalarına ve ABD ekonomisine iliŒkin kaygıların artması ve bunun yanı sıra küresel piyasalarda emtia fiyatlarının yükselmesi ile beraber oluŒan enflasyonist baskı neticesinde küresel faiz oranlarında ykseliŒ gzlemlenmiŒ ve azalan risk iŒtahu sonucu yabancı yatırımcıların geliŒmekte olan ülke piyasalarına ilgisi azalmıŒtır.

Bu geliŒmeler ülkemizi de etkilemiŒ ve yurti devlet iç borçlanma senetleri (DİBS) piyasasında faiz oranları 2008 yılı baŒından itibaren artıŒ gstermiŒtir ve 2008 yılı

Ocak-Haziran döneminde yüzde 17,8 olmuştur. Söz konusu dönemde toplam borçlanmanın ortalama vadesi ise 28,6 olarak gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan 2007 yılında toplam 158,9 milyar YTL toplam borç servisi gerçekleştirilmiş, bunun 136,8 milyar YTL'sini iç borç, 22,1 milyar YTL'sini ise dış borç anapara ve faiz ödemeleri oluşturmuştur. 2007 yılında toplam 112,1 milyar YTL iç ve dış borç anapara ödemesi, 48,7 milyar YTL de bu borçların faiz ödemeleri yapılmıştır.

Toplam 158,9 milyar YTL'lik borç servisinin 36,9 milyar YTL'si borçlanma dışı kaynaklardan finanse edilmiştir. Burada en önemli kalem 27,1 milyar YTL ile faiz dışı fazla olmuştur.

Borç servisin geriye kalan 119,3 milyar YTL'si ise iç ve dış borçlanma ile karşılanmıştır. 2007 yılında toplam 108,8 milyar YTL iç, 10,5 milyar YTL de dış borçlanma yapılmıştır. Bunun sonucunda 2007 yılında iç borç çevirme oranı yüzde 79,5 olmuştur. Oysa hedeflenen oran yüzde 74,2 idi.

2008 yılında ise toplam 149,7 milyar YTL toplam borç servisi öngörülmekte bunun 130,8 milyar YTL'sini iç borç, 18,9 milyar YTL'sini ise dış borç anapara ve faiz ödemelerinin oluşturması beklenmektedir.

2008 yılında toplam 87,7 milyar YTL'si iç borç, 11,8 milyar YTL'si dış borçlara ait olmak üzere toplam 99,5 milyar YTL anapara ödemesi, yine 43,1 milyar YTL'si iç borç, 7,1 milyar YTL'si dış borçlara ilişkin olmak üzere toplam 50,2 milyar YTL faiz ödemesi yapılması öngörülmektedir.

Toplam 149,7 milyar YTL'lik borç servisinin 44,7 milyar YTL'si borçlanma dışı kaynaklardan finanse edilmesi, burada da en önemli kalemin 35 milyar YTL katkı yapması beklenen faiz dışı fazla olması öngörülmektedir.

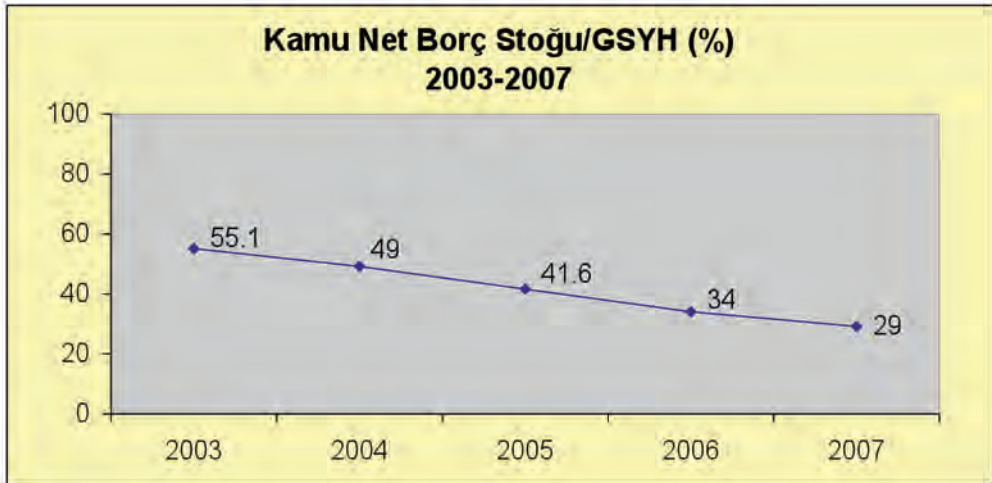
Borç servisin geriye kalan 106,9 milyar YTL'si ise iç ve dış borçlanma ile karşılanacaktır. 2008 yılında 91,6 milyar YTL iç, 15,3 milyar YTL dış borç olmak üzere toplam 106,9 milyar YTL borçlanma yapılması öngörülmektedir. Bunun sonucunda 2008 yılının tamamında iç borç çevirme oranının yüzde 79,5'ten yüzde 70'e çekilmesi hedeflenmektedir. Hatırlanacağı üzere bu yılın ilk altı aylık döneminde söz konusu oran yüzde 70,4 olarak gerçekleşmiştir.

Yüzde 70 olarak öngörülen borç çevirme oranının yüzde 80'in altında olması aslında çok önemlidir. Çünkü bu oran hazineye, kamu kesimi borç stokunu hem oran olarak hem de miktar (nominal) olarak azaltabilme imkanı sağlamaktadır. Nitekim

2007 yılında toplam borç stokumuz küçük de olsa hem nominal hem de milli gelire oranı bakımından azalmıştır.

Diğer taraftan “Borçluluk Göstergesi” olarak da kullanılan Türkiye'nin kamu net borç stoku 2007 yılında, ekonominin yüzde 4,5 oranında büyümesi, sıkı mali disiplin ve YTL'nin değer kazanması nedeniyle azalma trendini devam ettirmiş ve GSYH'nın yüzde 29'una kadar gerilemiştir. Milli gelir hesaplama yönteminin Avrupa Birliği'ne (AB) uyum çerçevesinde yenilenmesi sonucunda GSYH'nın eski hesaplama tekniğine göre yüzde 31,5 civarında daha yüksek çıkmasının etkisine de gözardı etmemek gerekiyor. Yeni GSYH değerleri dikkate alınarak son 5 içerisindeki Kamu Net Borç Stoğu/GSYH oranının gelişimini aşağıdaki tablodan daha net görebiliriz.

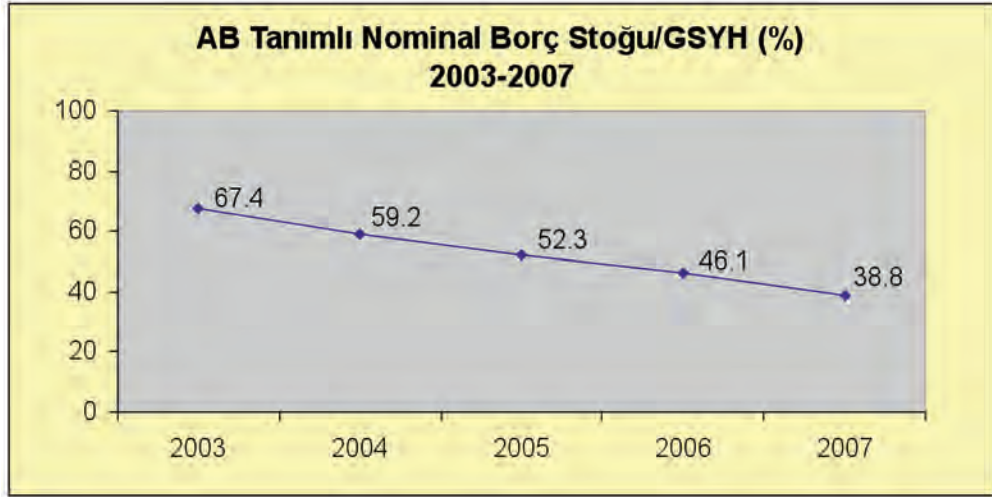
Bununla olumlu gelişmelerle birlikte, toplam borç stokumuzun kurlara olan bağımlılığını tekrar vurgulamak isteriz. Toplam borç stokunun yüzde 31,2'si döviz veya dövize endekslidir ve bu nedenle de kurlarda meydana gelen değişimler toplam borç stokumuzun nominal büyüklüğünü etkilemektedir. Ayrıca yüzde 31,2'lik oran bu yılın ilk altı ayında 27 milyar 347 milyon dolar cari açık veren bir ülkede önemli bir orandır ve son derece risklidir. O nedenle bu oranın bir an önce yüzde 10'ların altına çekilmesi gerekmektedir.

1.2.3- Avrupa Birliği Tanımlı Borç Stoku

Avrupa Birliği(AB) tanımlı genel yönetim borç stoku 2001 yılı sonunda 186,3 milyar YTL iken, 2007 yılı sonunda 332,5 milyar YTL olmuş, 2008 Mart ayı sonu itibariyle de 353,4 milyar YTL'ye yükselmiştir.

AB tanımlı genel yönetim nominal borç stokunun GSYH'ya oranı 2001 yılı sonu itibariyle yüzde 77,6 iken, 2007 yılı sonunda yüzde 38,8 olarak gerçekleşmiştir.

AB tanımlı genel yönetim borç stokunun Gayrisafi Yurtiçi Hasılaya olan oranında 2003 yılından bu yana meydana gelen gelişmeler ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

1.3- Bütçe Performansı

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana geçen 84 yıllık Türkiye sadece 23 yılda denk yada bütçe fazlası vermiştir. Bütçe disiplinin sürdürüldüğü yıllar çoğunluklu Cumhuriyetimizin ilk yılları ve büyük önder Atatürk'ün ölümüne kadar olan süreyle sınırlıdır.

2007 mali yılı bütçe uygulama sonuçlarına baktığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır. 2007 yılında toplam 204.068 milyon YTL harcama yapılmış buna kar-

şın 190.360 milyon YTL bütçe geliri elde edilmiş ve sonuçta 13.708 milyon YTL bütçe açığı verilmiştir.

2006 yılı bütçesinde sağlanan bu başarı sonucunda bütçe açığının GSYH'ya oranı yüzde 1,6 olmuştur. 2006 yılında sözkonusu oran yüzde 0,7 olarak gerçekleşmişti. Seçim yılı olan 2007 yılının bütçesinde öngörülen ve gerçekleşen açık 2006 bütçe gerçekleştirmelerine göre neredeyse beş katı olmuştur.

2007 yılı sonunda bütçe tanımlı faiz dışı fazla 2006 yılına göre nominal olarak yüzde 16,5 oranında azalarak 35.045 milyon YTL, program tanımlı faiz dışı fazla ise yine 2006 yılına göre nominal olarak yüzde 33,3 azalarak 21,7 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamlar 2006 yılında sırasıyla 41.951 milyon YTL ve 33.489 milyon YTL olarak gerçekleşmişti.

Maliye tanımlı faiz dışı fazlanın GSYH'ya oranı 2007 yılında yüzde 4,1 olurken, program tanımlı fazlanın oranı ise yüzde 3,5 olarak gerçekleşmiştir. Program tanımlı fazlaya merkezi yönetim bütçesinin katkısı ise yüzde 2,5 olmuştur.

2008 yılının ilk altı aylık sonuçlarına bakıldığında ise yılın ilk altı aylık döneminde faiz dışı fazlada 2008 yılı bütçe hedefinin yüzde 59,9'una ulaşıldığı ve sözkonusu dönemde 1.917 milyon YTL fazla verdiği görülmektedir.

2008 yılının tamamı için 17.997 milyon YTL bütçe açığı tahmin edildiğini gözönüne alırsak, bu durumda yıl sonu bütçe açığı gerçekleşmesinin bütçe hedefinin çok altında kalınacağını söylemek mümkündür.

2008 Ocak-Haziran dönemini geçen yılın aynı dönemi ile karşılaştırdığımızda ise karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır. 2007 Ocak-Haziran döneminde merkezi yönetim bütçe dengesi 5 milyar 885 milyon YTL açık vermiş iken, 2008 yılının aynı döneminde 7 milyar 802 milyon YTL iyileşerek 1 milyar 917 milyon YTL fazla vermiştir.

2007 yılı Ocak-Haziran döneminde faiz dışı fazla 21 milyar 9 milyon YTL iken, bu yılın aynı döneminde yüzde 7,8 oranında artarak 22 milyar 657 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı için 38 milyar 3 milyon YTL olarak öngörülen faiz dışı fazla hedefinin ilk altı aylık dönem itibarıyla yüzde 59,6'sına ulaşıldığı görülmektedir.

Hatırlanacağı üzere Ocak-Haziran 2006 döneminde Türkiye, 1984 yılından bu yana ilk defa bütçe fazlası ile tanışmış ve bütçe 2 milyar 423 milyon YTL fazla vermişti. 2007 yılının ilk altı aylık döneminde ise merkezi yönetim bütçesi 5 milyar 885

milyon YTL açık vermişti. Aradan geçen 1 yıllık süre sonunda bütçenin 6 aylık olsa bile fazla vermesi sevindirici bir durumdur.

2008 yılı Ocak-Haziran döneminde, merkezi yönetim bütçe giderleri için öngörülen 222 milyar 553 milyon YTL ödeneğin yüzde 45,2'si kullanılarak 100 milyar 589 milyon YTL gider gerçekleştirilmiştir.

2008 yılı Ocak-Haziran döneminde bütçe giderleri, geçen yılın aynı dönemindeki 100 milyar 679 milyon YTL gerçekleşmeye göre yüzde 0,1 oranında azalış göstererek 100 milyar 589 milyon YTL olmuştur.

2007 yılının ilk yarısı itibariyle bütçe giderleri gerçekleşme oranı yüzde 49,3 iken, 2008 yılının aynı döneminde bu oran yüzde 45,2 olmuştur.

2008 yılının ilk altı aylık döneminde faiz hariç bütçe giderleri, 2007 yılının aynı dönemine göre yüzde 8,2 oranında artış göstererek 79 milyar 849 milyon YTL olmuştur.

2007 yılı Ocak-Haziran döneminde 26 milyar 893 milyon YTL olan faiz giderleri, 2008 yılı aynı döneminde yüzde 22,9 oranında azalarak 20 milyar 740 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

2007 yılının ilk altı aylık döneminde 94 milyar 795 milyon YTL olan bütçe gelirleri yüzde 8,1 oranında artarak 102 milyar 506 milyon YTL'ye ulaşmıştır. 2008 yılının ilk yarısı itibariyle hedef bütçe gelirlerinin yüzde 50,1'i gerçekleşmiştir.

2008 yılının ilk altı aylık bütçe uygulamaları sonucu faiz giderlerinin nominal olarak 6.153 milyon YTL azalarak toplam bütçe giderleri içindeki payının yüzde 26,8'den yüzde 20,7'ye düşmesi 2008 yılının ilk yarısında sağlanan başarının arkasında yatan nedendir. Faiz ödemelerinden daha fazla tasarruf edilmesi zor gözükmektedir. Bu durumda toplanan vergilerin etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak üzere acilen bir harcama reformuna duyulan ihtiyaç ve kamu kesiminde savurganlığa ve aşırı harcama eğilime son verilmesinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

1.4- Bütçe Harcamaları

2007 yılında merkezi yönetim bütçe harcamaları 2006 yılına göre yüzde 16,4 oranında artarak 204.068 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında toplam bütçe harcamalarının GSYH içerisindeki payı yüzde 23,8 olmuştur.

Bir önceki yıla göre 2007 yılında faiz dışı harcamalar ise yüzde 17,5 oranında artarak 155.315 milyon YTL olmuş, faiz harcamaları ise yüzde 6 oranında artış göstererek 48.753 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.¹

Reel değişimler itibarıyla bakıldığında, faiz dışı harcamalar yüzde 8,4 oranında artmış, faiz harcamaları bir önceki yıla göre yüzde 2,2 oranında azalmıştır.

Bütçe içinde harcamaların dağılımına bakıldığında ise faiz dışı harcamaların payının artma eğilimine devam ettiği, faiz harcamalarının payı azaldıkça bunun yerinin başka kalemlerle doldurulduğu görülmektedir.

Bu süreç kendi içerisinde sağlıklı bir gelişme olmakla birlikte, kamu maliyesinin gelecek aylara ve yıllara taşıdığı iki problemin devam ettiği görülmektedir.

Bunlardan birisi elbette ki hala bütçe harcamaları içindeki payı yüzde 23,9 olan ve GSMH'nin yüzde 5,7'si düzeyinde gerçekleşen faiz harcamaları, diğeri de GSMH içindeki payı yaklaşık yüzde 3,86 olan sosyal güvenlik açıklarıdır. 2007 yılında hazineden sosyal güvenlik kurumlarının açıklarını kapatmak üzere ödenen para 2006 yılına göre yüzde 7,2 oranında artarak 33.063 milyon YTL olmuştur. Yine geçen yıl faiz kalemi için 48.753 milyon YTL ödediğimiz gözönüne alınırsa, üzerinde çokca durulan faiz harcamalarımızın yüzde 67,8'i tutarında bir parayı sadece sosyal güvenlik sisteminin açıklarını kapatmak için kullandığımız gerçeği ürkütücüdür.

Ankara Ticaret Odası tarafından yapılan bir araştırmaya göre² sosyal güvenlik sistemine 1994-2007 arası dönemde bütçeden toplam 132,5 milyar YTL aktarılmıştır. Bu tutarın hazinenin borçlanma faiziyle 2007 yılı sonundaki değeri 715 milyar YTL'yi bulmaktadır. Bu şekilde güncellenmiş olan sosyal güvenlik sisteminin bütçeye olan maliyeti Türkiye'nin milli gelirini aşarken, kamu brüt borç stokunun ise 2 katı büyüklüğe ulaşmıştır.

1994 ila 2007 dönemini oluşturan 14 yılda toplanan her 100 liralık verginin 18 lirası sosyal güvenlik sisteminin açıkları için kullanmıştır. Araştırmaya göre daha çarpıcı olan ise sosyal güvenlik sistemi kendi kendine yetebilseydi son üç yılda bütçe fazlasının verilecek olmasıdır.

Araştırmanın kapsadığı 14 yılda bütçenin finansmanı için yapılan her 100 liralık net borçlanmanın 71 lirası sosyal güvenlik açıklarına gittiği, 2004, 2005 ve 2006 yılları

1 Hesaplamada %8,34 olarak gerçekleşen 2007 tüketici fiyatları endeksi dikkate alınmıştır.

2 <http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=1389&l=1>

rında yapılan net borçlanma ise tümüyle bu sosyal güvenlik açıkları için yapıldığı ortaya konmuştur.

Sosyal güvenlik kurumları açıkları 204 milyar YTL'lik 2007 yılı bütçesinin en yüksek harcamalarından birini oluşturmaktadır. Türkiye'nin 2007 yılında en büyük belası olan faize yaklaşık 48.753 milyon YTL, memur ve işçiye ise 43.569 milyon YTL ödenmiştir.

Yani sosyal güvenlik kurumlarının gelir-gider farkının büyüklüğü, 2007 yılında eğitim hizmetlerine 25.720 milyon YTL, sağlık hizmetlerine 11.276 milyon YTL ve savunma hizmetlerine 11.834 YTL harcandığı düşünüldüğünde daha belirgin olmaktadır.

2007 yılında sosyal güvenlik harcamalarının bütçeden aldığı pay ve GSMH'ya oran olarak ulaştığı düzey bu sorunun ileriki yıllarda faiz ödemeleri problemini geride bırakarak bütçedeki en önemli harcama kalemini oluşturacağını gösteriyor. Çünkü son 4 yılda bütçedeki faiz kalemine ayrılan pay azalırken, sosyal güvenlik açıkları için ayrılan pay sürekli olarak artmaktadır. Umudumuz faiz belasından yavaş yavaş kurtulurken, populist politikalara kurban edilen sosyal güvenlik sistemimizin çökmesidir.

1.5 –Bütçe ve Vergi Gelirleri

2007 yılı sonu itibarıyla merkezi yönetim bütçe gelirleri 190.360 milyon YTL, genel bütçe gelirleri ise 184.803 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

2007 yılında 152.835 milyon YTL genel bütçe vergi geliri elde edilmiştir. Bu tutar 2006 yılına göre nominal yüzde 11,17'lik, reel olarak ise yüzde 2,61'lik bir artışı ifade etmektedir.

2007 yılında tahsil edilen vergi gelirleri tutarını ana kalemler itibarıyla gösteren ve bir önceki yıl rakamlarına göre, TÜFE (yüzde 8,34) esas alınarak hesaplanan reel değişimleri de içeren tablo şu şekildedir.

2007 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GELİRLERİ	Bin YTL	Reel Artış (%)
Vergi Gelirleri	152,831,736	2.61
1. Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	48,197,403	10.83
a) Gelir Vergisi	34,446,780	9.70
Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1,505,819	-6.26
Basit Usulde Gelir Vergisi	197,097	9.27
Gelir Vergisi Tevkifatı	31,678,554	10.97
Gelir Geçici Vergisi	1,065,310	-0.22
b) Kurumlar Vergisi	13,750,623	13.75
Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	156,122	-72.48
Kurumlar Vergisi Tevkifatı	42,494	-81.72
Kurumlar Geçici Vergisi	13,552,007	20.05
2. Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	3,645,419	7.94
a) Veraset ve İntikal Vergisi	124,603	-3.42
b) Motorlu Taşıtlar Vergisi	3,520,816	8.39
3. Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	63,589,293	-1.20
a) Dahilde Alınan Katma Değer Vergisi	16,792,632	-2.59
Beyana Dayanan KDV	15,948,573	-1.53
Tevkif Suretiyle Kesilen KDV	844,059	-18.97
b) Özel Tüketim Vergisi	39,110,505	-2.24
Petrol ve Doğalgaz Ürünleri (I)	22,051,751	-0.96
Motorlu Taşıtlar (II)	4,293,326	-4.24
Alkollü İçkiler (III-a)	1,889,360	-8.10
Tütün Mamülleri (III-b)	9,646,527	-0.16
Kola Gazozlar (III-c)	184,582	-61.81
Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallar (IV)	1,044,959	-1.07
c) Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	3,149,139	10.76
d) Şans Oyunları Vergisi	326,500	-18.28
e) Özel İletişim Vergisi	4,210,517	8.63

4. Uluslararası Ticaret ve Muamelelerden Alınan Vergiler	28,970,325	-2.98
a) Gümrük Vergileri	2,440,591	8.26
b) İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	26,492,642	-3.82
c) Diğer Dış Ticaret Gelirleri	37,092	-39.30
5. Damga Vergisi	3,641,947	6.76
6. Harçlar	4,741,541	10.57

Yukarıdaki tablodan da örüleceği üzere 2007 yılında toplam vergi gelirleri reel olarak yüzde 2,61 oranında artmıştır. Vergi gelirlerin alt sınıflandırmasına daha yakından bakıldığında çapıcı sonuçlara ulaşılmaktadır. Her şeyden önce toplumdaki gelir dağılımını daha adil hale getirmesi beklenen dolaysız vergilerde (gelir ve kurumlar vergileri) 2007 yılında reel bazda yüzde 10,83 oranında artması sevindirici bir gelişmedir. Söz konusu vergilere ilişkin tahsilat 2006 yılında yüzde 2,7 oranında azalmıştı.

Gelir vergisi tahsilatındaki artış yüzde 9,7 iken kurumlar vergisi tahsilatındaki artış bir önceki yıla yüzde 13,75 olmuştur. Kurumlar vergisi tahsilatının geçen yıl hem nominal hem de reel olarak (yaklaşık yüzde 18) oranında azalmış olduğu düşünüldüğünde 2007 yılındaki artışın bir bölümünün bu baz etkisinden kaynaklandığı söylenebilir. 2006 yılında kurumlar vergisi oranının yüzde 30'dan yüzde 20'ye düşürülmüştü. O nedenle 2006 yılındaki kurumlar vergisi tahsilatında görülen azalmanın bir bölümünü bu oran indirime bağlamak mümkün gözükmemektedir. Ancak ekonomik büyüme rakamları göz önüne alındığında kurumlar vergisi tahsilatındaki artış sevindirici ancak yeterli değildir.

2007 yılı içinde vergi kalemleri içerisinde reel bazda en dikkat çekici azalma dahilinde ve ithalde alınan katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi tahsilatlarında görülmüştür. Dahilde alınan katma değer vergisi tahsilatı 2007 yılında reel olarak yüzde 2,59 oranında azalmıştır. İthalde alınan katma değer vergisi tahsilatındaki reel azalış ise yüzde 3,82 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde tahsil edilen özel tüketim vergisindeki azalış oranı ise yüzde 2,24'tür.

2007 yılında ayrıca toplam 2,687 milyon YTL vergi cezası tahsil edilmiştir. 2006 yılında söz konusu tutarın 3.506 milyon YTL olduğu düşünüldüğünde vergi cezası tahsilatında 2007 yılında nominal olarak yüzde 23,4, reel olarak ise yüzde 29,3 oranında azalma meydana gelmiştir. Bu rakamlar bir yönüyle 2007 yılında yapılan vergi denetimlerinin önceki yıla göre daha az etkin olduğunu göstermektedir.

152,8 milyar YTL'lik vergi gelirlerinden aslan payını yine yaklaşık 100 milyar YTL ile dolaylı vergiler almıştır. Bir başka ifadeyle, dolaylı vergilerin toplam vergiler içindeki payı yüzde 66 düzeyindedir.

Bütçe gelirleri 2007 yılı Ocak-Haziran döneminde 94 milyar 795 milyon YTL iken, 2008 yılının aynı döneminde yüzde 8,1 oranında artış göstererek 102 milyar 506 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılsonu merkezi yönetim bütçe gelir hedefi 204 milyar 556 milyon YTL olup bu hedefin yüzde 50,1'inin yılın ilk altı ayında gerçekleştirildiği görülmektedir.

Ocak-Haziran 2007 döneminde 70 milyar 588 milyon YTL vergi tahsilatı yapılmışken, bu yılın aynı döneminde yüzde 17,2 oranında bir artışla 82 milyar 752 milyon YTL vergi tahsil edilmiştir. Böylece, vergi gelirlerinde bu yılın ilk yarısında bütçe hedefinin yüzde 48,3'ü gerçekleşmiştir. Geçen yıl bu oranın yüzde 46,2 olduğu dikkate alındığında, vergi gelirleri açısından Ocak-Haziran 2008 döneminin yüksek oranlı artışların kaydedildiği bir dönem olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan Ocak-Haziran döneminde bütçe gelirleri içerisinde vergi gelirlerinin payı 2007 yılında yüzde 74,5 iken 2008 yılında bu oran yüzde 80,7'ye çıkmıştır.

Vergi türleri itibariyle 2008 Ocak-Haziran dönemi gerçekleştirmeleri ve bunların bütçe hedeflerine oranları ile geçen yılın aynı dönemine göre artış oranları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

VERGİ GELİRLERİ (2008) (Milyon YTL)

	Hedef	Ocak-Haziran	Gerçekleşme (yüzde)	Artış Oranı (yüzde)
Gelir Vergisi	38.100	18.914	49,6	20,5
Kurumlar Vergisi	14.500	7.714	53,2	25,9
BSMV	3.976	1.796	45,2	17,4
Dahilde Alman KDV	17.652	8.442	47,8	4,7
İthalde Alman KDV	30.500	15.590	51,1	27,2
ÖTV	44.719	19.775	44,2	11,8
Damga Vergisi	4.200	1.979	47,1	11,3
Harçlar	5.400	2.573	47,6	10,9

Vergi türleri itibarıyla 2008 yılı Ocak-Haziran dönemi gerçekleşmelerine bakıldığında geçen yılın aynı dönemine göre önemli oranlarda artışlar olduğu görülmektedir. Bu çerçevede, gelir vergisinde yüzde 20,5, kurumlar vergisinde yüzde 25,9, banka ve sigorta muameleleri vergisinde yüzde 17,4, dahilde alınan KDV’de yüzde 4,7, ithalde alınan KDV’de yüzde 27,2, özel tüketim vergisinde yüzde 11,8, damga vergisinde yüzde 11,3, harçlarda yüzde 10,9 oranında artış meydana gelmiştir.

2008 yılının ilk yarısında yapılan vergi tahsilat rakamları ile yıl sonu hedeflerini karşıladığımızda en çarpıcı sonuç, dahilde alınan KDV ve özellikle de Özel Tüketim Vergisi tahsilatında yıllık hedefin bariz şekilde gerisinde kalınmış olmasıdır.

Dahilde alınan katma değer vergisinde artış oranının sadece yüzde 4.7 olması, bu dönemde ortalama enflasyonun yüzde 9.6 olduğu da gözönüne alınırsa, katma değer vergisinde kayıp ve kaçakların artmış olduğu söylenebilir. Vergi iadesi sisteminin kaldırılmış olmasının bu sonuç üzerinde ne kadar etkili olduğu muhakkak düşünülmeli ve yeniden değerlendirilmelidir.

İthalde alınan katma değer vergisindeki artış oranı ise yüzde 27’yi geçmiş durumdadır. Yüksek cari açığın doğal bir sonucudur bu oran.

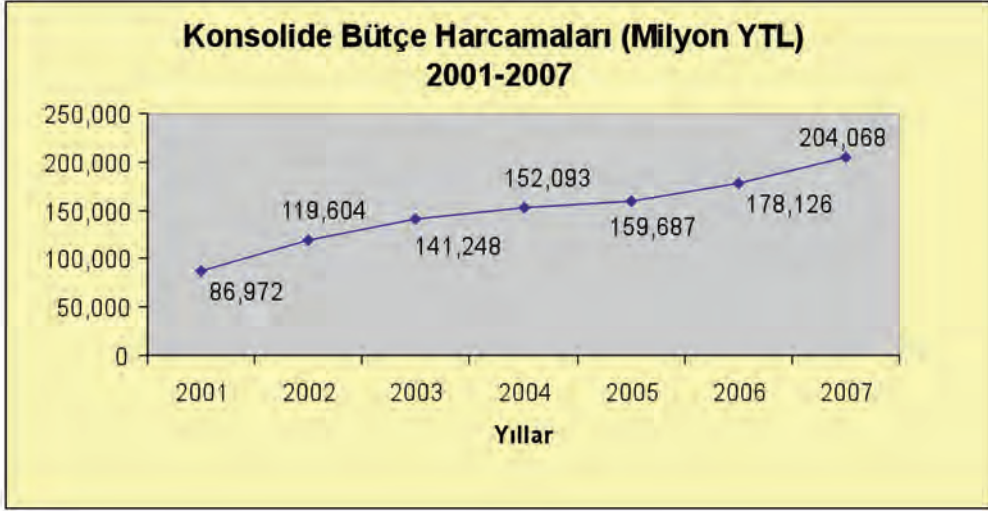
Toplam vergi gelirleri içinde ithalde alınan katma değer vergisi ile özel tüketim vergisi tahsilatının toplam vergi gelirleri içerisindeki payı bu yılın ilk yarısında yüzde 43 olmuştur. Bu oran aslında vergi gelirlerimizin petrol ve doğal gaz fiyatları ile ithalata ne derece bağımlı olduğunu göstermektedir.

Basit usulde vergilendirilen mükelleflerden tahsil edilen tutar ise 156 bin YTL yani toplam gelir vergisinin sadece ve sadece 0,00188’idir.

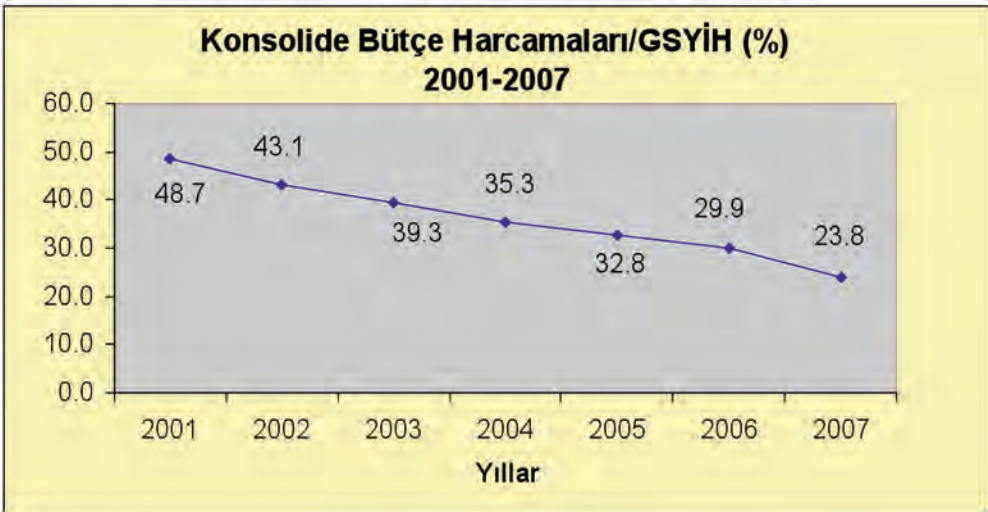
Yılın ilk altı ayında toplanan vergilerin yaklaşık yüzde 65,3’ünü dolaylı vergiler, yüzde 32,2’sini gelir üzerinden alınan vergiler, yüzde 2,5’ini ise mülkiyet üzerinden alınan vergiler oluşturmuştur.

1.6- Bütçe Gelirleri ve Vergi Politikası

Son 6 yıllık dönemde konsolide bütçe gerçekleşmelerine baktığımızda karşımıza aşağıdaki tablo çıkmaktadır. 2001 yılında bütçe harcamaları toplamı 86.972 milyon YTL iken, 2007 yılı sonunda bu rakam 178.126 milyon YTL olmuştur. Son 6 yıllık dönemde toplam bütçe harcamalarının seyri ve bu harcamaların GSYİH’ya oranı sırasıyla aşağıdaki grafiklerde gösterilmektedir.

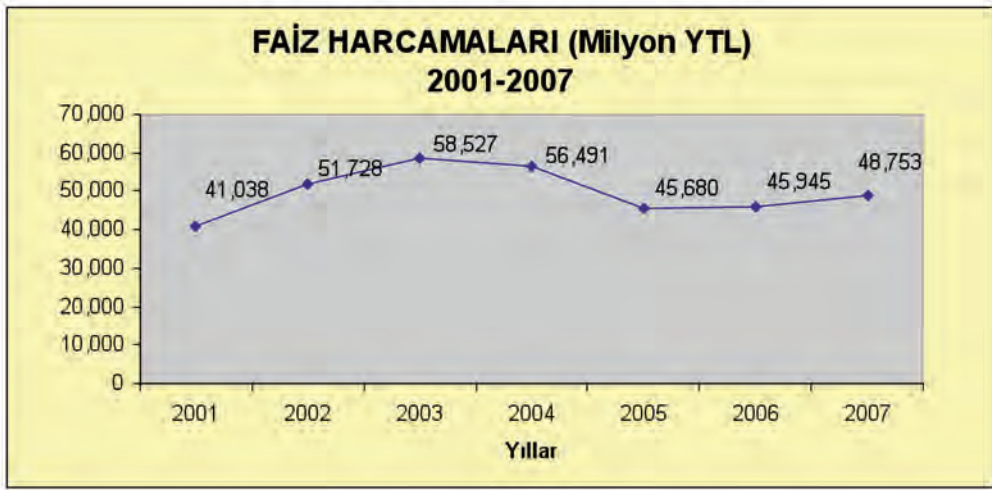

2001 ila 2007 arası dönemde bütçe harcamalarının GSYİH'ya olan oranları ise aşağıdaki grafikte gösterilmektedir.

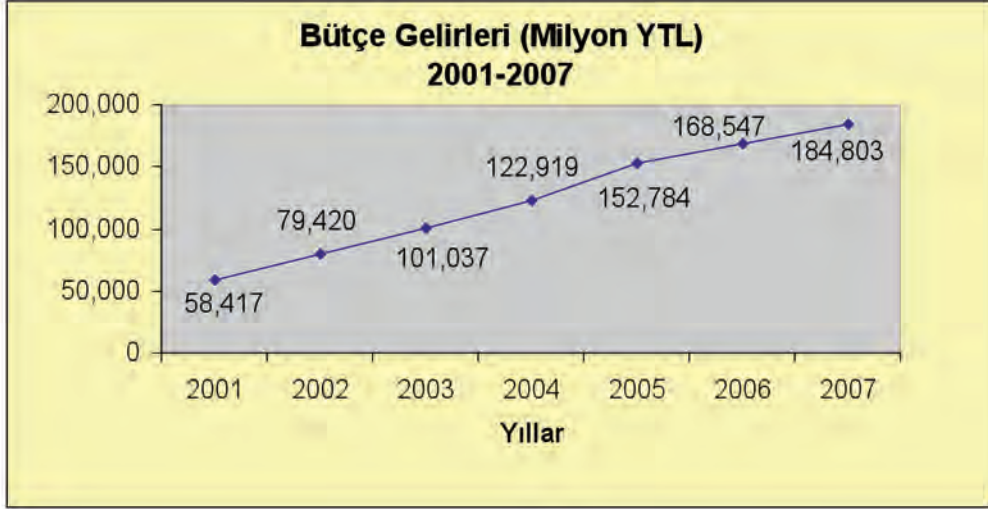

Yukarıdaki grafikten de görüleceği üzere bütçe harcamaları nominal olarak artsa da hi bu harcamaların GSYİH içindeki payı giderek azalmaktadır.

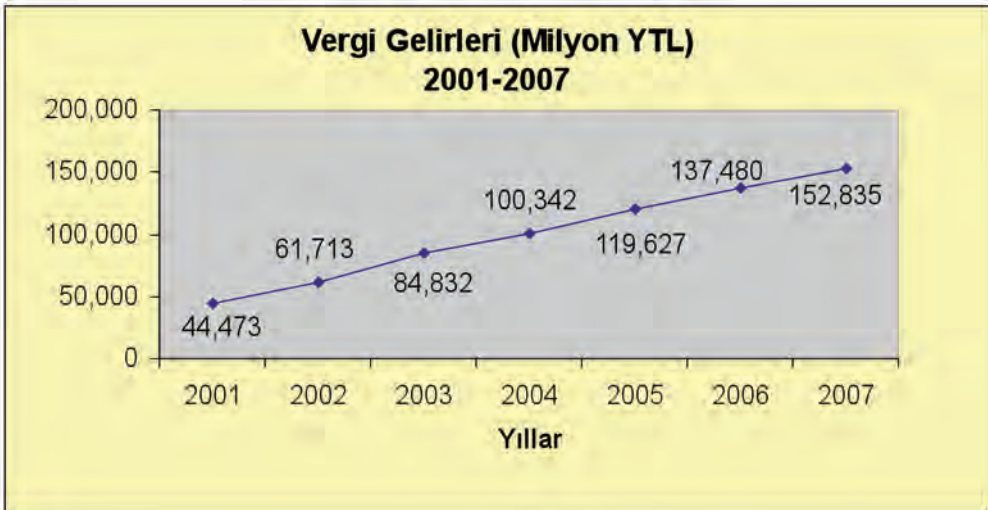
Bütçe harcamaları içersindeki faiz giderlerine baktığımızda ise yine 2001 ila 2007 arası dönemi ele alırsak, 2001 yılında 41.038 milyon YTL olan faiz harcamalarının 2007 yılı sonunda 48.753 milyon YTL'ye ulaşmış olduğunu görmekteyiz

2001 ila 2007 yılları arasındaki son 6 yıllık döneme konsolide bütçe gelirleri açısından baktığımızda ise 2001 yılında 58.417 milyon YTL olan bütçe gelirimizin, 2007 yılı sonunda yaklaşık 3,5 kat artarak 184.803 milyon YTL'ye ulaştığını görmekteyiz.

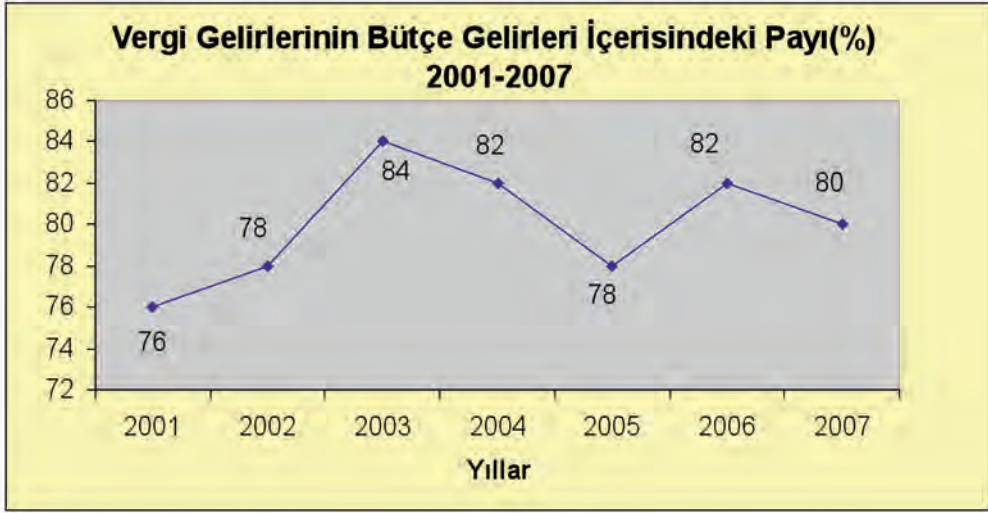

Yine aynı dönem içerisinde vergi gelirleri ise 2001 yılında 44.473 milyon YTL iken, 2007 yılı sonunda 152.835 milyon YTL olmuş yani son 6 yılda vergi gelirlerimiz yine yaklaşık 3,5 kat artmıştır.

2001 yılında vergi gelirlerimizin konsolide bütçe gelirleri içerisindeki payı yüzde 76 iken, aynı oran 2007 yılında yüzde 80,3 olmuştur.

Son 10 yılda vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payının en yüksek olduğu yıllar sırasıyla şunlardır; yüzde 84,1 ile 2003, yüzde 83,3 ile 2004, yüzde 82,7 ile 1996, yüzde 82 ile 2006 ve yüzde 81,6 ile 1997.

1998 ila 2007 yılları arasında toplam vergi gelirlerimizin GSMH'ya oranları ise şu şekilde olmuştur. Bilindiği üzere genel bütçe vergi gelirlerinin GSMH'ya olan oranı bize dar anlamda vergi yükü rakamlarını da vermektedir.

YILLAR	VERGİ GELİRİ (Bin TL)	GSMH (Bin TL)	VERGİ GEL/GSMH (%)
1998	9.228596	53.012.781	17,4
1999	14.802.280	78.282.967	18,9
2000	26.503.698	125.596.129	21,1
2001	39.735.928	176.483.953	22,5
2002	59.631.868	273.463.168	21,8
2003	84.316.169	356.680.888	23,6
2004	101.038.904	428.932.343	23,6
2005	119.621.390	486.401.032	24,6
2006	137.474.325	575.783.962	23,8
2007	152.831.736	646.893.000	23,6

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere ülkemizdeki vergi yükü son 10 yılda yüzde 30 oranında artmış ve son 5 yıldır yüzde 23,5-24’ler civarında istikrar kazanmıştır.

2- VERGİ POLİTİKASI

Türkiye’de 1920’li yıllardan bu yana uygulanan vergi politikaları sonucunda bugün geldiğimiz noktada şu tespitleri yapmak mümkündür.

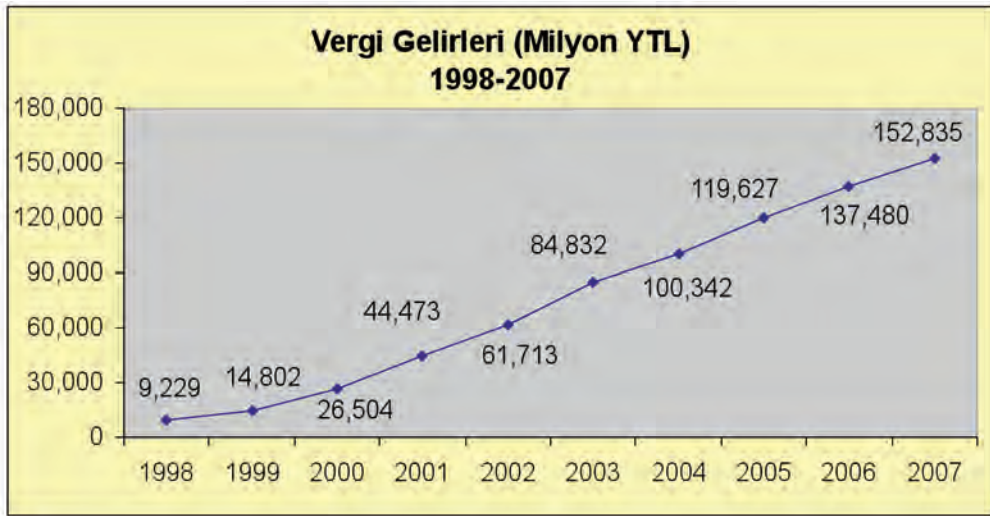
2.1- Kamu Harcamaları Vergi Gelirleri İle Finanse Edilememektedir

Vergi kamu harcamalarını finanse etmenin en sağlıklı yoludur. Bilindiği üzere kamu harcamaları esas olarak iki şekilde finanse edilir, vergi toplamak ve borçlanmak. Türk kamu mali yönetiminde 80’li yıllardan bu yana “vergi alma borç al” prensibi hakim olmuştur. Bunun sonucunda da bugün ülkemizin konsolide bütçe toplam borç stoğu Temmuz 2008’de yaklaşık 348,2 milyar YTL olmuştur. Bu rakamın 261 milyar YTL’si iç borç, 87,180 milyon YTL’si ise dış borçtur.

Son 10 yıllık dönemde konsolide bütçe gerçekleştirmelerine baktığımızda karşımıza aşağıdaki tablo çıkmaktadır. 1998 yılında bütçe harcamaları toplamı 15.614.441 milyar TL (15,6 milyar YTL) iken, 2007 yılı sonunda bu rakam 204 milyar YTL olmuştur. Son 10 yıllık dönemde toplam bütçe harcamaları yaklaşık 13 kat artmıştır.

Bütçe harcamaları içinde faiz giderleri yine 1998 yılında 6.176.595 bin TL (6,2 milyar YTL) iken, 2007 yılı sonunda 48,8 milyar YTL'ye ulaşmış, yani son 10 yılda 8 kat artmıştır.

1998 ila 2007 yılları arasındaki son 10 yıllık döneme konsolide bütçe gelirleri açısından baktığımızda ise 1998 yılında 11.811.065 bin TL (11,8 milyar YTL) olan bütçe gelirimizin, 2007 yılı sonunda yaklaşık 17 kat artarak 190,4 milyar YTL olduğunu görmekteyiz. Aynı dönem içerisinde konsolide bütçe vergi gelirleri ise 1998 yılında 9.228.596 bin TL (9,2 milyar YTL) iken 2007 yılı sonunda 152,8 milyar YTL olmuş yani son 10 yılda vergi gelirlerimiz yaklaşık 17 kat artmıştır.

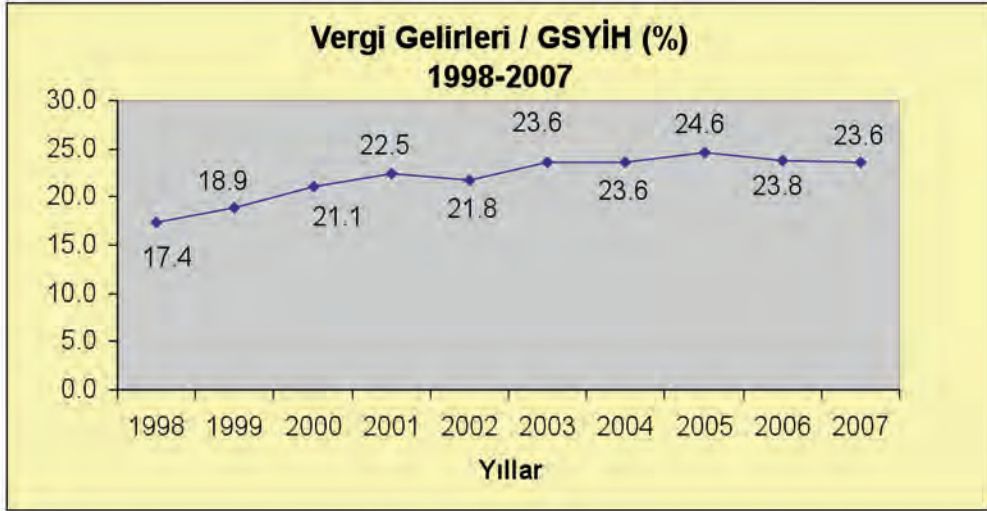

1998 yılında vergi gelirlerimizin konsolide bütçe gelirleri içerisindeki payı yüzde 78 iken, aynı oran 2007 yılında yüzde 80,3 olmuştur.

Son 10 yılda vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payının en yüksek olduğu yıllar sırasıyla, yüzde 84,1 ile 2003, yüzde 83,3 ile 2004, yüzde 81,5 ile 2005 ve yüzde 82 ile 2006 yılı olmuştur.

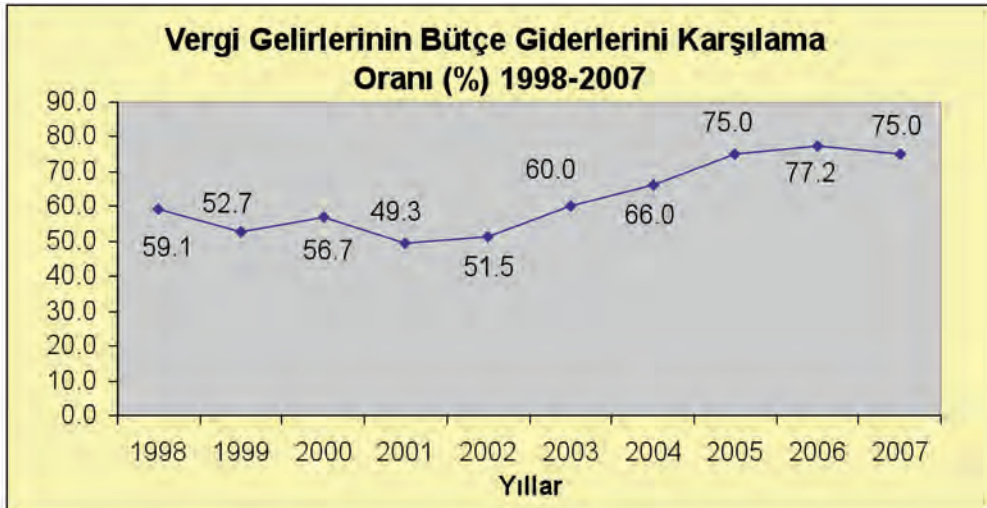
1998 ila 2007 yılları arasında toplam vergi gelirlerimizin GSMH'ya oranları ise şu şekilde olmuştur. Bilindiği üzere konsolide bütçe vergi gelirlerinin GSMH'ya olan oranı bize aynı zamanda dar anlamda vergi yükü oranlarını da vermektedir.

Vergi gelirlerinde son 10 yıllık süreçte varolan artışın esas nedenine bakıldığında, ne yazık ki, verginin tabana yayılmasından değil, dolaylı vergiler dediğimiz katma değer vergisi ve özel tüketim vergisi gibi vergilerde yapılan oran artırımlarından, olağanüstü vergiler ile vergi barışı gibi af kanunu gelirlerinden kaynaklandığını görmekteyiz.

Son 10 yılda vergi gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranlarına baktığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır.

1998 yılında yüzde 59,1 olan vergi gelirlerinin bütçe giderlerini karşılama oranı 2004'de yüzde 66, 2006 yılında yüzde 77.2, 2007 yılında ise yüzde 75 olan oranları şu şekilde de okuyabiliriz. Örneğin 2007 yılında devlet yapmış olduğu personel ödemeleri, yatırım harcamaları ve transfer harcamalarının sadece yüzde 75'ini vergi gelirleriyle karşılayabilmiştir. Geriye kalan kısım için ya borçlanmıştır ya da malvarlığını (özelleştirme) satmıştır ki, özelleştirme hiçbir zaman bütçe geliri olarak kabul edilemez. Ülkemizde 1986 yılından 2007 yılı sonuna kadar özelleştirme gelirlerinin toplamının da 30 milyar 448 milyon 131 bin ABD Doları olduğunu hatırlatmakta fayda görüyoruz.

Ancak son yıllarda bütçe performansında gösterilen başarı da gözardı edilmemelidir. Ümidimiz adil ve ödeme gücüne göre alınan vergi gelirlerimizin bütçe harcamalarının tamamını karşılayacak düzeye gelmesi ve artık millet olarak özlemini duyduğumuz denk hatta fazla veren bütçelere sahip olmaktır.

2.2- Toplanan Vergilerin Önemli Bir Bölümü Hala Faiz Ödemeleri İçin Kullanılmaktadır

Vergi gelirlerimizin konsolide bütçe harcamalarını karşılamakta yetersiz kaldığını belirtmiştik. Manzaraya ülkemiz için özellikle son 15 yılda kambur haline gelmiş, kronikleşmiş hatta bir müddet ekonomik bağımsızlığımızı kaybettirecek noktaya ulaşmış faiz giderleri ve giderlerin vergi gelirleri karşısındaki durumunu ele alarak baktığımızda, son yıllarda görece bir iyileşme olduğu ancak bu cesaret verici iyileşmenin bizi tatmin edici düzeye henüz ulaşmadığını belirtmek gerekir. Çünkü topladığımız vergiler eğitim harcamalarına, sağlık harcamalarına veya yatırım harcamalarına gitmek yerine maalesef faiz ödemelerine gidiyor. Yani kamu harcamalarının kaynağını yüksek ve kaliteli eğitim veya sağlık harcamaları için değil, ne yazık ki faiz ödemelerini karşılamak için kullanıyor ve topladığımız vergilerin önemli bir bölümü de bu ödemeleri karşılamak için harcıyoruz.

Bütçedeki vergi gelirlerimizin ne kadarının borç faizlerine gittiğini, aşağıdaki tablodan daha net görebiliriz.

YILLAR	Vergi Gelirleri	Faiz Giderleri	Faiz Giderleri/ Vergi Gelirleri
2000	26.503.698	20.439.862	% 77,1
2001	39.735.928	41.062.226	% 103,3
2002	59.631.868	51.870.659	% 86,9
2003	84.316.169	58.609.163	% 69,5
2004	101.038.904	56.448.490	% 55,9 (% 62,7)
2005	119.621.390	45.679.532	% 38,1 (% 42,7)
2006	137.474.325	45.945.232	% 33
2007	152.835.000	48.752.891	% 31,9
Toplam	721.157.282	368.808.055	% 51,14 (ort)

Tablodan da görüldüğü üzere son 7 yılda, 2004 yılındaki ek vergi, normal vergi vergi barışı vs. topladığımız tüm vergiler dahil, vergi gelirlerimizin yüzde 51,14'ü eğitime, sağlığa veya yatırıma harcamalarına değil, doğrudan borçların faizini ödemek için kullanmışız. Bu demektir ki, son 7 yılda ülkemizdeki her vergi mükellefinin ödediği verginin yarısı doğrudan devlete borç veren varlıklı kesimlere gitmektedir. Son 7 yıllık dönemde devletten faiz geliri elde edenlerin bu gelirleri için neredeyse hiç vergi ödememiş olması da ayrıca dikkate değerdir. Sonuç olarak ülkemizde zaten kötü olan gelir dağılımı dar gelirlilerin aleyhine bütçe yoluyla maalesef daha da adaletsiz hale gelmektedir.

2007 yılında Türkiye'nin GSMH rakamı 646.893 milyon YTL olarak gerçekleşti. Yine 2007 yılı bütçesinde faiz ödemeleri için 48,7 milyar YTL ödendi. Yani 2007 yılı içerisinde 75 milyon insanımızın yarattığı milli gelirin yüzde 7,54'ü devlete borç verenlere gitti ve ödenen bu paradan da yüksek ne yazık ki neredeyse hiç vergi alınmadı.

Oysa 2007 yılında ekonomide mal ve hizmet üreterek 100 YTL gelir elde eden herkes, bunun yaklaşık 23,6 YTL'sini devlete vergi olarak ödedi, devlet ise bu 23,6 YTL'nin 7,54 YTL'lik kısmını sadece kendisine borç verenlere faiz olarak geri ödedi. Ödenen bu faizler ise büyük tutarlar için 3-5 bin, diğerleri için ise aileleri ile birlikte yaklaşık 1 milyon kişiye gitti.

2.3- Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı sağlanamamıştır. Mevcut vergi sistemi gelir dağılımını daha eşitsiz hale getirmektedir

Anayasamızın 73'üncü maddesine göre herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı ise maliye politikasının sosyal amacıdır.

Bir ülkedeki vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı incelenirken toplanan vergiler içindeki dolaylı ve dolaysız vergilerin oranlarının karşılaştırılması çok kullanılan bir yöntemdir. Bilindiği üzere dolaysız vergiler gelir üzerinden alınır ve vergi adaletini sağlamada daha etkilidir. Çünkü artan oranlı vergi tarifeleri, indirim, istisna, muafiyet ve en az geçim indirimi gibi uygulamalarla doğrudan vergi ödeme gücü ile ilişki kurulabilir.

Dolaylı vergiler ise “tersine artan oranlı (refresif) bir yapıya sahiptir. Yani ödenen vergi alt gelir grubundaki kişiler için daha büyük önem ifade etmektedir. Dolaylı verginin uygulandığı ürünlerin düşük gelirlilerin bütçesindeki payı, yüksek gelirlilere göre daha fazladır. Vergi yükü asıl olarak düşük ve sabit gelirliler üzerinde kalmaktadır.

Ülkemizde son yedi yıllık dönemde toplam vergi gelirleri içerisindeki dolaylı-dolaysız vergilerin oransal dağılımı ile dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki oranı aşağıdaki gibi olmuştur.

Dolaylı ve Dolaysız Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçerisindeki Oranları

GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ TAHSİLATININ YÜZDE DAĞILIMI		
Yıllar	Dolaysız Vergiler (%)	Dolaylı Vergiler (%)
1990	52	48
1991	52	48
1992	50	50
1993	49	51
1994	48	52
1995	41	59
1996	39	61
1997	41	59
1998	47	53
1999	45	55
2000	41	59
2001	40	60
2002	34	66
2003	33	67
2004	31	69
2005	32	68
2006	31.2	68.6
2007	30.9	69.1
2008 (6 aylık)	33.1	66.9

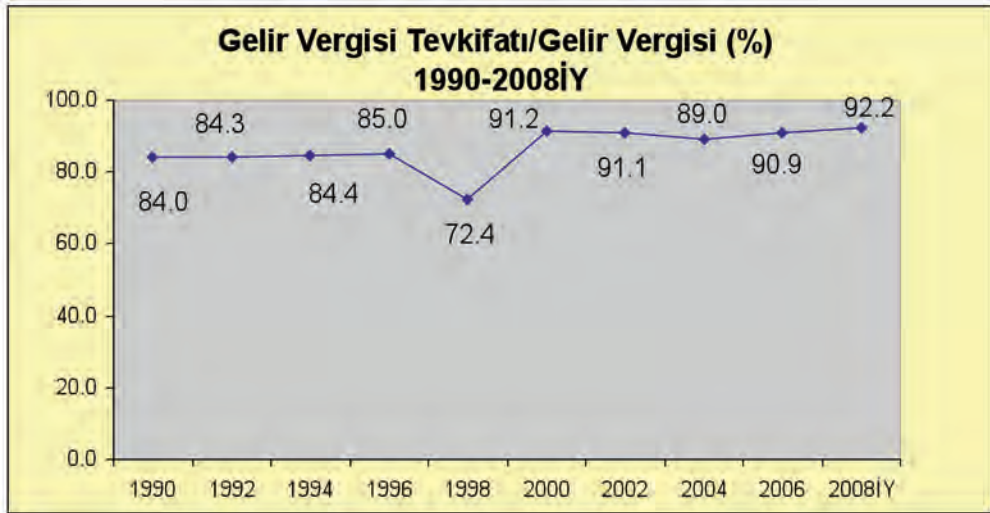
Tablo incelendiğinde toplam vergi gelirleri içerisindeki dolaylı vergilerin payının oransal olarak sürekli arttığı ve yüzde 70'ler civarında istikrar kazandığı görülmektedir.

2007 yılı bütçe gerçekleştirmelerine göre bu oran yüzde 69,13 olarak gerçekleşmiş, bu yılın ilk yarısında merkezi yönetim bütçe gerçekleştirmelerine göre ise yüzde 67 olmuştur. Bunun anlamı vergi gelirlerimizin yaklaşık yüzde 67'si adil olmayan dolaylı vergilerden sağlanıyor olmasıdır. Bu durum vergi sistemimizde dikey adaleti (az kazananın az, çok kazananın çok vergi al), dolayısıyla da gelir dağılımını bozmaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerinde ise durum tam tersidir. AB ülkelerinde toplam vergi gelirleri içerisinde dolaylı vergilerin payı sadece yüzde 35'tir.

Vergi yükünün adaletli dağılımını tespit etme yolunda kullanılabilecek bir diğer ölçüt, tevkif (stopaj) yoluyla toplanan vergi ile ücretlilerin ödediği vergilerin toplam gelir vergisi içindeki payıdır. Çünkü stopaj yoluyla toplanan vergilerde kazanç tutarı ne olursa olsun sabit bir oranda vergi alınmakta, artan oranlı tarife uygulanmamaktadır. Bu durumda 1 milyar kazananın da, 100 milyar kazananın da aynı oranda vergi alınmakta ve dolayısıyla da vergi yükünün mali güce göre alınması mümkün olmamaktadır.

Ülkemizde stopaj yoluyla alınan gelir vergisinin toplam gelir vergisine oranı 1988'de yüzde 73,1 iken, 1990'da yüzde 84'e, 2000 yılında yüzde 91,2'ye, 2007'de yüzde 91,96'ya ve 2008 yılının ilk altı ayında ise yüzde 92,23'e yükselmiştir.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun (BDDK) verilerine göre bankalarda 1 milyon YTL'nin üzerinde hesabı bulunan mudi sayısı 20 bine ulaştı. İki yılda yerli milyonerler arasına 5 bin kişi daha katıldı. BDDK'nın son açıkladığı bankacılık verilerine göre, son iki yılda 5 bin kişi daha Türk milyonerler arasına katıldı. BDDK rakamları, bankalarda 1 milyon YTL'nin üzerinde hesabı bulunan Türk mudi sayısının Şubat 2008 tarihi itibarıyla 20 bin kişiye ulaştığını ortaya koydu. Buna göre, geçtiğimiz yılın aynı döneminde 18 bin olan Türk milyoner sayısı 1 yılda 2 bin kişi artmış oldu. 2006 yılının aynı döneminde ise bu sayı 15 bin kişi olmuştu.

Yurtiçi Yerleşikler

	Şubat 2006	Şubat 2007	Şubat 2008
Toplam Mevduat (milyon YTL)	247.675	307.656	356.623
Toplam Mudi Sayısı (Bin Kişi)	69.056	68.950	73.022
1 Milyon YTL Üzeri Mevduat Tutarı (Milyon YTL)	15.000	18.000	20.000

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nun raporlarına göre Türkiye'de 73 milyon mudi bulunuyor. Bu sayının içinde tasarruf mevduatı, döviz tevdiat hesabı, resmi kuruluşlar, ticari kuruluşlar gibi birçok kesimin banka hesapları yer alıyor. Bu hesaplarda 357 milyar YTL'ye yakın mevduat bulunuyor. Bunların yaklaşık 20 bini ise 1 milyon YTL'den büyük hesapları içeriyor. Bazı bireylerin birden fazla hesabı olduğunu da dikkate alındığında aslında bu rakamın 12-15 bin kişi anlamına geldiğini söylemek mümkündür.

Türkiye'de bankacılık sektöründe yurtiçi yerleşiklerin, '1 milyon YTL üzerindeki' mevduat tutarı 2008 Şubat ayında geçen yılın Şubat ayına göre yüzde 14.6 artarak, 22.5 milyar YTL düzeyinden, 140.5 milyar YTL'ye çıkmıştır. Bu durumda bankalarda '1 milyon üzeri' mevduatı bulunan Türk milyonerlerin kişi başına mevduat tutarı da 7 milyon YTL'yi bulmuştur.

Şubat ayı verilerine göre, yurtiçi yerleşiklerin mevduatında en büyük artış 50 bin - 250 bin YTL arasındaki mevduatta yaşanmıştır. Bu kalemden geçen yıla göre artış yüzde 19.6 olmuştur.

Bu verileri vermemizin nedeni Türk Vergi Sisteminin nasıl yıllardır faiz geliri elde edenlerin lehine düzenlemeler içerdiği ve bu düzenlemelerin yol açtığı gelir dağılımı adaletsizliğinin boyutlarını göstermektir.

Bilindiği üzere banka mevduat hesaplarına ödenen faiz için tutarı ister 500 milyon lira, isterse 500 milyar lira olsun, aynı oranda yani yüzde 15 vergi kesintisi (stopaj) yapılmaktadır.

Oysa mali güce göre vergi alınabilmesi için vergi tarifesinin artan oranlı olması gerektiği bilinen bir gerçektir.

2008 yılı bütçesinden faize ayrılan para 56 milyar YTL'dir. Bütçede faize ayrılan para, toplam vergi gelirinin yüzde 34'ünü yutmaktadır. 28 Haziran 2008 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan Orta Vadeli Programa göre gelecek 3 yıl içerisinde de faiz ödemelerimizin her yıl 50 ila 60 milyar YTL arasında gerçekleşmesi beklenmektedir.

Bütçede artan faiz yükünü karşılamak için, 3 şey yapılabilir,

- (1) Vergi gelirinin daha büyük kısmını faize ayırmak. Bu durumda halka daha az sağlık, eğitim ve sosyal hizmet verilecektir.
- (2) Yeni gelir kaynakları aranacak ve zaten yüksek olan vergi yükü artırılabilecek.
- (3) Kamunun varlıkları özelleştirilecek, satılacak.

Vergi Gelirlerimiz yaklaşık yüzde 70'in dolaylı vergilerden sağlandığı ve dolaylı vergilerin yapısı gözönüne alındığında, **yüksek faizi giderlerimizi ne yazık ki fakirlerin ödediğini söylemek mümkündür.**

Yüksek faiz ödemeleri nedeniyle devlet 3 farklı biçimde gelir transferine aracılık etmektedir.

2.3.1- Fakirden Devlete

Toplam vergi gelirlerimizin yüzde 70'i kişilerin gelir durumunu dikkate almayan dolaylı vergilerden sağlanmaktadır.

Açık Toplum Enstitüsü (OSIAF) ve Boğaziçi Üniversitesi'nin ortaklaşa yaptıkları araştırmaya³ göre, toplam vergiler içerisindeki payı yüzde 70'leri bulan dolaylı vergiler tüketicileri 'isyan etme' noktasına getirerek, kayıt dışına yönelme eğilimini artırmaktadır.

Araştırma sonucunda "Özellikle akaryakıt, motorlu taşıtlar ve iletişim gibi hem tüketimi hem de ara malı olarak üretimi etkileyen mallar üzerinden alınan çok yüksek vergiler, tüketicileri ekonomik davranışları bakımından 'isyan etme' noktasına yaklaştırmakta, hem tüketici hem de üreticilerde faaliyetlerini kayıt dışına kaçırma eğilimi hızla artmakta, kaçakçılığın hortladığı görülmektedir" denilmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2003 Hanehalkı Bütçe Anketi verileri⁴ baz alınarak, 25 bin 920 hanehalkı bilgisiyle yapılan araştırmanın ortaya koyduğu ilginç sonuçlar şöyledir:

Hanehalkı başına gelirin yüzde 82.5'i tüketime ayrılıyor.

Tüketim üzerindeki vergiler (KDV, ÖTV vb) toplam hane gelirinin yüzde 20'sine, toplam harcamaların ise yüzde 24.3'üne ulaşıyor.

Geliri en yüksek yüzde 20'lik gelir dilimine giren hanelerin tüketimleri üzerindeki vergi hane halkı gelirinin yüzde 16.3'ünü, en fakir yüzde 20'lik gelir grubunda ise yüzde 22.9'unu tutuyor.

Yani gelir azaldıkça tüketim yoluyla alınan verginin gelire oranı artıyor, en fakir yüzde 20'lik gelir grubu en zengin yüzde 20'lik gelir grubuna göre gelirinden yüzde 6.6 oranında daha fazla tüketim vergisine maruz kalıyor.

Kırsal kesimde geliri en yüksek yüzde 20'lik dilime giren hanelerin tüketimi üzerinde gelirin yüzde 14.8'i olan dolaylı vergi yükü, son dilimde yüzde 9.2 fazlasıyla yüzde 25'e yükseliyor. Kentlerde aynı oranlar sırasıyla yüzde 15.8 ve yüzde 25.8 oluyor.

Tüketim üzerindeki dolaylı verginin mal gruplarına göre dağılımının bölgelere göre nasıl değiştiğine bakıldığında, yine mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri grubu ile konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar grubu öne çıkıyor.

---

3 Boğaziçi Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ünal Zenginobuz, Yrd. Doç. Dr. Gökhan Özertan, Doç. Dr. İsmail Sağlam ve Doç. Dr. Fatoş Gökşen tarafından yapılan "Yurttaşların cebinden devletin kasasına: Türkiye'de kim, ne kadar vergi ödüyor?" konulu araştırma

4 TÜİK tarafından en son açıklanan 2006 Hanehalkı Bütçe Araştırmasının sonuçları 2003 yılına ilişkin verileri temel alarak yapılan bu çalışmanın sonuçlarını etkileyebilecek kayda değer bir değişiklik göstermediğinden, çalışmanın sonuçları güncelliğini korumaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2006 Hanehalkı Bütçe Araştırması'ndan elde edilen sonuçlara göre; Türkiye'de hanehalkı başına aylık ortalama tüketim harcaması 1.225 YTL olarak tahmin edilirken, bu rakam kentsel yerlerde 1.364 YTL, kırsal yerlerde ise ortalama 973 YTL olarak tahmin edilmiştir.

Türkiye genelinde hanehalklarının tüketim amaçlı yaptığı harcamalar içinde en yüksek payı yüzde 27.2 oranıyla konut ve kira harcamaları alırken, harcamaların yüzde 24.8'i gıda ve alkolsüz içeceklerden oluşmaktadır. Türkiye genelinde yapılan harcamalar içinde eğitim hizmetleri harcamalarının payı ise yüzde 2.1, kültür ve eğlenceyle ilgili harcama payının ise yüzde 2.2'dir.

Düşük gelirli hanehalkları, yüksek gelirli hanehalklarına göre gıdaya iki kat daha fazla pay ayırmaktadır.

Gelire göre sıralı yüzde 20'lik gruplar itibariyle tüketim harcamalarının dağılımına bakıldığında; birinci yüzde 20'lik grupta yer alan hanehalklarının gıda harcamasına ayırdıkları pay yüzde 36.5 iken, beşinci yüzde 20'lik gruptaki hanehalklarının gıda harcamalarına ayırdığı payın yüzde 18.6 olduğu gözlenmektedir.

2.3.2- Devletten Zengine

2007 yılında Türkiye'de bankalar mevduat hesabı sahiplerine 35.2 milyar YTL faiz ödemiştir. Bu faizler üzerinden ise tutarı ne olursa olsun yüzde 15 oranında stopaj yapılmıştır. Başkaca bir vergi de yoktur.

Tekrar etmek gerekirse Türkiye'de 73 milyon mudiden yaklaşık 20 bininin bankalarda 1 milyon YTL'den büyük hesapları bulunuyor. Bazı bireylerin birden fazla hesabı olduğunu da dikkate alındığında aslında bu rakamın 12-15 bin kişiye kadar düşüyor.

Yine 2007 yılı içerisinde hazine bono ve tahvil sahiplerine 41.2 milyar YTL faiz ödemiştir. Bilindiği üzere 01.01.2006 tarihinden itibaren ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarından elde edilecek olan faiz gelirleri ile bunların alım-satım kazançları üzerinden Türk vatandaşları için (tam mükellefler) için yüzde 10 oranında stopaj yapılmış, yabancılar (dar mükellefler) için ise yüzde 0 yani hiçbir stopaj yani vergileme yapılmamıştır. Eğer devlet tahvili ve hazine bonusu 26.07.2001 ile 31.12.2005 tarihleri arasında ihraç edilmişse bu kağıtlardan 2007 yılında elde edilen 361.146 bin YTL faiz geliri için herhangi bir vergi ödenmemiştir.

Görüldüğü üzere devlet alt gelir düzeyine sahip mükelleflerden topladığı vergileri sayıları 20 bini geçmeyen zenginlere faiz yoluyla aktarmaktadır. Devlet aracılığı ile

hasız vergi düzenlemelerinin de teşvik ettiği fakirden zengine bu kaynak transferi, fakir insanlarımızın durumunu daha da kötüleştirmekte, belirli birikime sahip olanların durumunun ise normalin üzerinde iyileşmesine yol açmaktadır.

İşte televizyon ve gazetelerden duyduğumuz veya okuduğumuz lüks otomobil satışlarının sürekli artması, lüks konut talebinin halen devam etmesi haberlerinin kaynağı bu kaynak transferidir.

2008 yılında da bankalarımızın yaklaşık 35 milyar YTL faiz ödemesi beklenmektedir. Bu faiz ödemesi yapılırken kaynakta yüzde 15 stopaj (vergi kesintisi) yapılacaktır. Parasını bankaya yatıranlar ve bankalardan yaklaşık 30 milyar YTL net faiz geliri elde edenler (kişi başı 1 milyar YTL faiz geliri elde etseler bile) başkaca hiçbir vergi ödemeyecektir.

2008 yılında hazine yaklaşık 56 milyar YTL faiz ödeyecektir. Hazine bonolarının ve tahvillerinin bir bölümü bankaların, bir bölümü yabancıların elinde bulunmaktadır. Yaklaşık yüzde 60'ını ise gerçek kişiler almıştır. Bu durumda halkımıza bu yıl 33 milyar YTL dolayında faiz ödenecektir. Hazine faiz öderken, kaynakta yüzde 10 stopaj (vergi kesintisi) yapacaktır. Parasını bonoya ve tahvile yatıranların eline yaklaşık 30 milyar YTL net faiz geçecektir. Bu faiz gelirini elde edenler (kişi başı 1 milyar YTL faiz geliri elde etseler bile) başkaca hiçbir vergi ödemeyecektir.

Yurtdışından döviz göndererek tahvil, bono satın alan bıyıklı veya bıyıksız yabancılara Hazine yaklaşık 7 milyar YTL faiz ödeyecektir ve bu faiz gelirinden bir kuruş bile vergi alınmayacaktır.

Yine bıyıklı ve bıyıksız yabancılar Türkiye'ye döviz göndererek repo yaparak (kısa vadeyle bankalara borç vererek) faiz elde ediyorlar ve bu paraların faiz gelirleri de vergiye tabi değil.

Ülkemizde türev işlemleri yolu ile elde edilen spekülasyon kazançları da maalesef vergi dışındadır.

Oysa emeği ile çalışan ve aylık ortalama brüt 575 YTL (575 milyon TL) asgari ücret alan birisi ise 2007 yılında toplam 919.2 YTL (919 milyon TL) gelir ve damga vergisi ödemiştir. Bu durumda yıllık 6.900 YTL'lik kazancından elinde sadece 5.980 YTL kalmaktadır.

2007 yılı için Türk-İş tarafından hesaplanan dört kişilik bir ailenin açlık sınırının ortalama aylık 628 YTL, yıllık ise 7.536 YTL olduğu gözönüne alındığında vergi sis-

temimizin adaletsiz yapısı daha net görülmektedir. Çünkü alınan vergiler yüzünden asgari ücretlinin geliri açıklık sınırının bile çok altına düşmektedir.

Yukarıdaki durum esas olarak vergi sistemimizin ağırlıklı olarak toplumun daha fakir kesimlerinin gelirleri üzerinden alınan vergilere dayandığını göstermektedir.

Dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payının yüzde 70'ler civarında olması da bunun en güzel örneğidir. Dolaylı vergilerin payı yüzde 69 iken, gelir ve servet üzerinden alınan vergilerin payı sadece yüzde 31'dir.

Yukarıda olayı dolaylı-dolaysız vergi ve stopaj yoluyla toplanan vergiler ile bireylerin gelir seviyesi ve gelir kaynakları açısından ele aldık.

Aşağıda ise ülkemizde vergilerin bölgesel dağılımına ve gelir üzerinden alınan vergiler, yani gelir ve kurumlar vergisini kimlerin ödediğini inceleyeceğiz ve olaya bir de bu yönden bakacağız.

2.3.3- Vergilerin İl Bazında Dağılımı

2007 yılı bütçe gerçekleştirmelerine baktığımızda toplam 152.835 milyon YTL vergi geliri elde edildiği, 204.068 milyon YTL ise gider yapıldığını görüyoruz. Biraz daha ayrıntıya girip, bu gelirlerin ülkemizin hangi illerinden tahsil edildiğini incelediğimizde ise karşımıza oldukça çarpık ve düşündürücü bir tablo çıkıyor.

Konuya sadece vergi gelirleri açısından baktığımızda ise, 2007 yılında toplanan genel bütçe vergi gelirlerinin yüzde 78,56'sı sadece 4 ilden (İstanbul, Kocaeli, Ankara ve İzmir), geriye kalan yaklaşık yüzde 21,44'ünün ise 77 ilden toplandığını görüyoruz. Tabloyu biraz daha genişlettiğimizde ise, vergi gelirlerimizin yüzde 87,29'unun sadece 10 ilden, geriye kalan yüzde 1,71'inin ise 71 ilden toplandığını görüyoruz.

2007 Yılında En Fazla Vergi Ödeyen 10 İl

İl	Vergi Geliri ⁵ (YTL)	Toplam Vergi Geliri İçerisindeki Payı
İstanbul	75,291,759,618	44.01
Kocaeli	23,059,535,219	13.48
Ankara	19,763,260,539	11.55
İzmir	16,285,934,148	9.52
Bursa	4,790,470,090	2.80
Mersin	3,356,535,299	1.96
Antalya	2,210,977,039	1.29
Hatay	1,603,951,721	0.94
Adana	1,502,331,356	0.88
Tekirdağ	1,479,699,798	0.86
Toplam	149,344,454,827	87,29

Bu çarpık tablo bize ülkemizde bölgeler arasındaki gelişmişlik farklılığını da ortaya koyuyor. Yapılması gereken, vergi toplanamayan, gelirleri giderlerini karşılamayan tüm illerin ekonomik ve sosyal sorunlarının masaya yatırılması ve gerekli adımların atılmasıdır. Bu açıdan 4325 sayılı Kanun'un devamı niteliğinde olan 5084 sayılı Kanunu olumlu buluyor, ancak bölgeler itibariyle sağlanan vergisel teşviklerin sektörler ve özellikle de raporun giriş bölümünde açıklamaya çalıştığımız “stratejik sektör” ve “işkolları” için de getirilmesini öneriyoruz.

Ayrıca son dönemde meclisten geçen ve AR-GE harcamalarına büyük oranda teşvik verilmesini öngören yeni teşvik yasasını da olumlu buluyoruz. Ülkemizin en büyük problemlerinden biri olan cari açığın düşürülmesinin, katma değeri yüksek teknolo-

5 Ret ve iadeler düşülmeden önceki brüt vergi gelirleri.

jik ürünlerin üretilmesi ve ihracatının yapılması ile sağlanacağını düşünüyor ve bu anlamda ekonomimizin sınai yapısını değiştirmeye yönelik bir adım olarak gördüğümüz AR-GE teşvik yasasının ülkemiz ekonomisi için olumlu bir adım olarak değerlendiriyoruz.

2.4- Kurumlar Vergisini Kimler Ödüyor?

Türkiye’de Kurumlar vergisinin mükellef sayısı, Aralık 2007 sonu itibariyle 634.569 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam 2005 sonu itibariyle 593.166 idi. Bu durumda 2006 ila ve 2007 yılında toplam 41.403 kurum için yeni mükellefiyet tesis edildiği ortaya çıkmaktadır.

Aralık 2007 tarihi dikkate alınarak, kurumlar vergisinin mükellef sayısını iller bazında değerlendirdiğimizde, en fazla mükellefin 242.930 adetle İstanbul’da ki, bu rakam toplam kurumlar vergisi mükellef sayısının yüzde 38,28’ine tekabül etmektedir, en az mükellefin ise 175 adetle Ardahan’da ki, bu rakam toplam mükellef sayısının on binde 2,76’sıdır. Türkiye’de toplam kurumlar vergisi mükelleflerin yüzde 74,52’si sadece 10 ilimizde, geriye kalan yüzde 25,48’inin ise 71 ilimizde faaliyet göstermektedir.

Maliye Bakanlığı verilerine göre 2007 yılında tahakkuk eden 15.718.209 bin YTL kurumlar vergisinin yüzde 48,82’si sadece 100 mükellefe aittir. Türkiye’nin en fazla kurumlar vergisi ödeyecek ilk 100 şirketinin 66’sının merkezini İstanbul’da bulunmaktadır

İstanbul’u 18 kurum ile Ankara, 4 kurum ile Kocaeli, 2 kurum ile de İzmir izlemektedir. Bursa, Adana, Konya, Denizli, Erzurum, Kastamonu, Ordu, Zonguldak, Rize ve Mersin de ise ilk 100 giren sadece bir kurum bulunmaktadır.

İlk 100 içerisinde yer alan kurumların sektör dağılımına baktığımızda ise, bankalardan sonra rekortmenlerin özellikle çimento, telekomünikasyon, akaryakıt dağıtımı, demir-çelik ve sigara üretimi ile ithalat-ihracat alanında yoğunlaştığını görmekteyiz.

Yine 2007 yılına ilişkin olarak 634.569 mükellef tarafından ödenen kurumlar vergisinin, yüzde 25,95’i sadece 10 mükellef tarafından ödenecektir.

Diğer taraftan, toplam 634.569 adet mükellefin kazançları üzerinden ödediği kurumlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı ise olması gerekenden çok uzak durumda olup, 2007 yılında yaklaşık yüzde 9,19 olarak gerçekleşmiştir.

Yukarıdaki rakamlar göz önüne alındığında, kurumlar vergisinde bazı köklü değişikliklere gitmenin zamanının geldiği hatta geçtiği net bir şekilde görülmektedir. Kurumlar vergisi hasılatındaki düşüklük ve dağılımındaki adaletsizlik üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Yıllar	Kurumlar Vergisi Tahsilatı ⁶ (YTL)	Toplam Vergi Geliri İçerisindeki Payı (Yüzde)
2000	2.356.787	8,9
2001	3.675.665	9,3
2002	5.575.495	9,3
2003	8.645.345	10,3
2004	9.619.359	9,5
2005	13.583.291	10,3
2006	12.447.349	8,2
2007	15.718.209	9,19

Türkiye’de kurumlar vergisi tahsilatının toplam vergi gelirleri içerisindeki payı olması gerekenin çok altındadır. Bu durumun nedenlerinden en önemlisi ise, kurumlar vergisi kanununda yer alan çok sayıdaki muafiyet ve istisnadır.

Bir diğer önemli neden ise yeni kurumlar vergisi kanunu ile ilgili ikincil mevzuatın henüz tam olarak yerleştirilememesidir ve bunun yol açtığı vergisel boşluklardır.

Özellikle iştirak ilişkileri kapsamında çok-uluslu şirketler ile ilgili kurumlar vergisi kanununda yer alan düzenlemeler ile off-shore veya vergi cenneti olarak adlandırılan bölgelerle ilişkilerinde düzene bağlaması öngörülen düzenlemeler bir an önce etkin bir şekilde uygulanmalıdır.

---

6 Ret ve iadeler düşülmeden

2.5- Gelir Vergisini Kimler Ödüyor?

Türkiye’de gelir vergisi mükellef sayısı, Aralık 2007 sonu itibariyle 1.719.889’dır. Aralık 2005 sonu itibariyle ise bu rakam 1.691.499 olarak gerçekleşmiştir.

Aralık 2007 itibariyle gelir vergisi mükellef sayısını iller bazında değerlendirdiğimizde en fazla mükellefin 444.783 adetle İstanbul’da ki bu rakam, toplam gelir vergisi mükellef sayısının yüzde 25,86’sına tekabül etmektedir, en az mükellefin ise 1.039 adetle Bayburt’dadır ki, bu rakam, toplam mükellef sayısının on binde 6,04’üne tekabül etmektedir.

Türkiye’de toplam gelir vergisi mükelleflerinin yüzde 59,27’si sadece 10 ilimizde, geriye kalan yüzde 40,7’si ise 71 ilimizde faaliyet göstermektedir.

2007 yılı vergilendirme dönemi gelir vergisi beyanına ilişkin olarak 2008 yılı Mart ayında Türkiye genelinde 1.628.370 mükellef tarafından yıllık gelir vergisi beyannamesi, 555.247 mükellef tarafından da gayrimenkul sermaye iradına ilişkin yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmiştir. Verilen yıllık gelir vergisi beyannameleri ile 16.888.514.810,21 YTL matrah beyan edilmiş ve bu tutar üzerinden 4.246.950.522,34 YTL gelir vergisi tahakkuk ettirilmiştir. Aynı dönemde verilen gayrimenkul sermaye iradına ilişkin gelir vergisi beyannameleri ile ise 4.799.227.709,96 YTL matrah beyan edilmiş ve bu tutar üzerinden de 1.117.979.438,20 YTL gelir vergisi tahakkuk ettirilmiştir.

Türkiye genelinde yıllık gelir vergisinde 2007 yılı vergilendirme döneminde beyan edilen matrah toplamında bir önceki yıla göre yüzde 14,75; tahakkuk eden gelir vergisi toplamında ise yüzde 14,61 oranında artış meydana gelmiştir. Gayrimenkul sermaye iradı beyanlarında ki artışlar ise sırası ile yüzde 15,13 ve yüzde 14,90 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye genelinde 2007 yılı vergilendirme dönemi için beyanda bulunan 1.628.370 mükellef ortalama olarak 10.371.40 YTL matrah beyan etmiş, beyan edilen bu matrahlar üzerinden ise mükellef başına ortalama 2.608.10 YTL yıllık gelir vergisi tahakkuk ettirilmiştir.

Gayrimenkul sermaye iradı mükellefleri ise 2007 vergilendirme dönemi için mükellef başına ortalama 8.643,40 YTL matrah beyan etmiş, bu matrahlar üzerinden de ortalama 2.013,50 YTL gelir vergisi tahakkuk ettirilmiştir.

Üç büyük ilimizde 2007 vergilendirme dönemi verilerine göre yıllık gelir vergisi beyanında bulunan mükellef sayısı, beyan olunan matrah tutarı ve tahakkuk eden ver-

gi tutarı ile bir önceki yıla göre artış oranları aşağıdaki tabloda; Üç büyük ilimizde 2007 vergilendirme dönemi verilerine göre gayrimenkul sermaye iradı yıllık gelir vergisi beyanında bulunan mükellef sayısı, beyan olunan matrah tutarı ve tahakkuk eden vergi tutarı ile bir önceki yıla göre artış oranları da diğer tabloda belirtilmiştir.

GELİR VERGİSİ	2007 Beyanname Veren Mükellef Sayısı	2007 Beyan Olunan Matrah (YTL)	Beyan Olunan Matrahtaki Artış Oranı (yüzde)	2007 Tahakkuk Eden Gelir Vergisi (YTL)	Tahakkuk Eden Gelir Vergisi Artış Oranı (yüzde)
İstanbul	407.621	6.011.513.460,00	10,98	1.688.341.809,00	11,26
Ankara	118.744	1.404.614.983,85	15,38	375.932.486,47	15,60
İzmir	116.140	1.130.482.907,84	17,14	281.962.874,13	11,99
TÜRKİYE GENELİ	1.628.370	16.888.514.810,21	14,75	4.246.950.522,34	14,61

G.M.S.İ.	2007 Beyanname Veren Mükellef Sayısı	2007 Beyan Olunan Matrah (YTL)	Beyan Olunan Matrahtaki Artış Oranı (yüzde)	2007 Tahakkuk Eden Gelir Vergisi (YTL)	Tahakkuk Eden Gelir Vergisi Artış Oranı (yüzde)
İstanbul	181.818	2.530.106.355,00	7,03	620.812.532,00	7,19
Ankara	83.052	627.994.535,51	24,80	143.446.107,69	25,17
İzmir	48.336	394.783.360,21	22,26	92.995.230,36	21,69
TÜRKİYE GENELİ	555.247	4.799.227.709,96	15,13	1.117.979.438,20	14,90

2007 yılı verilerine göre yıllık gelir vergisinde, Türkiye genelinde beyanname sayısı, beyan olunan matrah ve tahakkuk eden vergi oranına göre 3 büyük ilin payı şöyledir;

	BEYANNAME SAYISI (yüzde)	MATRAH TUTARI (yüzde)	TAHAKKUK EDEN GV (yüzde)
İstanbul	25,03	35,60	39,75
Ankara	7,29	8,32	8,85
İzmir	7,13	6,69	6,64
DİĞER İLLER	60,55	49,39	44,76

2007 yılı verilerine göre G.M.S.İ. Yıllık Gelir Vergisinde ise, Türkiye genelinde beyanname sayısı, matrah tutarı ve tahakkuk eden vergi oranına göre 3 büyük ilin payı şu şekilde gerçekleşmiştir;

	BEYANNAME SAYISI (yüzde)	MATRAH TUTARI (yüzde)	TAHAKKUK EDEN GV (yüzde)
İstanbul	32,75	52,52	55,53
Ankara	14,96	13,09	12,83
İzmir	8,71	8,23	8,32
DİĞER İLLER	43,68	26,16	23,32

2.6- İstihdam Üzerindeki Vergi Yükü Ağırır

OECD üyesi ülkeler arasında istihdam üzerindeki vergi yükleri itibariyle yapılan karşılaştırmada Türkiye, 2008 yılında işçi ve memurun vergi yükü bakımından Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkeleri arasında 8. sırada yer almaktadır. 2007 yılında ortalama ücret üzerindeki vergi yükü bakımından 30 OECD ülkesi arasında yüzde 42,7'lik oran ile birinci sırada yer alan Türkiye, 1 Ocak 2008'de yürürlüğe giren asgari geçim indirimi sonrasında 8. sıraya gerilemiştir.

Asgari geçim indirimi, SSK ve işsizlik sigortasını da kapsayan ortalama ücret üzerindeki vergi yükünde 3,8 puanlık bir indirime neden olmuş, böylece ülkemizde ortalama ücretteki vergi yükü 2008 yılında yüzde 38,9'a düşerken, İsveç, Polonya, Almanya, Belçika, Fransa, Macaristan ve Yunanistan, sıralamada, Türkiye'nin önündeki ülkeler olarak sıralanmıştır.

İtalya, Avusturya, Finlandiya, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Hollanda, Norveç, Slovakya, Portekiz, Japonya, Kore, Meksika, İrlanda gibi ülkelerin de aralarındaki bulunduğu grubun ortalama ücretten aldığı vergiler ise Türkiye'nin altındadır.

İsveç'in yüzde 42,6'lık vergi yükü ile listenin başında, İrlanda ise yüzde 9,6'lık vergi yükü ile listenin sonunda yer almaktadır.

Söz konusu oran Meksika'da yüzde 12,2, Güney Kore'de yüzde 16, ABD'de yüzde 19, Japonya ve İngiltere'de yüzde 25,5, Hollanda'da yüzde 32,2, İtalya'da ise yüzde 38,1'dir.

İstihdam üzerindeki vergilerin istihdam üzerindeki etkilerini ölçmeye çalışan bazı ekonometrik çalışmalarda, ortalama bir OECD ülkesi açısından istihdam üzerindeki vergilerde yapılacak 10 puanlık bir indirimin, işsizliği 2,8 puan azaltacağı ve daha yüksek bir işgücüne katılma oranı nedeniyle istihdamı 3,7 puan gibi daha da yüksek bir oranda artırabileceği sonucuna ulaşıldığı belirtilmektedir.⁷ Bu çalışmaların ortaya koyduğu bir başka sonuç ise, 1983-2003 döneminde uygulanan benzer indirimler nedeniyle, çoğu ülkede işsizlik oranlarında önemli azalmalar gerçekleşmiştir. Bu kapsamda işsizlik oranlarında, İrlanda'da 5 puan ve İngiltere'de 3 puanlık azalmalar özellikle vurgulanmaktadır. Türkiye'ye ilişkin olarak yapılan bir çalışmada ise; imalat sanayiinde istihdam üzerindeki vergilerin oluşturduğu maliyetin esnekliği 0,2 olarak tahmin edilmiştir.⁸ Bunun anlamı maliyette yapılacak 10 puanlık bir indirimin, uzun vadede 2 puanlık bir istihdam artışına yol açacağıdır.

2.7- Ülkemizdeki Vergi Yükü Ağırdir

Vergi yükü ekonomideki kaynakların ne kadarlık bölümünün devlet tarafından vergi veya benzeri isimler altında kamuya aktarıldığını gösteren bir kavramdır. Çok değişik hesaplama yöntemleri olmakla birlikte klasik olarak, bir ülkede bir yıl içinde

7 OECD 2005, "OECD Jobs Strategy: Lessons from a Decade's Experience-Main Report", Aralık 2005.

8 "Türkiye'de İşgücü Piyasasının Kurumsal Yapısı ve İşsizlik", Aralık 2004.

toplanan kamu gelirlerinin ülkenin gayri safi yurt içi hasılasına oranını ifade etmektedir.

Bu açıklamalar çerçevesinde son on yıllık süreçte ülkemizdeki vergi yükü gelişimine baktığımızda 90'lı yılların başında yüzde 20 olan bu oran sürekli artarak 2005 yılı itibariyle yüzde 32,3'lere ulaştığını görmekteyiz. Avrupa Birliği ülkelerinde ise söz konusu oran ortalama olarak yüzde 41,6'dır.

1975 ila 2005 yılları arasında Türkiye'deki vergi yükünün gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

YILLAR	VERGİ YÜKÜ (yüzde)
1975	16
1985	15,4
1990	20,0
1995	22,6
2000	32,3
2003	32,8
2004	31,3
2005	32,3

OECD üyesi ülkelerdeki vergi yükü oranları 2006 yılı için şu şekildedir⁹. Tablonun en sağında OECD üyesi ülkelerde satınalma gücü paritesine göre yapılan kişi başına düşen gelir endeksi yer almaktadır. Bu endekse göre OECD'de ortalama satınalma gücü paritesi 100 olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla 100'ün altında gelir elde eden ülkeler ortalamanın altında kişi başına düşen gelire sahip olmaktadır.

---

9 OECD in Figures 2007

Ülke	Vergi Yüğü yüzde	Satınalma Gücü Paritesine Göre Kişi Başına Düşen Gelir (OECD Ortalama Gelir Düzeyi= 100)
İsveç	50,6	115
Danimarka	48,3	117
Fransa	43,4	106
İtalya	43,1	103
Çek Cum.	37,7	65
Almanya	35,5	103
İngiltere	35,2	110
Polonya	34,2	46
Kanada	33,8	117
TÜRKİYE	32,8	29
ABD	25,6	144
G.Kore	25,3	76
Meksika	19	36
OECD Ort.	36,3	100
AB Ort.	40,5	102

Yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere 2006 yılında OECD üyesi ülkelerde ortalama vergi yükü yüzde 36.3, OECD üyesi Avrupa Birliği ülkelerinde ise bu oran yüzde 40.5 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre ülkemizdeki vergi yükü OECD ortalamasının yaklaşık 2,5 puan altındadır. Ancak Türkiye satınalma gücü paritesine göre kişi başına düşen gelir bakımından OECD üyesi ülkeler içinde maalesef en fakir ülke durumundadır. Vergi yükü bakımından OECD ortalamasının sadece 2,5 puan altında olan Türkiye, kişi başına düşen gelir bakımından tam 71 puan altındadır.

Kişi başına düşen gelir bakımından bu kadar büyük bir uçurumun bulunduğu bir durumda, vergi yükü bakımından OECD ortalamasına çok yakın olmamız aslında Türkiye’de vergi yükünün ağır ve kişi başına düşen gelir gözönüne alındığında oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır.

Avrupa Birliği ortalamasına bakarak ülkemizdeki vergi yükünün düşük olduğu ve Avrupa Birliği ülkelerine göre daha az vergi ödendiği kanaatine de varılabilir. Ancak bu kanaat de kesinlikle yanlıştır. Çünkü böyle karşılaştırma yapmak için de yine ülkelerin satın alma gücü paritesine göre kişi başına düşen milli gelir düzeylerinin, vergi gelirleri içerisinde dolaylı ve dolaysız vergilerin kompozisyonu, asgari geçim indirimi gibi düşük gelir grubundaki kesimi koruyan düzenlemelerin var olup olmadığı, vergi tarifelerinin yapısı ve efektif vergi oranlarının da dikkate alınması gerekir.

Ülkemizdeki vergi yükü ile ilgili olarak daha spesifik bir örnek vermek gerekirse, sanırım akaryakıt ürünleri üzerindeki vergi yükünden daha iyi bir örnek zor bulunur. Türkiye’de benzindeki vergi ve harç oranı yüzde 59.7’yi bulmaktadır. 27 AB ülkelerinden 16’sında da benzin fiyatının yarısından fazlasını vergi ve harçlar oluşturmaktadır. Vergi ve harç oranı AB ülkeleri içinde yüzde 58.3 ile Almanya’da en yüksekken, Kıbrıs Rum kesiminde bu oran yüzde 39.6’dır.

Türkiye’de ise vergi ve harç oranı yüzde 59.7’dir. Avrupa Komisyonu’nun Haziran 2008 tarihli verilerinden derlenen bilgilere göre, AB ülkelerinde tüketicinin 1 litre benzine ödediği rakamın ortalama yüzde 54.8’i vergi ve harç yoluyla devletlerin kasasına girmektedir. AB ülkeleri arasında, benzinde litrede en yüksek fiyat Hollanda’da uygulanırken, en yüksek vergi ve harç ödenen ülke ise yüzde 58.3 ile Almanya’dır.

Almanya’yı litrede ödenen yüzde 58.2 vergi ve harç ile İsveç, yüzde 57.8 ile Finlandiya, yüzde 57.3 ile İngiltere, yüzde 57 ile de Fransa izlemektedir. Danimarka ile Portekiz’de benzinde ödenen vergi yüzde 55.8’i bulurken, Hollanda yüzde 55.5, Belçika yüzde 55.4, İtalya yüzde 53.7 oranında vergi ve harç uyguluyor. İtalya yüzde 53.7, Slovakya yüzde 53.6, Polonya yüzde 53.3, Avusturya yüzde 52.7, Çek Cumhuriyeti yüzde 52, İrlanda yüzde 51.5, Macaristan yüzde 50.4, Lüksemburg yüzde 48, Bulgaristan yüzde 47.1 vergi ve harç oranı uygulamaktadır.

Türkiye’de Ağustos 2008 tarihli verilere göre, 95 oktan benzinin vergisiz fiyatı 1.35 YTL, vergili fiyatı ise ortalama 3.35 YTL düzeyinde bulunmaktadır. Bu durumda benzindeki vergi ve harç oranı yüzde 59.7’yi bulmaktadır.

Ülkemizde yüksek olan vergi yüküne bir başka örnek, cep telefonu(GSM) hizmetleri üzerindeki özel tüketim vergisi (ÖTV) ve katma değer vergisi (KDV) dahil vergi yüküdür.

Maliye Bakanlığı'nın hesaplamasına göre, cep telefonu ile görüşmek için ödenen her 100 YTL'lik faturanın 41.77 YTL'lik kısmı vergi ve harç yolu ile devlete gitmektedir.

Sonuç olarak oransal olarak az gibi görünse de vergi sistemimizin yapısı gözönüne alındığında, nihai olarak ülkemizde mükelleflerin gelirleri üzerindeki vergi yükü çok yüksektir ve bu durum yaşam standartlarını düşürmektedir.

2.8- Ülkemizde Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları Kayıtlı Ekonomiye Tehdit Eder Hale Gelmiştir

Kayıtdışı ekonomi uzun yıllardır ülkemizin gündeminde bulunan ve üzerinde en yoğun ve hararetli tartışmaların yapıldığı konulardan biridir. Toplumun hemen hemen her kesimi bu olgudan rahatsız ve şikayetçidir. Çünkü kayıt dışı ekonomi, kamu finansman dengesinde meydana getirdiği olumsuzluğun yanı sıra devlete karşı vergi dahil her türlü mali yükümlülüklerini tam ve zamanında yerine getiren vatandaşlar aleyhine de bir haksız rekabet ve ticaret ortamı yaratmaktadır.

Kayıt dışı ekonomi en genel anlamıyla, milli gelir hesaplamalarında kavranamayan faaliyetlerin tümüdür. Bu faaliyetler yasal da olabilir, yasa dışı da. Önemli olan nokta sistem tarafından kavranamamasıdır.

Değişik yöntemler kullanılarak yapılan tahminler göstermektedir ki, ülkemizdeki kayıtdışı ekonominin büyüklüğü ciddi boyutlara ulaşmış durumdadır (GSMH'nın yüzde 40'ı) ve giderek kayıtlı ekonomiye tehdit eder hale gelmiştir.

Kayıt dışı ekonomi büyüdükçe devletin vergi kaynakları da dolaysız vergilerden dolayı vergilere doğru kaymaktadır. Bu da bize vergi sistemimizi daha adil hale getirebilmek için öncelikle kayıt dışı ekonomiyle mücadele etmemiz gerektiğini göstermektedir. Dolaylı vergiler, dolaysız vergilere göre toplanması kolay, maliyeti düşük ve hemen gelir yaratıcı olmaları gibi özelliklerinden dolayı tercih edilmektedir.

Ülkemizde kayıt dışı ekonominin kayıtlı ekonomiye oranının yüksekliği (GSMH'nın yüzde 40'ı) devlet gelirlerindeki kaybın ne kadar büyük olduğunu göstermektedir.

Bu sorunun çözümlenmesiyle devlet gelirlerinde belirgin bir artış olacaktır. Bu sebep bile tek başına kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınmasının önemini göstermektedir.

Örneğin 2008 yılı bütçesinde vergi gelirlerinin yaklaşık 171.206 milyon YTL olacağı tahmin edilmektedir. En son yapılan araştırmalara göre Türkiye ekonomisinin yüzde 40'ı kayıt dışındadır. Yani bir anlamda vergi dışındadır. Kayıt dışı ekonominin en az yüzde 50'sini kayıt altına alabilmiş olsak, vergi gelirlerimizi yaklaşık olarak 57 milyar YTL (46 milyar dolar) artırabiliriz.

2008 yılı bütçesinde son yapılan revizyon sonucunda 18 milyar YTL bütçe açığı verileceği dikkate alındığında kayıt dışı ekonominin yüzde 50'sinin kayıt altına alınması, bırakın açık vermeyi bütçemizin fazla dahi verecektir. Bu sonuç beraberinde kamu borçlarının döndürülme riskinin azalmasına ve kamuoyunda çok sık tartışılan yüksek reel faizlerin düşmesine neden olacaktır. Böylelikle mükelleflerden toplanan vergiler doğrudan doğruya devlete yüksek reel faizler ile borç verenlere değil, ucuz eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetleri olarak dar gelirli olan ancak toplumun büyük bir kısmını oluşturan kesime dönecektir. Devlet yapacağı yeni yatırımlar ile yeni istihdam kapıları açabilecek ve üretimin zenginliğinden herkes yararlanacaktır. Bütçe açığının vergiler ile finansmanı sonucu bütçe açığı azalacak bunun sonucunda da sosyal güvenlik açıkları azalacaktır. İşgücü üzerindeki ağır vergi ve sosyal güvenlik ödemeleri düşürülebilecek bu sayede de ekonomideki istihdam ve yatırım ortamı iyileştirilebilecektir.

Yeni kurulacak hükümetin ekonomik politikalarının yine en önemli hedeflerinden birinin vergi kaçakçılığı ve kayıt-dışı ekonomi ile mücadele olacağı göz önüne alındığında, TÜRMOB olarak bu mücadelede izlenmesi gereken politika ve stratejiler ile ilgili olarak aşağıda ayrı bir bölümde yer alan tespit ve değerlendirmelerin ilgili taraflara faydalı olacağını düşünmekteyiz.

2.9- Vergi Kanunları Çok Sık Değişmektedir ve Yapılan Değişiklikler Sonucu Vergi Kanunlarındaki Sistemik Bozulmuştur

Sadece 1980 sonrası geçen yaklaşık 28 yıllık süreç içerisinde Türk vergi ve vergiye ilişkin usul kanunlarında değişiklik yapan veya yeni düzenlemeler getiren toplam 211 adet kanun çıkmış bulunmaktadır. Başka bir anlatımla, bu dönemde her yıl yaklaşık olarak 8 adet kanun, ya vergi mevzuatını değiştirmiş, ya da yeni düzenlemeler getirmiştir.

Geçen 28 yıllık süreç boyunca ülkemizin vergi sistemini oluşturan kanunlarda bu kadar çok değişiklik ve yeni düzenlemenin yapılmış olması beraberinde birtakım olumsuzlukları da getirmiştir. Bu olumsuzlukların bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz.

- Vergi sistemi basit ve anlaşılabilir olmaktan uzaklaşmıştır
- Mükelleflerin vergi mevzuatına uyumları (tax compliance) azalmıştır.
- Vergi sisteminin yapısal bütünlüğü bozulmuştur. Bunun en önemli nedenlerinden birisi, vergi düzenlemeleri yapılırken vergicilik ilkelerinden uzaklaşmış olmasıdır.
- Vergi mevzuatında yapılan değişiklik ve yeni düzenlemeler incelendiğinde, eğilimin vergi kanunlarındaki istisna ve muafiyetlerin artırılması, ancak vergi oranlarının yükseltilmesi şeklinde olduğu ortaya çıkmaktadır. Oysa, diğer ülkelerde, özellikle de Avrupa Birliği içerisindeki eğilim bunun tam tersi yöndedir.
- Son söylediğimiz sonucunu olarak, gelir ve kurumlar vergisi gibi dolaysız vergilerin toplam vergi gelirlerimiz içerisindeki payı giderek azalmış, buna karşılık dolaylı vergilerin payı artmıştır. Yılın ilk altı ayında toplanan vergilerin yaklaşık yüzde 66,93'ü dolaylı vergilerdir.

Ülkemizde hala yüksek düzeyde kayıt-dışı ekonomiden söz ediliyor olması da, yapılan düzenlemelerin verginin tabana yayılması ve adil vergi yükü dağılımını sağlamada sergilediği performansı ortaya koymaktadır.

Yapılması gerekenlerin en başında ise, tüm bu olumsuzluklar ile mücadele edebilme imkanı olmayan mevcut Gelir İdaresi'nin daha da güçlendirilmesi, bu yapılırken de insan unsuruna gereken önemin verilmesidir.

2.10- Vergi Kanunları Yeniden Yazılmalıdır

1980 sonrası geçen yaklaşık 28 yıllık süreç içerisinde Türk vergi ve vergiye ilişkin usul kanunlarında 211 ayrı kanunla yapılan değişiklik veya yeni düzenlemelerle vergi kanunlarının neredeyse ana maddesi kadar geçici maddesi olmuş, uygulamadan kalkan veya ertelemeler nedeniyle yıllardır uygulanamayan çok sayıda maddeleriyle karmaşık bir hale gelmiş ve bu durum kanun sistematizasyonunun kaybolmasına neden olmuştur.

Vergi kanunlarındaki birçok madde, çeşitli tarihlerde uygulamadan kaldırılmış olmasına rağmen halen kanun metninde durmaktadır. Tüm bu olumsuzluklar, vergi konusunda uzman olanların bile içerisinden çıkmakta güçlük çektiği, dolayısıyla da uygulanması zor bir mali mevzuata sahip olduğumuzun bir göstergesidir.

Bu karışıklık bir yandan mükelleflerin vergiye uyumlarını azaltırken, diğer yandan da çok sayıda olayın dava konusu edilmesi sonucu idare ile mükellefi karşı karşıya

getirmekte ve mükellefler için vergi konusu, ödenmesi bir yana, neredeyse bir iş-kence aracı haline gelmektedir.

Oysa anlaşılması ve uygulanması kolay, sade ve basit bir vergi mevzuatının hem vergi idaresine gelirlerin artırılması yönünde, hem de mükelleflere ödenmesi yönünde çok sayıda avantaj getireceği muhakkaktır.

Bu nedenle yeniden yazılan ve 2006 yılında yürürlüğe giren kurumlar vergisi kanunu hariç diğer 3 temel kanun yani vergi usul, gelir vergisi ve katma değer vergisi kanunları da masaya yatırılmalı ve bir sistematik içerisinde basit, anlaşılabilir ve birbirleriyle uyumlu olacak şekilde yeniden yazılmalı ve yeniden düzenlenmelidir.

2.11- Maliye İdaresi İle Meslek Mensupları Arasındaki Olumlu Diyalog ve İşbirliği Artarak Güçlendirilmelidir

Meslek mensupları vergi ile ilgili sorunlara hem mükellefler, hem de devlet açısından bakmakta ve her ikisi arasında tarafsız bir iletişim köprüsü görevi görmektedir. Vergi sistemimizi, ekonomik koşulları, mali sistemde yapılan ve yapılması düşünülen değişiklikleri yakından izlemekte ve bunların mükellefler üzerinde oluşturduğu neticeleri görmekte ve bunlarla ilgili gerekli eleştiri ve görüşlerini dile getirmektedir.

Ülkemizin vergilenebilir kapasitesinin artırılarak borç belasından kurtulmak ve mükellefler üzerindeki ağır ve adil olmayan vergi yükünün azaltılması tüm kesimlerin ortak dileğidir. Bu amaç doğrultusunda vergi mevzuatında yapılması düşünülen değişiklikler konusunda bizlerin görüş ve önerilerimizin de dikkate alınması, daha başlanmadan bir çok yanlışın önüne geçilmesine sebep olacak ve böylelikle de ülkemiz çok değerli zamanı yersiz ve maceracı politikalar yerine, Türkiye gerçeklerine uygun, akılcı, uygulanabilir ve mükellefler üzerinde olumsuz etki uyandırmayacak politikaların izlenmesinde kullanılacaktır.

Bu doğrultuda son dönemlerde maliye idaresi ve vergi konseyi ile geliştirdiğimiz olumlu diyalog ve verimli işbirliğinin artarak devam etmesini ülkemiz ve insanımız açısından gerekli görüyoruz.

Maliye idaresi ile meslek mensupları arasındaki verimli işbirliğinin en önemli örneğini vergi barışı kanunu ve uygulama sonuçları göstermektedir.

2003 yılında çıkartılan Vergi Barışı Kanunu gerek mükellefler ve gerekse de ülke ekonomimiz açısından yaşanan olumlu gelişmelerden biri olmuştur. 2003 Şubat ayında yürürlüğe giren kanun, camiamızın da büyük destek ve katkıları sonucu tüm

hedef ve tahminlerin üzerinde başvuru sayısına ve tahsilat tutarına ulaşarak, mükellef - meslek mensubu - idare ilişkilerinde yeni bir döneme yelken açılmasına neden olmuştur.

Vergi Barışı Kanunu'nun uygulanma sonuçları ile yakalanan başarı, Maliye İdaresi ile Meslek Mensupları arasındaki dayanışma ve işbirliğinin en güzel örneklerinden biri olmuş ve geleceğe yönelik olarak olumlu ve yapıcı mesajların alınmasına yol açmıştır.

Halen Vergi Konseyi bünyesinde yapılmakta olan ve Vergi Sistemimizin yeniden dizayn edildiği çalışmalara da etkin bir şekilde katılıyor, meslek mensuplarının talep ve görüşlerini ilgililerin dikkatine ilk elden sunuyoruz.

Vergi Konseyi ile yürütülen verimli çalışmaların, yeni kurulan ve Türk Vergi Sistemine bundan böyle bilimsel veriler ışığında daha bilinçli yön vereceğini düşündüğümüz Vergi Politikaları Genel Müdürlüğü ile de devam etmesini umuyoruz.

3- VERGİ KAÇAKÇILIĞI ve KAYITDIŞI EKONOMİ

Vergi kaçakçılığına neden olan birçok farklı faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin kaçakçılık üzerindeki etkilerinin tam olarak ne olduğunu değerlendirmek oldukça güçtür. Bu alt bölümde dünya literatürü ve bu konuda yapılmış bilimsel çalışma ve analizler de göz önüne alınarak, vergi kaçakçılığına sebep olan ana nedenler ele alınmaya çalışılacaktır.

Bu nedenler ele alınırken aynı zamanda yine dünya uygulamalarından başarılı sonuçlara değinilerek, çözüm yolunda olması gereken vergi politikasından, vergi gelirlerinin tahsilat yöntemlerine, vergi sisteminin oluşturan vergilerin yönetiminden vergisel sonuçları bakımından ekonominin nasıl yapılandığına kadar uzanan geniş bir yelpazede kapsamı çok geniş tutmadan kısa somut öneriler getirmeye çalışacağız.

3.1- Vergi Kaçakçılığının Nedenleri

Vergi kaçakçılığına yönelik standart ekonomik model Allingham ve Sandmo (1972) ile başlamaktadır. Yazarlara göre vergi mükellefleri rasyoneldir ve gerçek vergi matrahlarını yani vergilenebilir gelirlerini kimin bildiği, kimin bilmediği konusunda da tam bilgi sahibidir. Vergi toplamak ile yükümlü vergi idaresi ise bu bilgiyi ancak belirli bir maliyeti göze alınarak elde edilebilir. Kişisel beyanın hakim olduğu günümüz moderne vergi istemlerinde mükellefler genelde vergi matrahlarını olduğundan daha düşük bildirme eğilimindedir. Peki mükellefleri bu eğilimden caydır-

çak şey nedir, tabii ki düşük beyan edilen gelirin saptanma ve ceza uygulaması ile birlikte zamanında ödenmeyen vergiden daha fazla tutarda ödeme yapılması olasılığıdır.

Bu önerme sonucunda Allingham ve Sandmo, vergi kaçakçılığı ile mücadelede temel olarak iki enstrümanı öne çıkarmışlardır; denetim sıklığı ve caydırıcı cezalar. Bu ikisi içerisinde ise özellikle denetime ağırlık verirler. Çünkü denetim olmazsa, tespit ve cezalandırma da olmaz. Cezaların tam ve kesin olarak uygulanması ve bu inancın toplumda yer etmesi çok önemlidir. Göz ardı edilmemesi gereken bir husus da, mükellefler açısından yakalanma olasılığı algılamasının öznel olduğudur. Örneğin genel denetim oranı yüzde 3 olsa bile, vergi kaçırarak bir mükellef, cezaların yüksek ve tam uygulandığını da bildiği için kendi yakalanma olasılığını yüzde 3'ün çok üzerinde görmektedir.

Bu genel girişten sonra vergi kaçakçılığının nedenlerine geçebiliriz. Literatürde dar anlamda kayıt-dışılık geniş anlamda vergi kaçakçılığına neden olan ve hatta boyutlarını belirleyen 8 temel faktör olduğu kabul edilmektedir;

- yüksek vergi yükü,
- vergi politikaları,
- toplumdaki vergi bilincinin zayıf olması,
- kamu hizmetlerinin (sağlık, eğitim, sosyal güvenlik, yasal koruma ve altyapı) kalitesinden duyulan memnuniyet-sizlik,
- vergiye uyum maliyetleri,
- vergi idaresinin yapısı,
- vergi kaçakçılığından yakalanma olasılığı ile yaptırım ve cezaları,

Toplumdaki vergiye ilişkin etik ve ahlaki anlayış, vergi kaçakçısı durumunda olmanın bireye getireceği psikolojik maliyet ve vergi kaçakçılığından suçlu bulunmanın getireceği utanma duygusu.

İlerleyen bölümlerde yukarıda sayılan nedenler çözüme de katkısı olması bakımından daha geniş bir perspektifte ele alınacaktır. Örneğin vergi kompozisyonu, vergi idaresinin organizasyon yapısı, ülke ekonomisinin oluşturan işletmelerin boyutları ve bu işletmelerde kurumsal yönetim ilkelerinin varlığı ve en önemlisi Vergi Ahlakı.

Vergi sisteminin kompozisyonu da vergi kaçakçılığını etkileyen bir faktördür. Genel olarak bir kısım vergiler vergi kaçakçılığına daha geniş olanak sağlarken, diğerleri daha az olanak verir. Uzun süreden beridir iddia edilmektedir ki, vergi kompozisyonunda gelir üzerinden alınan vergilerden tüketim vergilerine ve özellikle KDV'ye doğru bir kayış, vergi kaçakçılığı ile mücadelede yarar sağlamaktadır. Oysa, Kesselman (1993) vergi yapısında dolaylı vergilere ağırlık verilmesinin vergi kaçakçılığını önleme gücünü oldukça sınırlı bulmuştur. Gerçekten de ülke deneyimleri göstermiştir ki, katma değer vergisi kaçakçılığı tüm dünyada oldukça yaygındır ve alıcı ile satıcının aralarında anlaşmaları tüm katma değer vergisinin kaçırılması sonucunu dahi doğurabilmektedir. Ayrıca hizmetlerin de katma değer vergisine tabi olması tüketicilerin kayıt-dışı çalışanlara iş gördürmelerine neden olmaktadır. İşte bu nedenlerle birçok gelişmiş ülke görece dengeli bir vergi kompozisyonuna (dolaylı- dolaysız) sahiptir.

Vergi yapısının nasıl dizayn edildiği de sadece kaçırılan verginin miktarını değil, aynı zamanda kaçakçılıkta hangi yollara başvurulduğunu da etkiler. Örneğin yüksek gelir vergisi oranları tamirat gibi işler yapan serbest çalışan kişilerin, bu hizmetleri talep edenler ile anlaşarak vergi kaçırmalarına neden olabilir. Bu açıdan en riskli mükellef grubu, küçük ve orta boy olan işletmeleri sahipleri tarafından yakın takibe tutulan aile işletmeleri, avukat, doktor gibi serbest meslek erbabıdır. Gerçekte, muhasebesi işletme sahibi veya ona yakın bir kimse tarafından tutulan mükellefler için gelirin veya hasılatın düşük gösterilmesi veya tamamen kayıt-dışı yapılması doğaldır ki daha kolaydır. Üçüncü bir tarafın bulunmaması sonucu işlemler sonsuza kadar vergi idaresinin bilgisi dışında kalabilir. İşte bu nedenledir ki, vergi politikası belirlenirken ekonominin yapısı da mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bordignon ve Zanardi (1997) göstermektedir ki, toplam işgücü içerisinde küçük işletmelerin ve serbest meslek erbabı sayısının çokluğu İtalya'nın üretim(ekonomik) yapısının bir özelliğidir ve vergi uyumu yönünden oldukça önemli negatif etkilere sahiptir.

Küçük ve orta boy işletmelerin ve serbest meslek erbabının vergi kaçakçılığına olan hassas durumları büyük mükellef için de yok değildir. Sadece başvurulan yöntemler farklıdır ve aslında kaçırılan tutarlar oldukça yüksek olabilmektedir. Uluslararası alanda farklı vergi sistemlerinden yararlanma olanaklarının artması, vergi planlaması yolu ile şirketlerin vergi faturalarını minimize edebilmelerine imkan sağlamaktadır ve bu işlemler çoğu zaman yasal sınırları zorlar niteliktedir.

Vergi sisteminin nasıl idare edildiği de vergi kaçakçılığı bakımından önemlidir. Musgrave (1969) vergi idarelerinin önemini uzun zaman önce belirtmiştir. Vergi uygulama (takip) biriminin yapısından, ceza ve yaptırımların ne kadar sert uygulanacağı-

na kadar kaçakçılığın yapısı ve boyutunu etkileyebilecek çok sayıda politika enstrümanı vergi idaresinin elinde bulunmaktadır. Mükelleflere daha iyi hizmet sağlanarak onların (ki bu mükelleflerin büyük çoğunluğudur) gönüllü uyumları desteklenebilir. Risk yönetim teknikleri ve farklı tahsilat yöntemleri düşünülebilir. Aynı zamanda vergi kaçırıcıları takip ve tespit ederek cezaları etkin bir şekilde uygulayacak bir uygulama (takip-denetim) birimi de elbette olmalıdır. Bu birim ülkenin diğer kurum ve kuruluşları ile bilgi alış-verişinde bulunarak vergi kaçırıcıları ortaya çıkarabilmelidir.

Vergi Ahlakı belki de bizim gibi gelişmekte olan veya daha doru bir tabirle değişme sürecinde hayli mesafe almış ülkeler açısından vergi kaçakçılığı ile mücadele üstünde hassasiyetle durulması gereken en önemli konudur. Bu nedenle önemine binaen bu konuya bu alt bölümün sonunda değinilecektir.

3.2- Vergi Uyumu Nasıl Artırılır

Toplumda vergi uyumunun artırılması konusunu yine iki ana kategori içerisinde ele alacağız; - Vergi Politikası

- Vergi İdaresi ve Yönetimi
- Vergi Politikası, Yapısı ve Dizaynı

Herhangi bir vergi veya vergi sistemi belirli bazı kriterleri karşılayacak şekilde dizayn edilmelidir. Basitlik, etkinlik/verimlilik, hakkaniyet/adalet ve tarafsızlık. Vergi politikası belirlenirken elbette birçok faktörün göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Vergi yapısının ekonomik aktiviteler üzerindeki teşvik edici ve kısıtlayıcı etkileri, benzer vergilenebilir gelire sahip olanlar arasında vergisel adaletin sağlanması, gelir dağılımı üzerindeki etkileri, arzu edilen uluslararası ekonomik ilişkilerle uyumlu olması (vergi rekabeti ve yabancı sermaye), basit ve anlaşılabilir olması ve yüksek yönetim maliyetlerinin olmaması.

Bu nedenle vergi sistemi dizayn edilirken, ana amaç genelde gelirleri artırmaktır. Ancak bu amaç doğrultusunda vergi ile ilgili kayıpları en aza indirmek için de vergilerin verimli, tarafsız ve uygulanabilir olması daima göz önüne alınmalıdır. Vergiler rasyonel ekonomik kararları da etkilememelidir. Yani piyasa mekanizmasına mümkün olan en az etkiyi yapmalıdır. Bilindiği üzere vergiler ekonomideki tasarruf ve yatırım kararlarını etkiler, aynı zamanda ekonomideki fiyat mekanizmasına da etki ederek, piyasadaki nispi fiyat yapısını dolayısıyla da bazı mal ve hizmet gruplarına yönelik arz ve talebi de değiştirebilir.

Gelir vergisi ve kurumlar vergisi arasındaki farklılıklar şirketleşmeyi teşvik edebilir ve bu şekilde ekonomik yapının oluşumu ekonomik etkinlikten ziyade vergisel kaygılar ile oluşur ve sistemde çok sayıda şirket adı altında faaliyet gösteren ancak aslında bağımsız çalışan şahıs işletmeleri ortaya çıkar. Bu durumun tersi de tabii ki mümkündür.

Vergi kanunlarına uyum göstermenin maliyeti mümkün olan en düşük seviyede olmalıdır. Bunun için ise vergi kanunları sade ve anlaşılabilir olmalı, gereksiz karmaşıklıklardan kaçınılmalıdır. Mükellef için neyin vergilenebilir neyin vergilenemez olduğu açıkça ortaya konmalıdır. Neyin vergilenebilir olduğunu açıklığa kavuşturulmasının yanı sıra mükellefin ne kadar vergi ödeyeceğinin de belirli olması gerekir.

Vergi yapısını oluşturan her vergi türünün farklı uyum maliyetleri ve sonuçları vardır. Vergi yapısı içerisinde yer alan vergilerde bulunan bazı özelliklerin mükelleflerin vergi uyumlarını pozitif veya negatif yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu özelliklerin en önemlileri şunlardır;

- Vergi Oranlarının Seviyesi,
- Artan Oranlılığın Derecesi,
- Efektif Marjinal Oranlar,
- Vergi Dilimlerinin Sayısı
- İstisnaların tutarı ve kapsamı
- Vergi kompozisyonu içerisindeki dolaylı ve dolaysız vergilerin payları,
- Kaynakta kesinti yönteminin yaygınlığı,
- Üçüncü tarafların bilgi verme yükümlülükleri

Ekonomi literatürü vergi yapısı ile vergi uyumu arasındaki güçlü ilişkiyi kabul etmektedir. Vergi kaçakçılığı olgusunun standart ekonomik modelinin Allingham ve Sandmo (1972) ile başladığını daha önce belirtmiştik. O zamandan bu yana vergi kaçakçılığı üzerinde ekonomik ve ekonomik olmayan perspektiften sayısız inceleme yapılmıştır. (Roth, Scholz ve Witte 1989, Franzoni 2004 ve Andreoni 1998)

Bir ülkede hakim olan vergi yapısının mükelleflerin vergi uyumlarına olan bu etkisi bilindiği için, birçok ülke değişik zamanlarda bu uyumu artırmak için vergi reformu adı altında kapsamlı değişikliklere yönelmiştir. Vergi reformlarında belirleyici ni-

telik, sistemde bulunan bir vergiye(lere) diğetine(lerine) göre daha fazla ağırlık verilerek vergi kompozisyonunun değıştirilmek istenmesidir.

3.2.1- Vergi Kaçakçılığı ve Vergi Kompozisyonu

Dolaylı ve dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki paylarının ne olması gerektiğı uzun zamandır tartışma konusudur. Hem dolaylı hem de dolaysız vergiler gereklidir ve kendilerine has özellikleri bulunmaktadır.

Ekonomide vergi kaçakçılığının yaygın olması durumunda vergi kompozisyonunda dolaylı vergilere doğru bir eğilim olacağı(olması gerektiğı) süregelen bir iddiadır. Ancak dolaylı vergiler de bir çok vergi kaçakçılığına konu olabilir. Denilmektedir ki, vergi yapısında dolaylı vergilerin ağırlığı artırılarak, gelir vergisinden kaçan mükellefleri harcamaları üzerinden vergileme imkanı doğar. Ayrıca dolaylı vergilerin uyum maliyetleri mükellefleri açısından daha azdır.

Tam bu noktada Boadway, Marchand ve Pestieau (1994) basit bir vergi kaçakçılığı modeli çerçevesinde optimal dolaylı-dolaysız vergi dağılımı konusunda teorik bir fikir vermişlerdir. Vatandaşlar vergi kaçırma imkanına sahip olduklarında, vergi kaçakçılığına en fazla konu olan gelir vergisi olmaktadır. Bu nedenle vergi kaçakçılığı ile mücadelede dolaylı vergiler, dolaysız vergilere göre daha üstündür.

Danimarka vergi sitesi üzerinde Gordon ve Nielsen (1997) tarafından yapılan başka bir çalışmada hangi vergi kompozisyonunun vergi kaçakçılığından kaynaklanan ekstra fazla yükün minimize edebilmesine olanak sağladığı araştırılmış ve sonuçta vergi kaçakçılığının etkilerini azaltmak için gelir vergisi oranına nazaran KDV oranının yükseltilmesini önermişlerdir.

Ancak tüm dolaylı vergiler lehine olan sonuç ve önermeler üzerinde görüş birliği olduğu da söylenemez. Örneğin Kesselman (1993) vergi kompozisyonunun dolaylı vergilere doğru kaydırılmasının vergi kaçakçılığı ile mücadelede sanılanın aksine küçük bir etkiye sahip olacağı sonucuna varmıştır. Kanada ekonomisi üzerinde yapılan ampirik çalışmalar da vergi kompozisyonunda dolaylı vergilere daha fazla ağırlık verilmesinin vergi uyumunu artırmadığı veya kayıt dışı ekonomiyi küçültmediğini göstermektedir. (Hill ve Kabir 1996 ve Spiro 1993, 1994)

Yukarıda yer alan araştırmalarda, doğrudan vergilerde en fazla kaçakçılığın küçük ve orta boy işletmeler ile şahıs şirketlerinde, dolaylı vergilerde ise KDV'de meydana geldiğı bulunmuştur.

OECD ülkelerinde de son yıllarda dolaylı-dolaysız vergi kompozisyonunda yapılan değişiklikler analiz edildiğinde, vergi kompozisyonunda yapılan değişikliklerin vergi kaçakçılığı ile mücadelede etkin bir rol oynamadığı, çünkü esasen tüm vergilerin kaçakçılığa konu olabildiği sonucuna ulaşılmıştır.

OECD Ülkelerinde Dolaylı Vergilerin Dolaysız Vergilere Oranı

Ülke	1965	1975	1985	1995	2003
Kanada	1.05	0.68	0.72	0.55	0.57
Meksika	-	-	2.92	2.16	1.98
A.B.D.	0.47	0.42	0.41	0.39	0.42
Australya	0.68	0.52	0.60	0.52	0.54
Japonya	0.60	0.39	0.31	0.41	0.66
Kore		2.51	2.25	1.35	1.33
Yeni Zellanda	0.46	0.36	0.33	0.54	0.59
Avusturya	1.47	1.32	1.23	1.05	0.95
Belçika	1.34	0.68	0.62	0.66	0.63
Çek Cumhuriyeti	-	-	-	1.29	1.17
Danimarka	0.88	0.57	0.60	0.52	0.55
Finlandiya	1.02	0.74	0.83	0.84	0.83
Fransa	2.42	2.10	1.86	1.68	1.10
Almanya	0.98	0.78	0.74	0.92	1.07
Yunanistan	5.35	3.53	2.44	1.85	1.54
Macaristan	-	-	-	1.94	1.59
İzlanda	2.94	2.76	2.69	1.43	0.93

Ülke	1965	1975	1985	1995	2003
İrlanda	2.05	1.55	1.29	1.04	0.98
İtalya	2.21	1.37	0.69	0.77	0.83
Lüksemburg	0.69	0.48	0.56	0.68	0.77
Hollanda	0.80	0.70	0.97	1.03	1.25
Norveç	0.95	1.09	0.94	1.10	0.72
Polonya	-	-	-	1.15	1.97
Portekiz	1.80	2.34	1.66	1.54	1.50
Slovak Cumhuriyeti	-	-	-	-	1.62
İspanya	1.67	1.10	1.09	0.98	1.00
İsveç	0.57	0.48	0.63	0.71	0.72
İsviçre	0.80	0.45	0.48	0.51	0.54
Türkiye	1.82	0.98	0.97	1.33	2.09
İngiltere	0.89	0.56	0.82	0.97	0.90

3.2.2- Vergi Yüğü

Ekonomik etkileri yönünden gelir vergisinin en önemli özelliklerinden birisi, vergi dilimlerinin yapısı ile bu dilimlere isabet eden vergi oranlarıdır. Tipik bir gelir vergisi birkaç gelir dilimi içerir ve kişilerin gelirleri arttıkça bir üst vergi dilimine ve dolayısıyla daha yüksek vergi oranına muhatap olurlar. Gelir ile birlikte vergi oranlarının ne kadar hızlı arttığı, gelir vergisinin ne kadar artan oranlı olduğunu gösterir. Farklı marjinal vergi oranlarının varlığı, mükellefleri gelirlerini düşük beyan ederek, bir alt dilimde kalmaya teşvik eder.

2000 ila 2004 yılları arasında OECD ülkelerinin yarısından fazlası tarifedeki en yüksek gelir vergisi oranını düşürmüştür. Çok az ülke ise yüzde 1 ila 2 oranında artırmıştır.

Vergi dilimlerinin sayısı ise ülkeden ülkeye değişmekle birlikte genellikle 3 ila 5 arasındadır. Ancak Slovakya gibi düz (flat) tek bir vergi oranına sahip ülkeler olduğu gibi, Lüksemburg ve İsviçre gibi sırasıyla 10 ve 11 gibi vergi dilimlerine sahip ülkeler de vardır.

OECD ülkeleri son 10 yılda hem vergi dilimlerine giren gelir tutarını hem de vergi oranlarını değiştirmişlerdir. Burada genel eğilim de azalış yönünde olmuştur. Bu eğilimin arkasındaki temel kaygı ise düşük vergi oranları ile vergi kaçakçılığını azaltma çabasıdır.

Vergi dilimlerinin sayısı ve vergi oranları düşürülürken buna karşın vergi tabanının artırılması ile istisna ve muafiyetlerin azaltılması yoluna gidilmiştir.

Bu anlamda en kapsamlı reform tek bir gelir vergisi oranına sahip (flat tax sytem) Slovak Cumhuriyeti'nde gerçekleşmiştir.

OECD Ülkelerinde Marjinal Gelir Vergisi Oranlarının Artan Oranlılığı

Ülke	Vergi Dilimi Sayısı 2004	En Yüksek Marjinal Vergi Oranı 2004 (yüzde)
Avustralya	5	48.5
Avusturya	4	42.9
Belçika	5	45.1
Kanada	4	46.4
Çek Cum.	4	28
Danimarka	3	54.9
Finlandiya	6	50.3
Fransa	7	37
Almanya	3	47.5

Ülke	Vergi Dilimi Sayısı 2004	En Yüksek Marjinal Vergi Oranı 2004 (yüzde)
Yunanistan	3	33.6
Macaristan	2	56
İzlanda	2	42
İrlanda	2	42
İtalya	4	41.4
Japonya	4	47.1
Kore	4	36.6
Lüksemburg	10	33.9
Meksika	5	26.6
Hollanda	4	52
Yeni Zelanda	4	39
Norveç	3	47.5
Polonya	3	26.2
Portekiz	6	35.6
Slovakya	1	8.4
İspanya	5	45
İsveç	3	56.5
İsviçre	11	37.8
Türkiye	5	40.6
İngiltere	3	40
A.B.D	6	41.4

Kurumlar vergisi açısından son 5 yılda OECD ülkelerinde genel eğilim yine oranların aşağı çekilmesi yönündedir. Aşağıdaki tablodan da görüleceği üzere son 5 yılda sadece 6 ülke kurumlar vergisi oranını korumuş iken, diğer ülkeler genellikle 5 puan indirime gitmiştir. Almanya ise 5 puandan daha yüksek bir indirime giderek kurumlar vergisi oranını yüzde 13,1 düşürmüştür.

Bu eğilimin arkasında yatan neden esas olarak uluslararası arenada artan vergi rekabetine bir uyum gösterme arzusu ile yine uluslararası ticarete yerel firmalara rekabet avantajı verme amacı olsa da düşük oranların vergi uyumunu arttırdığı da gözden kaçırılmamalıdır.

Kurumlar Vergisi Oranları ve Değişim (2000-2005)

Ülke	Kurumlar Vergisi Oranı 2005	Kurumlar Vergisi Oranı 2000	2000-2005 Fark
Avustralya	30	34	4
Avusturya	25	34	9
Belçika	34	40.2	6.2
Kanada	36.1	44.6	8.5
Çek Cum.	26	31	5
Danimarka	28	32	4
Finlandiya	26	29	3
Fransa	35	37.8	2.8
Almanya	38.9	52	13.1
Yunanistan	32	40	8
Macaristan	16	18	2
İzlanda	18	30	12
İrlanda	12.5	24	11.5

Ülke	Kurumlar Vergisi Oranı 2005	Kurumlar Vergisi Oranı 2000	2000-2005 Fark
İtalya	33	37	4
Japonya	39.5	40.9	1.4
Kore	27.5	30.8	3.3
Luksemburg	30.4	37.5	7.1
Meksika	30	35	5
Hollanda	31.5	35	4.5
Yeni Zelanda	33	33	0
Norveç	28	28	0
Polonya	19	30	11
Portekiz	27.5	35.2	7.7
Slovakya	19	29	10
İspanya	35	35	0
İsveç	28	28	0
İsviçre	21.3	24.9	3.6
Türkiye	30	33	0
İngiltere	30	30	0
A.B.D	33.3	39.4	6.1

Tüm buraya kadar yapılan analizler, bizi her zaman yüksek vergi yükünün yüksek vergi kaçakçılığına yol açtığı sonucuna götürmemektedir. Örneğin kuzey Avrupa ülkelerinde vergi yükü yüksektir (bkz. Danimarka, İsveç, Finlandiya) ancak vergi kaçakçılığı oranı düşüktür. Diğer taraftan Akdeniz ülkelerinde vergi yükü ortalama düzeydedir ancak buna mukabil vergi kaçakçılığı yüksektir.

Bu da bize göstermektedir ki, vergisel olaylar vergi kaçakçılığının tek belirleyici değildir. Bu nedenle vergi kaçakçılığı ile mücadelede strateji geliştirirken, politika oluştururken vergisel olaylar veya parametreler dışında diğer değişkenler de göz önünde tutulmalıdır.

Genellikle vergi ödeme alınan kamu mal ve hizmetlerinin bedeli olarak görülür. Dolayısıyla vatandaşların kamu hizmetlerinden memnuniyeti önemlidir. Bu mal ve hizmetlerden Kuzey Avrupa ülke vatandaşları memnundur, bu nedenle yüksek vergi yüküne rağmen vergi kaçakçılığı azdır. Diğer ülkelerde ise memnuniyetsizlik vardır ve vergi vermemek bu memnuniyetsizliğin bir göstergesidir.

Buna ek olarak kültürel ve ahlaki faktörlerin de vergiye karşı verilen tepkileri etkilediği unutulmamalıdır. Bu konuya ileride vergi ahlakı bölümünde tekrar değinilecektir.

3.2.3- Ekonomik Yapı

Bağımsız çalışanların (serbest meslek erbabının) gelirlerini gizlemek için daha fazla imkana sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Ayrıca yapılan ekonomik çalışmalar, gelir vergisi ve sosyal güvenlik kesintileri ne kadar yüksek ise ekonomide serbest çalışanların oranının da o ölçüde yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Ücretler üzerindeki kesintilerin büyüklüğü işletmeleri işçi istihdam etmek yerine, işgücü maliyetlerini azaltmak için alt yükleniciler ile çalışmaya veya kayıt dışı işçi çalıştırmaya yöneltmektedir. Özellikle hizmet sektöründe bu durum çok yaygındır.

Bağımsız çalışanların gelirlerini üçüncü kişilerden teyit etmek zor ve gelir idaresi için maliyetli olduğundan, bu kesimin vergi kaçakçılığı yapma olanakları daha fazladır ve bu durum vergi yükünün toplumda adaletsiz ve vergiden kaçamayanlara doğru dağılmasına yol açar.

OECD ülkelerinde tarım kesimi hariç bağımsız çalışanların toplam istihdam içindeki payı ortalama yüzde 12 iken bu oran İtalya'da yüzde 20'den, Türkiye, Yunanistan, Kore ve Meksika'da ise yüzde 30'dan fazladır. Bu oranlar bize aynı zamanda bu ülkelerde kayıtdışı ekonomi veya düşük beyanda bulunmanın da yüksek olduğunu göstermektedir.

Bir ülkede bağımsız çalışanların oranının yüksek olması ülkedeki toplam vergi kaçakçılığının da yüksek olduğu anlamına gelir. Çünkü bağımsız çalışanlar, defter ve belgeleri üzerinde oynama veya ayarlama yapma imkanına sahiptir. Vergi idaresi açısından ise her bağımsız çalışanın izlenmesi hem çok zor hem de çok maliyetlidir.

Tevkifat sistemi bu anlamda vergi kaçırmayı önleyici bir etkiye sahip olsa da taraflar (işveren-işçi) karşılıklı anlaşarak düşük beyan ile bu yöntemin de üstesinden gelebilmektedir. Gelirini ise yine aynı şekilde alıcı ile anlaşarak gizleyebilmektedir. Bağımsız çalışanlar için üçüncü taraflardan bilgi alamama bu kesimin vergi kaçırmasını kolaylaştırmaktadır.

Bir ekonomideki bağımsız çalışanların sayısının artmasında gelir vergisi ve sosyal güvenlik ödemeleri açısından serbest ve bağımlı çalışanlar arasında yapılan farklılaştırma da önemli rol oynar. Ücret gelirlerinin normal gelirlere göre daha az vergilendirilmesi istihdamı artırabilir iken, sosyal güvenlik sistemi ve ödemelerinde bağımsız çalışanlara avantaj sağlanması, çalışanları kayıt dışına itip, kendilerine bağımsız çalışıyor görüntüsü vermelerine neden olabilir.

OECD ülkeleri deneyimleri, bağımsız çalışanlar (serbest meslek erbabı), aile şirketleri ile küçük ve orta boy işletmelerin vergi kaçakçılığı açısından problemleri olduğunu göstermektedir.

3.3- Vergi İdaresi ve Yönetimi

3.3.1- Giriş

Vergi uyumu mükelleflere daha iyi hizmet verilerek teşvik edilebilir. Basit bir yasal mevzuat sistemi de mükelleflerin gönüllü uyumlarını artırabilir. Vergi İdarelerinin e-beyanname veya elektronik ödeme gibi mükelleflerin vergi uyum maliyetlerini azaltan ve uyumu kolaylaştıran yeni araçlar kullanması da vergi uyumunu artırır. Vergilerin yönetimi ve vergi idaresinin yapılması da vergi uyumunu artırıp vergi kaçakçılığını azaltabilir.

Fakat aynı zamanda oldukça etkin bir uygulama prosedürleri de olmalıdır ve bu prosedürler güçlü bir ceza sistemi ile desteklenmelidir. Vergi sisteminin performansı açısından cezaların kapsamı ve şiddeti önemli olsa da esas caydırıcı olan ve vergi kaçakçılığını engelleyen denetlenme olasılığıdır. Bu olasılık arttıkça vergi kaçakçılığının umulan fayda düşer.

3.3.2- Vergi Yönetimi

Etkin bir vergi sistemi için iyi bir vergi idaresinin önemi kimse tarafından inkar edilemez. Vergi idaresi sadece gelirleri toplayan bir yer değildir. Gelirlerin artırılması vergi idaresinin görevlerinden sadece bir tanesidir.

Tanzi'nin (1991) de belirttiği gibi vergi idaresi gerçek vergi sistemini belirler. Mükelleflere açık talimatlar, anlaşılabilir formlar ve ihtiyaç duyduklarında yardım ve bilgi sağlayarak, mükelleflere sundukları hizmetleri geliştirebilir ve bu yolla da vergi uyumunu kolaylaştırabilirler. Vergi uyumunu gözetlemek için ise mükelleflerin hesap ve işlemlerinin banka gibi üçüncü taraflardan izlenebilmesine imkan sağlayan sistemlere ihtiyaç olacaktır. Bu ve benzer önlemler ile vergi kaçakçılığı yapanları belirleme olanakları artırılır ve cezaların etkin ve tam uygulanması ile de vergi kaçakçılığı yapacak olanlar caydırılır.

3.3.3- Vergi İdaresinin İç Organizasyonu

Herhangi bir vergi idaresinin ilk görevi vergi uyumunu sağlamaktır ki bu da sistemde olması gerekenlerin sistemde(kayıtlı) olmasını ifade eder. Ayrıca sistemde olanlar kanunlara da uymalıdır. Vergi idaresi, bir üretim süreci gibi de görülebilir. Girdiler işgücü, araç-gereç, ve bilgi iken, çıktı ise gelir'dir. Bu süreç birbirinden farklı bölümlere ayrılabilir.

Birincisi, vergi idaresi işgücü, altyapı, araç-gereç, donanım ve iyi bir hiyerarşik yapı ile desteklenmiş etkin bir yönetime sahip olmalıdır. İdare içinde iletişim ve bilgi paylaşımı konuları etkin olmalı ve iyi işlemelidir.

İkincisi, vergi idaresi iyi bir bilgi sistemine sahip olmalı bu sistem vergi mükelleflerini ve gelirlerini ve vergi tabanını kavrayabilmelidir. Bu sisteme banka ve diğer üçüncü taraflardan bilgi akışı olmalı mükellefler tek vergi numarası ile işlemleri bazında izlenebilmelidir.

Bilgi sistemi ile verilen beyannameler de izlenebilmeli ve yanlış veya eksik yapılan beyanlar ortaya çıkarılabilmelidir. Yine bu sistemin gözetleme yeteneği ile sisteme girmeyenler ile gelirlerini beyan etmeyenler tespit edilmeli ve bu tespitlere dayalı denetim ve denetim sonuçları ile ortaya çıkan cezaların tam ve eksiksiz uygulanması sağlanmalıdır.

Vergi idaresi sadece vergi gelirlerinin toplanması ile ilgilenmeli devletin diğer gelirlerinin tahsilatı ile sorumlu olmamalıdır.

Üçüncüsü, vergi idaresi mükellefleri farklı ama homojen gruplara ayırmalı ve her grubun özelliğine göre stratejiler geliştirmelidir. Yine her grubun vergisel riskleri analiz edilerek bu analizlere dayalı bilgilendirme, yardım, denetim veya tahsilat prosedürleri uygulanmalıdır.

Uyumlu yani vergisini tam ve zamanında ödeyen mükellefler ödüllendirilmeli, tersi durumdakiler ise şiddetle ve istisnasız cezalandırılmalıdır.

Son olarak, vergi idaresinin iç muhasebe sistemi de gelişmiş olmalı ve her birim itibariyle yönetim giderleri görülebilmelidir. Bu şekilde faaliyetlerin en az maliyetle gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Vergi idaresinin yapılanma şekli de vergi sisteminin etkinliği açısından önemlidir. OECD ülkelerinin yarısından fazlasında vergi idareleri fonksiyonel bazda organize edilmiştir. (Örneğin, kayıt, muhasebe, bilgi işlem, denetim, tahsilat, hukuk gibi) Bu sistem sayesinde vergi bazlı örgütlenmenin yol açtığı kaynakların verimsiz kullanılması, hem mükellefler hem de idare açısından gereksiz tekrarlanan işlemlerin yol açtığı zaman ve para kaybı ile farklı vergi türleri itibariyle aynı konuda farklı uygulamaların ortaya çıkması önlenmiştir.

OECD ülkelerindeki en son trend ise yapılanmanın mükellef grupları itibariyle (büyük, küçük, orta ölçekli, bordrolu vs) gerçekleşmesidir. Çünkü bu mükellef gruplarının hepsinin kendine özgü farklı özellikleri, davranış kalıpları, yani idare açısından farklı riskleri vardır. Bu yöntem ile her bir gruba öznel yaklaşım ve hizmet sunma olanağı elde edilebilir.

Ayrıca vergi idarelerinde bir de risk değerlendirme birimleri olmalıdır. Bu birimler mükellef grupları itibariyle riskleri tespit etmelidir. Daha sonra bu risklere karşı yine riskin özelliği ve mükellef grubunun yapısı göz önüne alınarak denetim veya diğer stratejiler geliştirilmelidir.

Yerel düzeyde belediyelere vergi tahsilat yetkisi verilmiş ise bu birimlere de yardım edilmeli ve bu birimler ile vergi idaresi arasında gerekli bilgi akışını sağlayacak online sistemler kurulmalıdır.

3.3.4- Değerleme Teknikleri Ve Tahsilat

Karın olarak tüm mükellefler vergisel ödev ve yükümlülüklerini bilmek zorundadır. Kısıtlı kaynaklar da göz önüne alındığında bugün tüm modern vergi sistemleri mükelleflerin vergilendirilebilir gelirlerini ve ödeyecekleri vergiyi hesaplayarak be-

yan etmeleri ve ödemeleri prensibine dayanmaktadır. Ancak bu sistemde mükellefler yanlış veya eksik beyanın veya ödememenin yaptırımı tam ve eksiksiz beyanın ve ödemenin maliyetinden yüksek olduğu sürece doğru bildirimde bulunurlar. Bu durumda karşımıza etkin bir denetim ve işleyen ağır bir ceza sistemini çıkarır. Eğer mükellefler ödemedikleri verginin kendilerinden çok daha fazla tutarda alınabileceği riskini hissederseniz doğru beyana ve ödemeye yönelirler.

Denetim ve ceza dışında ayrıca toplumdaki sosyal değerler, kamu ahlakı, mükelleflerde vergi sistemine duyulan güven de bu konuda önemli role sahiptir.

Tahsilata gelince, bugün hem mükellefler hem de vergi idaresi açısından en az maliyetli vergi tahsilat usulü kaynakta kesintidir. Fransa dışında tüm OECD ülkelerinde ücretler tevkifat yolu ile vergilendirilmektedir. Kaynakta kesinti özellikle tahsilat güvenliği açısından en önemli araçtır. Ücretler gibi faiz ve kar payı gelirleri de büyük çoğunlukla kaynakta kesinti suretiyle vergilendirilir.

Ancak kaynakta kesinti usulünün çalışmadığı durumlar da vardır. Kesintinin tarafları anlaşarak, kesintiye yani vergiye tabi işlemi gizleyebilir veya tutarı eksik gösterebilir.

Vergi uyumunu artırma bakımından verginin kaynakta kesilmesi prensibinin yaygınlaştırılması şu an için çok da önemli bir fayda sağlamayacaktır, çünkü zaten bu uygulama, uygulanma potansiyeli bakımından sınırlarına çok yakındır. Daha fazla genişletme olanağı ya çok azdır veya yoktur.

3.3.5- Kontrol ve Denetim

Vergi kaçakçılığı rasyonel bir ekonomik birimin mevcut denetlenme olasılığına göz önüne alarak kazancını maksimize etme yönünde verdiği bir karardır. Eğer vergi kaçırır ise ve denetlenmez ise kaçıracağı yanına kar kalır ama denetlenirse kaçıracağı verginin yanı sıra ceza da ödemek zorunda kalır. Mükellef vergi kaçıracağı zaman, kaçıracağı tutar ile denetlenme olasılığı, ödeyeceği cezanın tutarı, servet düzeyi ve risk alma alışkanlığı (risk alma psikolojisi), denetimde olmanın üzerinde yapacağı psikolojik baskı, ileride vergi affı olma olasılığı gibi unsurları göz önüne alır.

Bu unsurlar üzerinde yapacağı değerlendirme vergi kaçırıp-kaçırmayacağı veya ne kadar kaçıracağı sorularına cevap olacaktır.

3.3.6- Yaptırımlar ve Vergi Afları

Vergi yasaları kaçırılan verginin tamamının ödenmesi yönünde düzenlenmiştir. Şayet bu uygulanmaz ise kayıt altına girmek isteyen mükellefler bile vergi kaçırmaya ve kayıt dışında kalmayı tercih ederler. Vergi cezaları genellikle ödenmeyen vergi tutarının belirli bir yüzdesidir ve oranı suçun ciddiyetine göre değişir. Örneğin bu oran küçük suçlar için yüzde10-30 iken daha ciddi vergi suçları için yüzde 40 ila yüzde 75 arasındadır.

Vergi afları, vergi mükelleflerinin geçmişte ödemedikleri veya eksik ödedikleri vergileri ödemeleri kaydıyla normalde uygulanması gereken cezalardan vazgeçilmesi anlamına gelir.

Vergi aflarının esas gayesi kısa vadeli gelir elde etmektir. Ancak bu aflar toplumda ileriki yıllarda da tekrara olabileceği beklentisi yaratarak vergi uyumunu bozmaktadır.

4- VERGİ AHLAKI

Vergi Ahlakı bizim gibi geçiş ekonomisi olarak adlandırılan ve tarım toplumundan çıkıp sanayi toplumu haline gelen veya gelmekte olan ülkeler açısından vergi kaçakçılığı ile mücadele mutlaka göz önünde bulundurulması gereken, hatta yukarıda izah edilmeye çalışılan vergisel nedenlerden bile daha önemli olan bir konudur.

Çünkü hangi yasal veya idari önlemi alırsanız alın, vergi vermek istemeyen veya vergiye inanmayan bir toplumdan zorla da olsa gerekli olan vergiyi tam ve zamanında alamazsınız.

Vergi kaçakçılığı üzerine yapılan bilimsel araştırmalar, denetim ve yaptırım ile vergi kaçakçılığının boyutu arasında bir ilişki olduğu gibi kendini suçlu hissetme ile toplum içinde utanma duygularının da bireyleri vergi kaçırmaktan caydırdığını göstermektedir.

Araştırmalar, mükelleflerin vergi ahlakını yükseltmek için alınan önlemlerin vergi kaçakçılığını azaltmada en önemli etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır (Taylor 2001).

Son yıllarda aynı alanda yapılan benzer araştırmalar, farklı toplumlardaki değerlerin, normların ve davranış kalıplarının bireylerin ekonomik kararları üzerindeki etkilerini bulmaya odaklanmıştır.

Vergi alanında da Alm, McClelland ve Schulze (1992) ile Frey ve Feld (2002) tarafından yapılan araştırmalar sonucunda aynı düzeyde denetim oranı ve cezalara sahip olan ülkelerdeki vergi uyumu farklılıklarının nedeni olarak toplumdaki vergi ahlakı farklılıkları gösterilmiştir.

Vergi ahlakını bireylerin içsel bir motivasyon ile kendiliğinden vergilerini ödemele-ri olarak tanımlayabiliriz. Vergi ahlakı aynı zamanda kültürel bir normdur ve toplumdan topluma farklılık gösterir. Örneğin Wenzel'in 2005 yılında Avustralya'daki vergi mükellefleri üzerinde yaptığı araştırmada, vatandaşlar arasında vergi ödeme bilinci ile topluma aidiyet duygusu arasında kuvvetli bir bağ bulunmuş ve topluma aidiyet duygusu yüksek olan vatandaşların vergi ahlaklarının da yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Farklı ülkelerde yapılan benzer çalışmalarda vatandaşların vergi ahlakı ile politik(siyasi) sürece ilgileri ve katılımları, işbaşındaki hükümete olan güvenleri, vergi idaresinin uygulamalarının adalet bakımından algılanış biçimi arasında da kuvvetli bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca bazı toplumların kurallara uyma yönünde tarihsel yatkınlıkları olduğu ve bu toplumlarda vergiye gönüllü uyumun yüksek olduğu belirtilmektedir.

Avrupa'da farklı ülkelerdeki vergi ahlakını karşılaştıran iki ayrı çalışmada, büyük çoğunluğu Katolik olan Fransa, İtalya ve İspanya gibi romanik ülkelerde vergi ahlakının düşük olduğu buna karşın kuzey Avrupa ülkelerinde ise devlet ve dini otoritenin tek kişi tarafından temsil edildiğinden ve devlete karşı işlenen suçların aynı zamanda dini bir suç ve günah olarak da algılanmasından dolayı vergi ahlakının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Hatırlanacağı üzere vergi yükü ile vergi uyumu arasındaki ilişkiyi ele aldığımız bölümde yüksek vergi yükünün her zaman yüksek vergi kaçakçılığına yol açtığı sonucunun yanlış olduğunu, örneğin Danimarka, İsveç, Finlandiya gibi Kuzey Avrupa ülkelerinde vergi yükünün yüzde 50'nin üzerinde olmasına rağmen vergi kaçakçılığı oranının düşük olduğunu buna mukabil, vergi yükünün ortalama olarak kabul edilebileceği Akdeniz ülkelerinde vergi kaçakçılığının yüksek olduğunu söylemiştik.

Dolayısıyla denilebilir ki, vergi ahlakının vergi uyumu üzerindeki etkisi denetimin, cezaların ve vergi oranlarının etkisinden daha fazladır ve vergisel olaylar vergi kaçakçılığının tek belirleyici değildir. Bu nedenle vergi kaçakçılığı ile mücadelede strateji geliştirirken, politika oluştururken vergisel olaylar veya parametreler dışında diğer değişkenler de göz önünde tutulmalıdır.

İşte bu nedenle sadece vergi politikası ve idaresine yönelik çabalar vergi uyumunu artırmada yetersiz kalmaktadır. Örneğin İsveç'te yapılan bir araştırmaya göre gençlerin vergi kaçırma eğilimleri tüm toplumdaki ortalama eğilimden daha fazladır.

“Fırsatınız olsa vergi kaçırır mısınız?” sorusuna 18-24 yaş aralığındaki gençler içerisinden evet diyenlerin oranı yüzde 12 iken, tüm toplumdaki bu oran yüzde 7 olarak bulunmuştur.

Bu çalışma ile birlikte toplumdaki genç kesimin vergi algılayışları ülkeler için daha önemli hale gelmiştir ve birçok ülke genç jenerasyonun vergisel davranışlarını ve vergilere yönelik tepkilerini pozitif yönde etkilemek için çeşitli kampanyalar düzenlemiştir.

İsveç bu yönde 3 yıl sürmesi planlanan bir kampanya yürütmüştür. Kampanya 2002 yılında TV reklamları ile başlamıştır. Bu reklamlarda ana mesaj “vergi ödemez isek, toplumun hali ne olurdu” teması üzerine kurulmuştur. Okullara toplanan vergilerin nasıl ve nerelere harcandığını gösteren broşürler gönderildi. Ayrıca bizzat Gelir İdaresi Başkanının imzasını taşıyan ve vergiler konusunda bilgi veren mektuplar gönderildi. Benzer şekilde bu bilgileri içeren bir web sitesi kuruldu. İkinci yılda da TV reklamlarına devam edildi ve vergiler ile bu vergiler sayesinde yapılabilen hastane, kütüphane ve altyapı yatırımları gösterildi. Ana mesaj bu hizmetler ile ödenen vergiler arasındaki ilişkiyi göstermekti. Kampanyaya yerel yönetimler de katıldılar. Parklara, bahçelere, çöp kutularına ve benzeri objelere “bedeli sizin tarafımızdan ödenmiştir” yazan küçük notlar yapıştırıldı.

Şu ana kadar ki sonuçlar, kampanyanın işe yaradığını göstermektedir. Son yapılan anketlere göre gençlerin vergiye yönelik davranışlarının olumlu yönde değişmekte olduğu ortaya çıkmıştır.

Yukarıdaki çalışmalar çerçevesinde vergi ahlakı konusunda ülkemizde neler yapılabileceği konusuna gelir isek, cevap çok şey olacaktır. Bir kere toplam nüfusumuz içerisinde genç olarak tanımlanacak kesimin payı çok yüksektir. 75 milyonluk Türkiye’de nüfusun yüzde 12’sini 5-9 yaş arasındaki çocuklar oluşturmaktadır. 0-19 yaş arasındaki nüfusumuz ise 25,9 milyon kişidir. 20-39 yaş arası nüfusumuz ise 24,2 milyondur. Bu rakamlar toplumda özellikle gençler arasında vergi ahlakını artırma yönünde yapılacak bir kampanyanın muhtemel olumlu sonuçlarının boyutları hakkında fikir vermeye yetecek düzeydedir.

Böyle bir kampanyada ana tema ne olmalıdır? Her şeyden önce özellikle genç kesim üzerinde ve toplumun genelinde hakim olan vatan ve millet sevgisinden yola çı-

kılarak, nasıl askerlik görevi kutsal ise vergi vermenin de en az askere gitmek kadar kutsal olduğunu gösterir TV reklamları hazırlanabilir ve vatan sevgisi ile vergi ödemek arasında bağlantı kurulabilir. Böyle bir durumda vergi vermemek veya vergi kaçırma toplumun gözünde vatan sevgisiyle bağdaşmayan bir olgu haline gelir. Bu yöndeki toplumsal bir baskının varlığı altında kimse vergi kaçakçısı dolayısıyla (belki aşırı bir tabirle) toplumun gözünde bir nevi vatanına ihanet eden kişi olmak istemeyecektir.

Vatan sevgisi ile vergi ödemek arasında bu ilişki kurulurken, devletin vatandaşın verdiği her kuruşu dikkatli bir şekilde harcadığını veya harcayacağını gösteren reklam filmleri veya afişler de hazırlanmalıdır. Hatta bu yönde mükelleflerin ödedikleri verginin hesabını sorma hakkına sahip oldukları yolunda bilinçlendirme çalışmaları da yapılmalıdır. Bu yolla vergisini tam veren her kişinin bu vergiyi harcayan devletin her kurumundan veya devleti temsil eden herkesten hesap sorma hakkına sahip olduğu inancı da toplumda oluşturulmalıdır.

Böyle bir kampanyada özellikle bizim toplumumuz için kutsal sayılan vatan sevgisinden başka yine buna paralel ve her zaman gündemde olan bağımsız dış politika, borçsuz ve bağımsız bir Türkiye, askeri alanda güçlü kendi gemisini, uçağını silahını yapabilen ülke ideallerinden yola çıkarak da kampanyalar yürütebilir. Örneğin bir F16 uçağının üretim maliyeti ile bu uçağın hava savunmamızdaki rolünden yola çıkılarak, verdiğiniz vergiler ile yapılan F16'lar sayesinde güvendeyiz gibi. (Örnekler çoğaltılabilir) TV fragmanları veya afişler hazırlanabilir.

Hatta kendi uçağımızı, helikopterimizi vs yapma projesi çerçevesinde vergi olmaz ise bunların gerçekleşmeyeceği ve daima dışa bağımlı olacağımız temaları da işlenebilir.

Burada verilen örnekler ve görüşler doğal olarak Türk toplumunun ve hitap edilen hedef kesimin hassasiyetleri dikkate alınarak oluşturulmaya çalışılmıştır. Başka toplumlarda yer alan kampanya temalarının birebir taklit edilmesi ülkemizde de aynı başarılı sonuçların alınacağı sonucuna bizi elbette götürmez.

Daha önce belirttiğimiz gibi böyle bir kampanyada işlenecek ana temanın ne olacağı konusunda çok farklı fikir üretilebilir. Ancak önemli olan konu tekrar tekrar belirtmek gerekir ise toplumda topyekün vergi uyumunu artırmanın yolunun sadece yasal ve idari tedbir veya değişikliklerden geçmediğidir. Vergi oranınız yüzde 5 dahi olsa vergi bilinci olmayan bir toplumdan vergi toplayamazsınız. Denetimi artırmak veya cezaları ağırlaştırmak çözüm değil sadece çözümün küçük bir parçası olabilir. Vergi bilinci olmayan bir toplumda denetimlerin artırılması ve ağır cezalar ver-

gi gelirlerini sadece bir süre arttırabilir. Herkesi denetleyemeyeceğinize göre vergi bilinci olmayan bir toplumda denetim ve ceza (tam uygulansa bile) sadece tersine piyango olarak görülecek ve ertesi yıl vergi kaçırmaya kalındığı yerden devam edilecek belki de ödenen cezayı telafi etmek için daha fazla vergi kaçırılacaktır.

Vergi mükellefi olmanın vatandaşı olmakla eşdeğer olduğunu bilmeyen bir topluma sunulan kaliteli mükellef hizmetlerinin getirisi ne olabilir! Beyanname verme alışkanlığı olmayan veya beyannamesini doğru vermeyen birine e-beyanname verme imkanı verseniz sonuç ne olabilir ki? Bunlar sadece bir biçimde sistemde olan veya az veya çok vergisini vermeye çalışan mükelleflere kolaylık sağlamaktan öteye geçmeyecektir. Kimbilir Türkiye belki de vergi problemini vergisel reform yapmadan da çözebilir.

5- DEĞERLENDİRME GÖRÜŞ VE ÖNERİLERİMİZ

Yukarıda değişik biçimlerde de ifade edildiği üzere 1920'li yıllardan bugüne kadar Türk Vergi Sisteminde yapılan değişiklikler ve reform çalışmaları ne yazık ki beklentilere cevap verememiş, istenen sonuçlar doğurmamıştır.

TÜRMOB olarak, konumuz gereği, sorunlara hem mükellefler, hem de devlet açısından bakıyoruz. Vergi sistemimizi, yapılan ve yapılması düşünülen değişiklikleri yakından izliyoruz, ortaya çıkan sorunlarla ilgili eleştiriler yapıyoruz ve çözümler öneriyoruz. Netice itibariyle ciddi bir vergi reformu ve yeniden yapılanma ihtiyacının ortada olduğunu ve bu konudaki görüşlerimizi dün olduğu gibi bugün de kamuoyu ile paylaşmayı bir görev sayıyoruz. Uygulanabilir, gerçekçi önerilerin uygulamacıardan geldiği yönündeki genel kabul görmüş ilkeyi esas alarak TÜRMOB olarak yapılacak bir vergi reformu ve yeniden yapılanma da dikkate alınması gereken önerilerimizi ortaya koyuyoruz. Aşağıda daha önce de değişik platformlarda dile getirmiş olduğumuz önerilerimizin bir kısmını tekrar kamuoyunun dikkatine sunuyoruz.

5.1- ÖNERİLERİMİZ;

- Vergi sistemimizde çok sayıda ve belirli bir amaç doğrultusunda aralarında eşgüdüm sağlanamamış vergisel muafiyet ve istisnalar bulunmaktadır. Vergi sisteminde bulunan bu tür vergi muafiyet ve istisnaları ülkemizin içinde bulunduğu şartlar, ekonominin gerekleri ve kamu finansman ihtiyaçları dikkate alınarak yeniden değerlendirilmelidir.
- Tüm modern vergi sistemlerinde olduğu gibi mutlaka gelir ve servet çözümleri ile harcama düzeyi arasında bağ oluşturan bir otokontrol mekanizması ihdas edilmelidir.
- Üniter vergi sistemine geçilmelidir. Daha önce ortaya konulan sorunlar gerçek bir üniter vergi sistemini zorunlu kılmaktadır. Bu gerçekten hareketle kaynağı ve tutarı ne olursa olsun her türlü gelir toplanarak beyan edilmelidir. Yani Gelir Vergisi Kanunu'nun toplama ve beyan ile ilgili hükümleri yeniden düzenlenerek üniter bir vergi sistemi oluşturulmalıdır. Zira bu günkü toplama ve beyan sistemi pek çok geliri beyan dışı bıraktığı gibi, getirdiği maktu hadlerle ilgili sınırlamalar yoluyla da adaletsiz sonuçlar doğuran vergi yükleri ortaya çıkarmaktadır.
- Ücretlilerin düşük oranlı bir vergi tarifesine göre –hem daha düşük oranlı ve hem de daha yüksek dilimli- vergilendirilmesi esası getirilmelidir. Zira ücretlinin amortismanı ve gideri yoktur. Ayrıca enflasyonunun peşinden sürüklenen gelir artışları söz konusudur. Öte yandan vergisi tevkif yoluyla enflasyona karşı değer yitirmeden ödenmektedir. Bununla birlikte ücretli kesim ülkemizde sosyal devlet olmanın gereği olarak en çok korunmaya gereksinim duyulan kesimi oluşturmaktadır. Bu nedenlerle yüzde 10'dan başlayan ve yüksek dilimli bir tarife içinde vergilendirilmeleri verginin adaletli ve dengeli dağılımı Anayasal amacına ve sosyal devlet olma gereklerine daha uygun olacaktır.
- Halen yürürlükte bulunan harcama üzerinden alınan vergi kanunları ile gelir üzerinden alınan vergi kanunları arasındaki uyumsuzlukların giderilmesi gerekir.
- Artık Vergiye İlişkin Af Kanunları çıkarılmamalıdır.
- Vergi ceza sistemi yeniden oluşturulmalıdır. Vergi ziyayı ve suçla orantılı, kendi içinde hiyerarşik bir yapısı ve isimlendirilmesi bulunan, basit, uygulanabilir, ucu açık olmayan ve kamu vicdanında kabul gören ve caydırıcı etkileri idari süreçlerle kesilmeyen bir vergi ceza sistemi oluşturulmalıdır.

- Yeni çıkarılan vergi kanunları, yasalaştığı dönemi takip eden hesap dönemi başında itibaren yürürlüğe konulmalıdır. Cari hesap dönemi içinde çıkarılan vergi yasalarının cari döneme uygulanması, hesap döneminin kapanmadığı, verginin henüz tahakkuk etmediği gerekçeleriyle Anayasa Mahkemesi kararlarında gerçek olmayan geriye yürüme olarak tanımlanmakta ve dolayısıyla geçerli kabul edilmektedir.
- Kayıt dışı veya diğer bir ifade ile vergi dışı ekonomi ile uzun soluklu, etkin ve tutarlı bir mücadele başlatılarak kayıt altına alınmalıdır. Bu noktadan olmak üzere, hamiline yazılı ekonomiden nama yazılı ekonomiye geçilmelidir.
- Daha çok üreten bir Türkiye borç stokunu küçültebilir. Daha çok üreten bir Türkiye’de istihdam artar, devlet de daha çok vergi geliri elde eder ve kamu finansmanında denge daha çabuk sağlanabilir. Vergi reformu kapsamında getirilecek değişikliklerle, vergi uygulamalarının, büyümeyi teşvik eden, yatırım ve üretimi destekleyen bir yapıya gelmesi sağlanmalıdır. Mevcut durum bunun tam tersidir. Vergi uygulamaları, bir taraftan, üreticinin yatırıma dönüştüreceği kaynakları, diğer taraftan da tüketicinin harcanabilir gelirini küçültmektedir.
- Türk vergi sisteminde yavaş yavaş bir faciaya dönüşen adı kadar basit olmayan basit usul kesinlikle kaldırılarak söz konusu mükellefler gerçek usulde vergilendirilmelidir. Zira basit usul yerine ikame edildiği götürü usulden daha az vergi hasılası sağlamaktadır. Buna ek olarak basit usul kayıt dışı ekonomiyi besleyen bir mekanizmaya dönüşmüştür. Sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge yatağına dönüşme eğilimde olan basit usulün kaldırılması ve bu kamburun sistemin sırtından alınması zorunludur. Bu noktadan olmak üzere gerekirse söz konusu mükelleflerin, gerçek usulde tespit edilen kazançlarının 5 yıl süreyle yarısı matrah olarak esas alınabilir. TÜRMOB olarak biz bu şekilde gerçek usule geçirecek basit usuldeki mükelleflerin kayıtlarını normal ücretin yarısına tutmaya hazırız.
- Gelir Vergisi Kanunu’nun 94. maddesi uyarınca gayrimenkul sermaye iradı ve serbest meslek kazançları üzerinden yapılan tevkifatın oranı mutlaka düşürülmelidir. Bu indirimin kayıt dışı ile mücadeleye de çok önemli katkısı olacaktır.
- GVK 103.maddede yer alan gelir vergisi tarifesinin vergi dilimleri arasındaki fark artırılmalı ve dilim sayısı azaltılmalıdır. Yani mümkün olduğunca basit ve düz (flat) bir sistem olmalıdır. Zaten dünyadaki eğilimde bu doğrultudadır

- 5024 sayılı Kanunla değiştirilen amortisman süre ve oranları oldukça ayrıntılı ve karmaşıktır. Daha basit bir sisteme dönülebilir.
- Vergi ceza sistemi yeniden oluşturulmalıdır. Ekonomik suçta ekonomik ceza prensibi çerçevesinde, vergi ziyai ve suçla orantılı, kendi içinde hiyerarşik bir yapısı bulunan, basit, uygulanabilir ve kamu vicdanında kabul gören ve caydırıcı etkileri idari süreçlerle kesilmeyen bir vergi ceza sistemi oluşturulmalıdır.
- Vergi kanunları çok sık değişmektedir ve bu durum mükelleflerin vergiye olan uyumlarını bozmakta ve dürüst mükellefler için vergi ödemek, ödememekten daha zor ve külfetli hale gelmektedir.
- Vergi kanunların çok sık değişmesi sonucu vergi kanunlarındaki sistematik bozulmuş, bu kanunlar anlaşılması zor ve karışık hale gelmiştir. Bu nedenle aynen Kurumlar Vergisi Kanunu'nda olduğu gibi temel kanunlardan başlamak üzere vergi kanunları yeniden yazılmalı ve düzenlenmelidir.
- Globalleşme ile birlikte uluslararası sınırlar ortadan kalkmaya başlamıştır. Ülkeler arası ticaretin artması ile finans piyasaları birbirine entegre oldu. Bu durum döviz kurlarının ve dolayısıyla da çapraz kurlar ile kur farklarının sürekli olarak değişmesi sonucunu beraberinde getiriyor. Döviz bazlı işlemlerin kur ve faiz oranlarının dalgalanmaya tabi olması, işletmelerin geleceğe yönelik stratejilerinde belirsizlik yaratarak riski artırıyor. Bunun sonucunda söz konusu riskleri azaltmak amacıyla çeşitli finansal araçlar geliştirilmiştir. Bunların başında; finansal kiralama (leasing), factoring, forfaiting, bartering, forward ve swap işlemleri gibi enstrümanlar gelmektedir. Halen yürürlükte bulunan vergi sistemimiz ekonomik olaylar ve gelişmeler karşısında yeterli esnekliğe sahip değildir. Ekonomide yaşanan gelişme sonucunda ortaya çıkan ve Vergi Kanunları içeri-sindeki yeri tartışmalı olan finansal enstrümanlarla ilgili tereddütleri ortadan kaldıracak şekilde düzenlemeler yapılmalıdır.
- Ülkemizde örtülü kazanç ve örtülü sermaye konularına ilişkin olarak yapılan son düzenlemeler genel anlamda yerindedir. Özellikle son 10 yılda gerek ülkemiz ve gerekse de dünya ekonomisinde meydana gelen olağanüstü gelişim ve değişim göz önüne alındığında, hele bir de ülkemize doğrudan yabancı sermaye girişinin arttığı bu dönemde, Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki örtülü sermaye ve örtülü kazanç müesseselerinin yeniden ele alınarak uluslararası kabul görmüş standartlara (thin capitalisation, arm's length principle) göre yeniden düzenlenmesi zaten artık bir zorunluluk haline gelmişti. Ancak özellikle örtülü kazanç yani transfer fiyatlandırması konusunda esas önemli olan düzenleme, ikincil dü-

zenlemelerdir. Çünkü mükelleflerin önlerini görebilmeleri, işlemlerini sağlıklı yaparak ödeyecekleri vergiyi önceden hesaplayabilmeleri için kanun maddelerinden daha önemli olan bu söz konusu ikincil düzenlemelerdir.

- Özellikle son dönemde rekor düzeyde yükselen enerji fiyatları ve tüm dünyada giderek artan küresel ısınma kaygılarının bir sonucu olarak çok sık bir şekilde gündeme gelen yenilenebilir enerji üretimi ve kullanımı vergi kanunları yolu ile teşvik edilmelidir. Bu şekilde hem yüksek orandaki dışa bağımlılığımız nedeniyle ulusal güvenliğimize de olumsuz etkileri olan fosil enerji kaynaklarının (petrol, doğalgaz, kömür) kullanımını azaltabilir hem de temiz enerji kullanımı nedeniyle dogaya daha az zarar vermiş oluruz. Fosil enerji kaynaklarının ithalat faturasının büyüklüğü ve artan enerji fiyatlarının cari işlemler açığımız üzerinde oluşturduğu baskıyı düşündüğümüzde konunun, aciliyeti ve önemi zaten kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Bu meyanda örneğin hybrid olarak tarif edilen ve hidrojen(su) ile çalışan araçların ülkemizde kullanımını artırmak için bu araçlar üzerindeki ÖTV, KDV gibi yükler azaltılabilir. Hatta bu araçlar için ödenecek motorlu taşıtlar vergisi bile düşürülerek, tüketicilerin klasik benzin veya dizel kullanan araçlardan, temiz enerji kullanan ve çevreye zararı olmayan bu araçlara yönelmeleri sağlanmalıdır.

Yine bu kapsamda eski ve bakımsız motorlu kara taşıtları trafikten men edilmelidir. Çünkü bu araçlar bir taraftan aşırı benzin tüketmekte, diğer taraftan ise eski emüsyon teknolojileri yüzünden doğayı kirletmektedir. Bu nedenle belirli bir yaşın üzerindeki araçların trafikten çekilmesini sağlamak vergisel teşvikler verilmeli ve bu araçları elinde tutanları da mağdur etmeyecek düzenlemeler de bu teşviklerin içinde yer almalıdır.

- Kurumlar vergisi oranı belirli bir ciro veya aktif büyüklüğünün altında olan kurumlar vergisi mükellefleri için daha düşük yüzde 15 gibi bir orana çekilmelidir. Bu şekilde bir taraftan KOBİ'lerimizi vergisel anlamda teşvik ederiz diğer taraftan da sisteme kazandırarak hem kayıtdışı ekonomiyi önlemiş hemde KOBİ'lerin kurumsal yapılarını tamamlamalarına zemin hazırlamış oluruz.
- E-Ticaret ve elektronik ortamda yapılan diğer işlemlerin vergi hukuku açısından sağlam bir zemine oturmadığı açıktır. Uluslararası hukuk kuralları da dikkate alınarak vergi kanunlarında e-ticaret ile ilgili gerekli düzenlemeler yapılmalı ve vergi kanunları bu sürecin engeli olmaktan çıkarılmalıdır.

- Vergi kanunlarında yer alan teşvik, koruma, indirim ve istisnalar yeniden gözden geçirilerek selektif, etkin, basit, açık ve uygulanabilir bir yapı oluşturulmalıdır.
- Vergi oranları içinde yaşanılabilir bir vergi sistemi yaratacak düzeye indirilmeli, diğer parafiskal yükler kademeli olarak azaltılmalıdır. Daha önce dile getirdiğimiz öneriler dikkate alındığında gerekli vergi hasılasını sağlayan bir sistem dizayn edilmiş olacaktır. Bu tespitten hareketle, vergi oranları kademeli olarak indirilmelidir. Karmaşık ve sonucu aynı noktaya çıkan tali vergiler asıllarına dahil edilmelidir. Vergi oranları farklılaşmalarından kaçınılmalı ve vergi oranlarının farklılaştırılmasının kayıt dışı ekonomiyi besleyen mekanizmalar olmasına izin verilmemelidir. Çok oranlı katma değer vergisi uygulamaları salt fiskal kaygılarla çözüm olarak ortaya konulmaktadır. Bu konuda izlenecek temel kriter Avrupa Birliği normlarıdır. Bu noktadan olmak üzere, vergi sisteminin gelir üzerinden alınan vergilere geri dönmesi gerekmektedir. Zira harcamalar üzerinden alınan vergiler ödeme gücü ilkesini dikkate almadığı için adil olmaktan uzaktır. Oysa Anayasamızın 73. maddesi, vergi yükünün adil ve dengeli dağılımını genelde maliye politikasının ve özelde ise vergi politikasının temel amacı olarak kabul etmektedir. Bu amaç ise ancak, gelir üzerinden alınan vergilerle sağlanabilir. Harcamalar üzerinden alınan vergileri asli vergi haline getirmek, her defasında çözümü vergi oranlarının yükseltilmesinde bulan bir anlayış aynı zamanda kayıt dışı ekonomiyi teşvik eden ve sahte ve muhteviyatı belge kullanımını artırarak iki yönlü matrah aşınmasına yol açan bir mekanizma oluşturmaktadır. Kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınması konusunda kamuoyu aydınlatılmalı ve sorun ülke sorunu kabul edilerek toplumun tüm kesimlerinin etkin desteği sağlanmalıdır. Vergi tanımı gereği toplumsal uzlaşması yasal zeminde sağlayan bir olgudur. Dolayısıyla temel sorunları sadece siyasi ve idari kadroların meselesi olmaktan çıkarmak gerekir. Başarı için bu şarttır. Toplumun tüm kesimlerinin görüşü, desteği ve katılımı esas alınarak bu mücadele yapılmalı ve özellikle kamuoyu ikna edilmelidir. Aksi takdirde başarılı olunamayacağı yaşanan tecrübelerle ispatlanmıştır. Yapılan düzenlemeler ve verilen mücadeleler toplumun tüm kesimlerinin desteğinden yoksun olduğunda veya kamu vicdanında kabul görmediğinde ortaya çıkan sonuçlar konusunda Türkiye sosyolojik olarak eşine az rastlanır bir laboratuardır. Bu tür sorunların çözümü bireysel gölge kahramanlarla mümkün değildir.
- Özerk, etkin, motivasyonu yüksek, olayları geriden takip etmeyen, vergi sistemine hakim, beşeri sermayesi üst düzeyde olan ve maddi anlamda da tatmin edilmiş bir vergi idaresi oluşturulmalıdır. Klasikleşmiş bir söz vardır. Çok iyi

kanunlar kötü uygulamacıların elinde istenen sonuçları aldırılmayabilir ama nispeten kötü kanunlarla bile iyi uygulama yapıldığında istenen sonuçlar alınabilir. Bu güne kadar reform iddiasıyla pek çok vergi yasası çıkarılmıştır. Ancak hiç birinden beklenen sonuç hasıl olmamıştır. Vergi ciddi bir iştir ve adil uygulama gerektirir. Vergi kanunlarını uygulayacak idare unutulmuş sonuç alınmaz. Yukarıda öngördüğümüz yeni vergi sistemi, uzmanlığı tartışma konusu olmayan, etkinliğinden kuşku duyulmayan, adil olduğuna inanılan, personelinin birikimi ve motivasyonu üst düzeyde ve ücret ve diğer özlük hakları açısından tatmin edilmiş, her türlü çürüme ve erozyondan korunmuş bir vergi idaresini gerektirmektedir. Bu yapılmadığı takdirde hiç bir yasal düzenleme ile sonuç alınmayacağı son 28 yıllık sürede çıkarılan 211'i aşkın vergi kanunu ile ispatlanmıştır. Vergi dairesini yok sayarak vergi alınmaz.

- Vergi reformlarına mali faaliyetin diğer bir yönü olan kamu harcamaları açısından da bakmak gerektiği yönünde yoğun tartışmalar yapılmaktadır. Bu tartışmalara göre vergi reformunun, kamu yönetiminin ve kamu harcamalarının reformu ile başlaması gereklidir. Vergi mükellefleri kamunun ne kadar gelir elde edip, ne kadar harcama yaptığını; sonuç olarak devlete ödediği paraların nerelere harcadığını bilmek istemektedirler. Vergi mükelleflerinin bu isteği, demokrat toplumalarda haklı bir istemdir. Gerçekten de vergilerin kimlerden ve nasıl alınacağı ayrıntılı biçimde düzenlendiği halde, kamu harcamalarının kimler için ve nasıl yapılacağına dair düzenlemeler yoktur. Vergi mükellefinde, toplanan vergilerin “hastane, okul, köprü v.s” olarak geri dönmediği ve israf edildiği izlenimi uyandırdığında, vergi ödeme fedakarlığının siyasal ve kamusal ilişkilerdeki karşılığının alınmaması sonucu, mükellef vergi ödemede titizleşerek, vergi kaçırmaya çalışacağı muhakkaktır.
- Vergi idaresi örgüt yapısı itibariyle tahsilat fonksiyonuna ağırlık vermiş, denetim açısından ise gerekli nitel ve nicel kapasiteye ulaşamamıştır. Bugün vergi dairesince alınan pek çok beyanname eksik bildirilen geliri içermektedir. Dolayısıyla yıllık denetim planları tamamen tecrübeye dayalı olarak yapılmaktadır. Denetim elemanlarına, inceleyecekleri sektör veya mükellef gruplarına ilişkin olarak denetimi kolaylaştırıcı istihbarat bilgileri sunulmamaktadır. Vergi yönetiminin çağdaş vergi yönetimlerinin denetim esasına göre kurulmaması, inceleme birimleri arasında eşgüdüm ve birim içi planlama noksanlığı, vergi suçu niteliğindeki suçların takibinde uzman elamanların yokluğu ve vergi denetimine yardımcı olabilecek istihbarat arşivlerinin yetersizliği denetim etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Vergi idare birimlerinin her birinin direk vergi idaresine bağlı olmaması ve aralarında hiyerarşik düzen içinde yetki ve sorumluluk sınırlarının kesin ölçülerle belirlenmemesi sistemi karıştırmaktadır.

- Tahsilat işlemlerinde kolaylık sağlanmalıdır. Otomasyona önem verilmeli ve bu amaçla programlar geliştirilmelidir. Vergi dairelerinde halkla ilişkilere daha fazla önem verilmelidir. Ülkemizde vergi dairelerinde sıkışıklığa, aksaklığa yol açan uygulamaların rızaen ve cebren “tahsilat işleri”nden kaynaklandığı gözlenmektedir. Hemen her ay, beyanname verme ve vergi yatırma dönemlerinde vergi daireleri çalışmaz duruma gelmektedir. Cebren tahsilatta ise, hacizli malların saklanması ve paraya çevrilmesi sorun olmaktadır. Tahsilatta arzu edilen etkinliğin sağlanamaması, vergi idaresini üniter sistemden uzaklaşmaya zorlamış, bu da vergilenmede yatay ve dikey eşitliğin bozulmasını beraberinde getirmiş ve toplumda beyanname verme alışkanlığının kaybolmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, yeni örgütlenmede vergi dairelerinin “tahsilat” fonksiyonu olmamalıdır. Vergi dairelerinin iş yükünü artıran vezne servisleri kaldırılarak tahsilat için bankacılık sisteminin kullanılması yaygınlaştırılmalıdır.
- Vergi idaresi çalışanları mükellefleri kaliteli hizmet sunulması gereken müşteriler olarak görmelidir. Ayrıca, sadece vergi idaresi çalışanları değil mükelleflerle ilgili tüm kamu görevlileri de mükelleflere kolaylık sağlamalıdır.
- Verimi olmayan vergiler (Örneğin, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, Damga Vergisi) ve harçlar kaldırılmalı, ana vergi yasaları sadeleştirilmeli, vergi yasaları arasında paralellik ve bütünlük sağlanmalıdır. İşlemlere açıklık getirmek ve basitleştirmek amacıyla vergi hukukunun kaynaklarından olan “özelgelerin” yayınlanması sağlanmalıdır. Gelir İdaresi’nin son dönemdeki “Sirküler Yayınlama” uygulamasını bu anlamda atılan olumlu bir adım olarak değerlendirmek gerekir.
- Türk vergi sisteminin daha iyi işler hale getirilmesi için vergi idaresinin iyileştirilmeleri çalışmalarıyla birlikte vergi yargısı bir an önce kurulmalıdır. Vergi yargısı itiraz komisyonu işlevinden kurtarılmalıdır. Sayıştay gibi bağımsız, özerk yapıya sahip “Vergitay” kurulmalıdır. Vergitay, toplanan vergilerin inceleme ve denetiminden sorumlu olmalıdır. Vergi yargısının süratle karar verebilecek şekilde çalışmasının sağlanabilmesi için vergi inceleme elemanları savcılara benzer, mali müşavir ve muhasebeciler de noter-avukat karışımı, bir hukuki yapıya kavuşturulmalıdır. İktisadi ve idari bilimler fakültesi “maliye ve işletme” bölümü lisans mezunlarına vergi avukatlığı unvanı verilebilmelidir.
- Vatandaşlık ile vergi mükellefliliği özdeşliği sağlanmalı, kamuoyu bilincinde, vatandaş olabilmek için vergi yükümlüsü olma gereği yerleştirilmelidir. Bazı vatandaşlık haklarının kullanılabilmesi için vergi mükellefliliği olma ön-şartı aranmalıdır. İktisadi faaliyet gösteren bütün gerçek ve tüzel kişiler teşvik edici şe-

kilde vergilendirilmeli, vergi mükellefi olmanın avantajları olmalı bu amaçla gelir ve kurumlar vergisi ödenmesi ve miktarı sosyal ve ekonomik itibar dayanağı yapılmalıdır.

- Düşük gelir gruplarındaki vergi yükünü üst gelir gruplarına yaymak ve aktarmak için vergi sistemimizde rant ekonomisinden üretim ekonomisine geçilmesini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Üretken olmayan sektörlerde, her türlü rant ve spekülasyon kazanç sahiplerine vergi yükü kaydırmaları gerçekleştirilmelidir.
- Stopaj uygulaması nihai vergilendirme aracı olarak değil, otokontrol ve peşin vergi aracı olarak kullanılmalıdır. Stopaj yöntemi yerine ekonomik gelir-gider kavramına geçilerek gerçek vergiciliğe yönelinmelidir.
- Vergi istatistiklerinin milli gelirden pay alan kesimlerin vergi yüküne ne kadar katlandıklarının gösterecekleri bir özelliği yansıtır nitelikte düzenlenmelidir. Vergilemede şeffaflık gereklidir. Gerçek verginin toplanmadığını, hangi kesimler üzerinde verginin yoğunlaştığını, kimlerin vergi yükünün artırılması gerektiği kamuoyuna anlatılmalıdır.
- Yürürlükteki vergi sistemimiz yerel yönetimlerin kentsel rantlarını etkin bir vergileme kapsamında almamaktadır. İmar planlarına, ekonomik gelişmeye ve genel teşvik politikalarına bağlı olarak ortaya çıkan kentsel rantlar mutlaka etkin bir biçimde vergilendirilmelidir. Kentsel rantların sunduğu vergi potansiyelinin etkin bir şekilde vergilendirilmesi ve bunun adil bir biçimde yerel/merkezi yönetimler arasında paylaşımı sağlanmalıdır. Özellikle belediye hizmetleri sayesinde değeri artan (şehir rantı) gayrimenkuller üzerinden “Gayrimenkul Değer Artış Vergisi” uygulaması getirilmelidir. Kentsel rantlar, potansiyel hasılaya göre değil, gayrimenkullerin satışı sırasında vergiye tabi tutulmalıdır.
- Vergi denetiminin etkinliğini artırmak amacıyla mali müşavirlik kurumundan daha etkin bir şekilde yararlanılmalıdır. Son olarak Vergi Barışı Kanunu’nun uygulanmasında meslek mensuplarının göstermiş olduğu büyük gayret ve özveri, mali idare tarafından iyi değerlendirilmeli ve Türk Vergi Sisteminin yeniden düzenlenmesi ve değişiklik yapılması konularında da görüş ve desteğine daha yoğun başvurulmalıdır.

Son sözden olmak üzere, etkin vergi idaresi ile etkin bir müşavirlik kurumunun işbirliği, sağlıklı ve verimli bir vergi sistemi için olmazsa olmaz koşuldur.

VERGİ

İSTATİSTİKLERİ

**01.01.1980 Tarihinden Sonra Türk Vergi ve Vergiye İlişkin Usul
Kanunlarında Yapılan Yeni Düzenleme ve Değişiklikler**

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
1	2320	17.10.1980	23.10.1980 17140	193 sayılı G.V.K.
2	2343	21.11.1980	28.11.1980 17174	210 sayılı D.K.K.
3	2344	21.11.1980	28.11.1980 17174	488 sayılı D.V.K.
4	2345	21.11.1980	28.11.1980 17174	492 sayılı H.K.
5	2346	26.11.1980	28.11.1980 17174	1318 sayılı F.K.
6	2347	26.11.1980	28.11.1980 17174	6183 sayılı A.A.T.U.H.K.
7	2348	26.11.1980	28.11.1980 17174	197 sayılı M.T.V.K.
8	2350	08.12.1980	11.12.1980 17187	1319 sayılı E.V.K.
9	2351	08.12.1980	11.12.1980 17187	1318 sayılı F.K.
10	2352	08.12.1980	11.12.1980 17187	1319 sayılı E.V.K.
11	2353	08.12.1980	11.12.1980 17187	7338 sayılı V.İ.V.K.
12	2361	24.12.1980	27.12.1980 17203	193 sayılı G.V.K.
13	2362	24.12.1980	27.12.1980 17203	5422 sayılı K.V.K.
14	2365	30.12.1980	31.12.1980 17207 mük.	213 sayılı V.U.K.
15	2366	30.12.1980	31.12.1980 17207 mük.	492 sayılı H.K.
16	2367	30.12.1980	31.12.1980 17207	488 sayılı D.V.K.
17	2380	02.02.1981	05.02.1981 17242	Bel.İl Öz.İd.Gen.Büt. Ver.Gel.Pay Ver.Hk.Kanun
18	2380	02.02.1981	05.02.1981 17242	1319 sayılı E.V.K. 197 sayılı M.T.V.K.
19	2430	20.03.1981	22.03.1981 17287	492 sayılı H.K.
20	2431	20.03.1981	22.03.1981 17287	2431 sayılı Tahsilatın Hızlandırılması Hakkında Kanun

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
21	2433	24.03.1981	26.03.1981 17291	1318 sayılı F.K.
22	2434	24.03.1981	26.03.1981 17291	197 sayılı M.T.V.K.
23	2447	17.04.1981	19.04.1981 17315	6802 sayılı G.V.K.
24	2454	01.05.1981	05.05.1981 17331	193 sayılı G.V.K.
25	2455	01.05.1981	05.05.1981 17331	213 sayılı V.U.K.
26	2456	01.05.1981	05.05.1981 17331	İşletme Vergisi Kanunu
27	2463	20.05.1981	22.05.1981 17347	1598 sayılı Kanun
28	2464	26.05.1981	29.05.1981 17354	Belediye Gelirleri Kanunu
29	2471	04.06.1981	06.06.1981 17362	1318 sayılı F.K.
30	2484	25.06.1981	27.06.1981 17383	1318 sayılı F.K.
31	2535	16.10.1981	18.10.1981 17488	488 sayılı D.V.K.
32	2536	16.10.1981	18.10.1981 17488	1319 sayılı E.V.K.
33	2546	27.10.1981	28.10.1981 17498	2431 sayılı T.H.H.K.
34	2562	11.12.1981	15.12.1981 17545	1319 sayılı E.V.K.
35	2572	31.12.1981	05.01.1982 17565	1598 sayılı Mali Denge Vergisi Kanunu
36	2573	31.12.1981	05.01.1982 17565	5422 sayılı K.V.K.
37	2574	31.12.1981	05.01.1982 17565	193 sayılı G.V.K.
38	2575	06.01.1982	20.01.1982 17580	Danıştay Kanunu
39	2576	06.01.1982	20.01.1982 17580	B.I.M.İ.M.V.M.K.G.H.K.
40	2577	06.01.1982	20.01.1982 17580	İ.Y.U.H.K.
41	2577	06.01.1982	20.01.1982 17580	213 sayılı V.U.K.
42	2582	14.01.1982	21.01.1982 17581	827 sayılı Rıhtım Resmi Kanunu
43	2586	21.01.1982	26.01.1982 17586	6802 sayılı G.V.K.

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
44	2587	21.01.1982	27.01.1982 17587	1319 sayılı E.V.K.
45	2588	21.01.1982	27.01.1982 17587	492 sayılı H.K. 1318 sayılı F.K. 193 sayılı G.V.K.
46	2589	21.01.1982	27.01.1982 17587	2464 sayılı B.G.K.
47	2590	21.01.1982	27.01.1987 17587	488 sayılı D.V.K.
48	2591	21.01.1982	27.01.1987 17587	7338 V.İ.V.K.
49	2686	23.06.1982	29.06.1982 17739	213 sayılı V.U.K., 210 sayılı D.K.K
50	2769	28.12.1982	30.12.1982 17914	828 sayılı İthalde Alınacak Damga Resmi Hakkında Kanun
51	2772	31.12.1982	31.12.1982 17915 (2.mük.)	193 sayılı G.V.K. 1598 sayılı Kanunun Yür. Kal. Hk. Kanun
52	2773	31.12.1982	31.12.1982 17915 (2.mük)	5422 sayılı K.V.K.
53	2791	21.01.1983	22.01.1983 17936	213 sayılı V.U.K. 210 sayılı D.K.K.
54	2801	22.02.1983	24.02.1983 17969	Bazı Kamu Al. Uz.Yolu İle Tah. Hk.Kanun
55	2856	23.06.1983	25.06.1983 18088	257 sayılı B.İ.M.V.M.K.G.H.K.
56	2970	04.01.1984	14.01.1984 18281	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K.
57	2974	31.01.1984	08.02.1984 18306	Bazı Kamu Kur.ve Kur. Borç.Tah.Hk.Kanun
58	2975	31.01.1984	08.02.1984 18306	6183 sayı A.A.T.U.H.K
59	2978	02.02.1984	08.02.1984 18306	Üc.Ver.İad.Hk.Kanun
60	2982	24.02.1984	01.03.1984 18328	Kon.İnş.Kal.Önc.Yör. Yap.Yat. Ver.Res.Harç İstisna ve Muaf.Tan.Hk.Kanun

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
61	2995	18.04.1984	27.04.1984 18384	193 sayılı G.V.K. 213 sayılı V.U.K.
62	2997	18.04.1984	27.04.1984 18384	7338 sayılı V.İ.V.K.
63	3004	09.05.1984	15.05.1984 18402	2380 sayılı B.İ.Ö.İ.G.B. V.G.P.V.H.K.
64	3048	03.10.1984	06.10.1984 18537	2464 sayılı B.G.K.
65	3065	25.10.1984	01.11.1984 18563	K.D.V.K.
66	3065	25.10.1984	01.11.1984 18563	6802 sayılı G.V.K.
67	3074	07.11.1984	20.11.1984 18581	A.T.V.K.
68	3074	07.11.1984	20.11.1984 18581	2464 sayılı B.G.K.
69	3075	07.11.1984	15.12.1984 18606	488 sayılı D.V.K.
70	3088	29.11.1984	06.12.1984 18597	197 sayılı M.T.V.K.
71	3089	29.11.1984	06.12.1984 18597	1318 sayılı F.K.
72	3094	04.12.1984	12.12.1984 18603	213 sayılı V.U.K.
73	3099	06.12.1984	15.12.1984 18606	3065 sayılı K.D.V.K
74	3100	06.12.1984	15.12.1984 18606	K.D.V.M.Ö.K.C.K.M.H.K.
75	3158	27.02.1985	02.03.1985 18682	2978 sayılı Ü.V.İ.H.K.
76	3174	26.03.1985	29.03.1985 18709	3065 sayılı K.D.V.K.
77	3180	10.04.1985	13.04.1985 18724	492 sayılı H.K
78	3181	10.04.1985	17.04.1985 18728	213 sayılı V.U.K.
79	3208	30.05.1985	04.06.1985 18774	1319 sayılı E.V.K.
80	3209	30.05.1985	04.06.1985 18774	6183 sayılı A.A.T.U.H.K.
81	3210	30.05.1985	04.06.1985 18774	213 sayılı V.U.K.
82	3218	06.06.1985	15.06.1985 18785	Serbest Bölgeler Kanunu
83	3219	06.06.1985	15.06.1985 18785	7338 sayılı V.İ.V.K.
84	3238	07.11.1985	13.11.1985 18927	3065 sayılı K.D.V.K

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
85	3239	04.12.1985	11.12.1985 18955	213 sayılı V.U.K.193 sayılı G.V.K 5422 sayılı K.V.K. 2978 sayılı Ü.V.İ.H.K. 492 sayılı H.K. 488 sayılı D.V.K. 1319 sayılı E.V.K. 2464 sayılı B.G.K. 3074 sayılı A.T.V.K. 2380 sayılı B.İ.Ö.İ.G.B.V.G.P.V.H.K. 6802 sayılı G.V.K. 210 sayılı D.K.K.
86	3291	28.05.1986	03.06.1986 19126	3238 sayılı Kanun
87	3293	28.05.1986	03.06.1986 19126	492 sayılı H.K.
88	3294	29.05.1986	14.06.1986 19134	Sos.Yard.Day.Teş.Kanunu
89	3297	03.06.1986	20.06.1986 19140	3065 sayılı K.D.V.K 6802 sayılı G.V.K.
90	3308	05.06.1986	19.06.1986 19278	Çır.Mesl.Eğ.Kan
91	3316	05.11.1986	11.11.1986 19278	3065 sayılı K.D.V.K
92	3318	05.11.1986	11.11.1986 19278	5422 sayılı K.V.K.
93	3319	05.11.1986	11.11.1986 19278	193 sayılı G.V.K.
94	3332	25.03.1987	31.03.1987 19417 mük.	5422 sayılı K.V.K. 213 sayılı V.U.K.
95	3336	26.03.1987	30.03.1987 19417 mük.	3065 sayılı K.D.V.K
96	3365	18.05.1987	26.05.1987 19471	1319 sayılı E.V.K. 2464 sayılı B.G.K.
97	3380	12.06.1987	24.06.1987 19497	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K.
98	3393	19.06.1987	30.06.1987 19503	193 sayılı G.V.K. 488 sayılı D.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K 7338 sayılı V.İ.V.K. 2982 sayılı Kanun

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
99	3405	29.12.1987	31.12.1987 19681	1988 Mali Yılı Gen.Kat.Büt. Kan.Kadar Dev. Harc. Yap. Dev. Gel. Tah.Yet.Ver.Hk.Kanun
100	3410	24.02.1988	02.03.1988 19742	2576 sayılı B.İ.M.V.M.K.G.H.K.
101	3418	24.03.1988	31.03.1988 19771 (2.mük.)	Eğ.Genç.Spor Sağ.Hiz. Ver. İhd.Hk.Kanun
102	3418	24.03.1988	31.03.1988 19771 (2.mük.)	3074 sayılı A.T.V.K. 197 sayılı M.T.V.K. 1318 sayılı F.K. 193 sayılı G.V.K. 213 sayılı V.U.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 492 sayılı H.K.
103	3482	26.10.1988	05.11.1988 19980	3100 sayılı K.D.V.M.Ö.K.C.K.M.H.K. 5422 sayılı K.V.K. 213 sayılı V.U.K. 7338 sayılı V.İ.V.K. 488 sayılı D.V.K.
104	3505	03.12.1988	10.12.1988 20015	213 sayılı V.U.K. 193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 197 sayılı M.T.V.K. 488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K.
105	3517	12.01.1989	21.01.1989 20056	2464 sayılı B.G.K.
106	3520	01.02.1989	10.02.1989 20076	1318 sayılı F.K.
107	3558	18.05.1989	24.05.1989 20174	3418 sayılı Kanun 5422 sayılı K.V.K.
108	3568	01.06.1989	13.06.1989 20194	S.M.S.M.M.M.Y.M.M. Kanunu

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
109	3571	14.06.1989	20.06.1989 20201	5422 sayılı K.V.K. 193 sayılı G.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K. 3074 sayılı A.T.V.K. 3238 sayılı Kanun 827 sayılı R.R.K.
110	3595	27.12.1989	30.12.1989 20388 mük.	3418 sayılı Kanun 197 sayılı M.T.V.K. 2380 sayılı Kanun 193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K.
111	3612	07.02.1990	16.02.1990 20435	2982 sayılı Kanun
112	3619	22.03.1990	10.04.1990 20488	2575 sayılı D.K.
113	3622	05.04.1990	10.04.1990 21488	2577 sayılı İ.Y.U.H.K.
114	3675	31.10.1990	03.11.1990 20684	İthalde Alınacak Damga Resmi Hak.Kanun
115	3689	15.12.1980	20.12.1990 20731	213 sayılı V.U.K. 193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K.
116	3704	20.03.1991	24.03.1991 20824	3238 sayılı Kanun
117	3717	08.05.1991	16.05.1991 20873	492 sayılı H.K.
118	3762	28.08.1991	08.09.1991 20984	213 sayılı V.U.K 3100 sayılı Kanun
119	3787	21.03.1992	03.04.1992 21191	Bazı Kam.Al.Tah.Hız. Ve Mat Art.Hk.Kanun
120	3824	25.06.1992	11.07.1992 21281	5422 sayılı K.V.K 492 sayılı D.V.K. 238 sayılı B.İ.Ö.İ.G.B.P.V.H.K. 3238 sayılı Kanun 193 sayılı G.V.K. 213 sayılı V.U.K.

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
121	3836	02.07.1992	11.07.1992 21281	Kamu Kur. Ve Kur. Birb. Olan Borç.Tah.Hk.Kanun
122	3858	23.12.1992	27.12.1992 21448	3065 sayılı K.D.V.K 1318 sayılı F.K. 197 sayılı M.T.V.K. 2982 sayılı Kanun
123	3914	15.07.1993	24.07.1993 21647	2464 sayılı B.G.K.
124	3946	26.12.1983	30.12.1993 21804	213 sayılı V.U.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 1318 sayılı F.K. 197 sayılı M.T.V.K. 2978 sayılı V.İ.H.K. 3065 sayılı K.D.V.K.
125	3986	04.05.1994	07.05.1994 21927	488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K. 3074 sayılı A.T.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K 193 sayılı G.V.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 2380 sayılı Kanun
126	4001	10.06.1994	18.06.1994 21964	2577 sayılı İ.Y.U.H.K.
127	4008	24.06.1994	06.07.1994 21982	213 sayılı V.U.K. 193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K. 488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K. 6802 sayılı G.V.K. 7338 sayılı V.İ.V.K. 3100 sayılı Kanun
128	4046	24.11.1994	27.11.1994 22124	5422 sayılı K.V.K.
129	4055	08.12.1994	11.12.1994 22138	2575 sayılı D.K.

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
130	4108	25.05.1995	02.06.1995 22301	213 sayılı V.U.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K.
131	4120	07.07.1995	12.07.1995 22341	3238 sayılı Kanun
132	4124	23.07.1995	26.07.1995 22355	2577 sayılı İ.Y.U.H.K.
133	4134	18.11.1985	22.11.1985 22471	3065 sayılı K.D.V.K 2982 sayılı Kanun
134	4179	29.08.1996	03.09.1996 22746	6183 sayılı A.A.T.U.H.K.
135	4213	20.11.1996	30.11.1996 22833	Kıymetli Mad. Ve Ziy.Eşyası Bey.Hk.Kanun
136	4225	08.01.1997	14.01.1997 22877	3065 sayılı K.D.V.K
137	4264	05.06.1997	11.06.1997 23016	5422 sayılı K.V.K.
138	4306	16.08.1997	18.08.1997 23084	3418 sayılı Kanun
139	4315	22.12.1997	25.12.1997 23211	213 sayılı V.U.K.
140	4325	21.01.1998	23.01.1998 23239	193 sayılı G.V.K.
141	4358	02.04.1998	04.04.1998 23307	Vergi Kimlik Numarası Kullanımının Yaygınlaştırılması Hk.Kanun
142	4369	22.07.1998	29.07.1998 23417 mük.	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 213 sayılı V.U.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 3065 sayılı K.D.V.K 6802 sayılı G.V.K. 1319 sayılı E.V.K. 7338 sayılı V.İ.V.K. 197 sayılı M.T.V.K. 488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K. 2464 sayılı B.G.K. 3505 sayılı Kanun 1318 sayılı F.K.

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
143	4387	29.12.1998	30.12.1998 23569	213 sayılı V.U.K. 492 sayılı H.K. 193 sayılı G.V.K.
144	4444	11.08.1999	14.08.1999 23786	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 213 sayılı V.U.K. 1319 sayılı E.V.K. 2464 sayılı B.G.K. 492 sayılı H.K.
145	4481	26.11.1999	26.11.1999 23888	210 sayılı D.K.K. 3074 sayılı A.T.V.K. 488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K.
146	4492	18.12.1999	21.12.1999 23913	2575 sayılı D.K. 2577 sayılı İ.Y.U.H.K.
147	4503	27.01.2000	29.01.2000 23948	3065 sayılı K.D.V.K 492 sayılı H.K. 3074 sayılı A.T.V.K. 1318 sayılı F.K. 213 sayılı V.U.K. 4481 sayılı Kanun
148	4538	24.02.2000	27.02.2000 23977	3074 sayılı A.T.V.K.
149	4575	02.06.2000	15.06.2000 24080	2575 sayılı D.K.
150	4577	08.06.2000	15.06.2000 24080	2576 sayılı B.İ.M.V.M.K.G.H.K. 2577 sayılı İ.Y.U.H.K.
151	4586	23.06.2000	29.06.2000 24094	1319 sayılı E.V.K.
152	4605	23.11.2000	30.11.2000 24246 mük.	197 sayılı M.T.V.K. 1318 sayılı F.K. 193 sayılı G.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K 5422 sayılı K.V.K. 4481 sayılı Kanun
153	4629	21.02.2001	03.03.2001 24335	2380 sayılı Kanun 2464 sayılı B.G.K. 197 sayılı M.T.V.K.

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
154	4644	12.04.2001	21.04.2001 24380	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K.
155	4684	20.06.2001	23.07.2001 24451	213 V.U.K. 3418 sayılı Kanun 3074 sayılı A.T.V.K. 197 sayılı M.T.V.K. 1318 sayılı F.K. 193 sayılı G.V.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 492 sayılı H.K. 3100 sayılı Kanun 5422 sayılı K.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K
156	4691	26.06.2001	06.07.2001 24454	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K.
157	4697	28.06.2001	10.07.2001 24458	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K. 3065 sayılı K.D.V.K 488 sayılı D.V.K. 6802 sayılı G.V.K.
158	4702	29.06.2001	10.07.2001 24458	3418 sayılı Kanun
159	4705	29.06.2001	12.07.2001 24460	4481 sayılı Kanun
160	4706	29.06.2001	18.07.2001 24466	3065 sayılı K.D.V.K
161	4710	11.10.2001	24.10.2001 24563	193 sayılı G.V.K
162	4731	28.12.2001	30.12.2001 24626	213 sayılı V.U.K. 3065 sayılı K.D.V.K. 492 sayılı H.K.
163	4736	01.01.2002	19.01.2002 24645	1319 sayılı E.V.K. 3074 sayılı A.T.V.K.
164	4743	30.01.2002	31.02.2002 24657	488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K. 6082 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K
165	4747	20.03.2002	01.04.2002 24713	193 sayılı G.V.K 5422 sayılı K.V.K 213 sayılı V.U.K

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
166	4751	03.04.2002	09.04.2002 24721	213 sayılı V.U.K. 1319 sayılı E.V.K 492 sayılı H.K.
167	4756	15.05.2002	21.05.2002 24761	193 sayılı G.V.K 5422 sayılı K.V.K
168	4761	12.06.2002	22.06.2002 24793	193 sayılı G.V.K 5422 sayılı K.V.K 6082 sayılı G.V.K. 488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K
169	4760	06.06.2002	12.06.2002 24783	Özel Tüketim Vergisi Kanunu
170	4783	07.01.2003	09.01.2003 24988	193 sayılı G.V.K 5422 sayılı K.V.K 213 sayılı V.U.K 7338 sayılı V.İ.V.K.
171	4778	02.01.2003	11.01.2003 24990	488 Sayılı D.V.K
172	4786	08.01.2003	15.01.2003 24994	6183 sayılı A.A.T.U.H.K.
173	4811	25.02.2003	27.02.2003 25033	Vergi Barışı Kanunu
174	4837	03.04.2003	11.04.2003 25076	197 sayılı M.T.V.K. 1319 sayılı E.V.K
175	4842	09.04.2003	24.04.2003 25088	193 sayılı G.V.K. 5422 sayılı K.V.K 3065 sayılı K.D.V.K. 213 sayılı V.U.K. 492 sayılı H.K. 488 sayılı D.V.K. 2978 sayılı V.İ.H.K.
176	4849	17.04.2003	24.04.2003 25088	Vergi Barışı Kanununda Değ. Yapılması Hk. Kanun
177	4864	29.05.2003	06.06.2003 25130	4837 sayılı Kanun Değişiklik
178	4884	11.06.2003	17.05.2003 25141	213 sayılı V.U.K. 488 sayılı D.V.K.
179	4916	03.07.2003	19.07.2003 25173	193 sayılı G.V.K

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
180	4928	15.07.2003	19.07.2003 25173	2577 sayılı İ.Y.U.H.K.
181	4962	30.07.2003	07.08.2003 25192	5422 sayılı K.V.K 213 sayılı V.U.K. 197 sayılı M.T.V.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 193 sayılı G.V.K 4760 sayılı Ö.T.V.K. 1319 sayılı E.V.K
182	5020	12.12.2003	26.12.2003 25328	197 sayılı M.T.V.K. 1319 sayılı E.V.K 3065 sayılı K.D.V.K.
183	5024	17.02.2003	30.12.2003 25332	5422 sayılı K.V.K 213 sayılı V.U.K. 193 sayılı G.V.K
184	5035	25.12.2003	02.01.2004 25334	5422 sayılı K.V.K 213 sayılı V.U.K. 193 sayılı G.V.K 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 3065 sayılı K.D.V.K. 2978 sayılı V.İ.H.K. 197 sayılı M.T.V.K. 488 sayılı D.V.K. 492 sayılı H.K.
185	5084	29.01.2004	06.02.2004 25365	Yatırım ve İstihdamın Teş. K.
186	5086	10.02.2004	14.02.2004 25373	Yabancılarla İkinci El Taşıt Satışı Hk.
187	5101	03.03.2004	12.03.2004 25390	2464 Sayılı B.G.K.
188	5217	14.07.2004	23.07.2004 25531	4760 Sayılı Ö.T.V.K.
189	5226	14.07.2004	27.07.2004 25535	7338 Sayılı V.İ.V.K 3065 Sayılı K.D.V.K 492 Sayılı H.K
190	5228	16.07.2004	31.07.2004 25539	5422 sayılı K.V.K 213 sayılı V.U.K. 193 sayılı G.V.K 3065 sayılı K.D.V.K. 488 sayılı D.V.K.

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
				492 sayılı H.V.K. 6183 sayılı A.A.T.U.H.K. 4760 sayılı Ö.T.V 6802 sayılı G.V.K
191	5234	17.09.2004	21.09.2004 25590	7338 Sayılı V.İ.V.K 6183 Sayılı A.A.T.U.H.K
192	5281	30.12.2004	31.12.2004 25687	213 Sayılı V.U.K 6183 Sayılı A.A.T.U.H.K 3065 Sayılı K.D.V.K 193 Sayılı G.V.K 5422 sayılı K.V.K 488 Sayılı D.V.K 492 Sayılı H.V.K. 7338 Sayılı V.İ.V.K 2464 Sayılı B.G.K 1913 Sayılı E.V.K 6802 Sayılı G.V.K 4691 Sayılı T.G.B.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K
193	5335	21.04.2005	27.04.2005 25798	3065 Sayılı K.D.V.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K
194	5350	12.05.2005	18.05.2005 25819	5084 Sayılı Y.T.H.K
195	5398	03.07.2005	21.07.2005 25882	213 Sayılı V.U.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K
196	5458	22.02.2006	04.03.2006 26098	6183 A.A.T.U.H.K
197	5479	30.03.2006	08.04.2006 26133	193 Sayılı G.V.K 6183 Sayılı A.A.T.U.H.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K 213 Sayılı V.U.K
198	5493	27.04.2006	02.05.2006 26156	4760 Sayılı Ö.T.V.K 3065 Sayılı K.D.V.K
199	5520	13.06.2006	21.06.2006 26205	5422 Sayılı K.V.K 193 Sayılı G.V.K 213 Sayılı V.U.K
200	5527	27.06.2006	07.07.2006 26221	193 Sayılı GVK
201	5535	29.06.2006	08.07.2006 26222	6183 Sayılı A.A.T.U.H.K 488 Sayılı D.V.K

Sayı	Kanun No	Kabul Tarihi	Resmi Gazete Tarih ve No	Ek ve Değişiklik Yapılan Kanunlar
202	5538	01.07.2006	12.07.2006 26226	1319 Sayılı E.V.K 3065 Sayılı D.V.K 3065 Sayılı K.D.V.K 1319 Sayılı E.V.K
203	5582	21.02.2007	06.03.2007 26454	193 Sayılı G.V.K 488 Sayılı D.V.K
204	5604	15.03.2007	28.03.2007 26476	5604 Sayılı M.T.İ.E.H.K
205	5615	28.03.2007	04.04.2007 26483	193 Sayılı G.V.K 3065 Sayılı K.D.V.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K 488 Sayılı D.V.K 492 Sayılı H.V.K. 213 Sayılı V.U.K 6183 Sayılı A.A.T.U.H.K
206.	5615	28.03.2007	04.04.2007 26483	193 Sayılı G.V.K 3065 Sayılı K.D.V.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K 488 Sayılı D.V.K 492 Sayılı H.V.K. 213 Sayılı V.U.K 6183 Sayılı A.A.T.U.H.K
207.	5679	01.06.2007	07.06.2007 26545	2464 Sayılı B.G.K
208.	5736	21.02.2008	27.02.2008 26800	197 Sayılı M.T.V.K 213 Sayılı V.U.K
2009.	5766	04.06.2008	06.06.2008 26898	6183 Sayılı A.A.T.U.H.K 193 Sayılı G.V.K 197 Sayılı M.T.V.K 488 Sayılı D.V.K 492 Sayılı H.V.K. 3065 Sayılı K.D.V.K 213 Sayılı V.U.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K 5520 Sayılı K.V.K 6802 Sayılı G.V.K
210.	5779	02.07.2008	15.07.2008 26937	5237 Sayılı B.G.K 4760 Sayılı Ö.T.V.K 6802 Sayılı G.V.K

**Gelir Vergisi Faal Mükellef Sayılarının
İllere Göre Dağılımı**

İL KODU	İLLER	HAZİRAN-2007	HAZİRAN-2008
01	ADANA	40,537	40.816
02	ADIYAMAN	6,217	6.148
03	AFYON	12,567	12.592
04	AĞRI	4,435	4.377
05	AMASYA	6,230	6.199
06	ANKARA	116,507	116.765
07	ANTALYA	65,813	67.846
08	ARTVİN	4,486	4.309
09	AYDIN	23,950	24.298
10	BALIKESİR	28,959	28.670
11	BİLECİK	4,697	4.566
12	BİNGÖL	1,917	1.935
13	BİTLİS	2,976	2.905
14	BOLU	7,294	7.131
15	BURDUR	7,114	7.043
16	BURSA	71,245	71.886
17	ÇANAKKALE	12,025	12.244
18	ÇANKIRI	2,691	2.653
19	ÇORUM	11,813	11.795
20	DENİZLİ	22,459	22.369
21	DİYARBAKIR	12,571	13.054
22	EDİRNE	9,405	9.361
23	ELAZIĞ	8,930	8.785

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
24	ERZİNCAN	3,693	3.628
25	ERZURUM	10,537	10.340
26	ESKİŞEHİR	20,217	19.955
27	GAZİANTEP	34,682	35.899
28	GİRESUN	6,749	6.773
29	GÜMÜŞHANE	1,888	1.893
30	HAKKARİ	1,649	1.715
31	HATAY	23,939	23.400
32	ISPARTA	8,064	8.061
33	İÇEL	37,026	37.425
34	İSTANBUL	444,754	448.190
35	İZMİR	120,739	120.340
36	KARS	3,790	3.847
37	KASTAMONU	8,973	8.698
38	KAYSERİ	25,696	26.277
39	KIRKLARELİ	8,794	8.712
40	KIRŞEHİR	4,317	4.161
41	KOCAELİ	39,973	40.641
42	KONYA	48,318	48.392
43	KÜTAHYA	10,801	10.583
44	MALATYA	11,948	11.922
45	MANİSA	29,047	29.033
46	KAHRAMANMARAŞ	14,361	14.404
47	MARDİN	11,299	10.449
48	MUĞLA	30,481	31.346

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
49	MUŞ	2,856	2.849
50	NEVŞEHİR	7,186	6.797
51	NİĞDE	5,771	5.691
52	ORDU	11,173	11.180
53	RİZE	7,170	7.047
54	SAKARYA	19,390	19.473
55	SAMSUN	24,603	24.441
56	SİİRT	1,879	1.933
57	SİNOP	3,935	3.733
58	SİVAS	10,302	10.341
59	TEKİRDAĞ	20,085	20.789
60	TOKAT	9,470	9.339
61	TRABZON	14,919	14.786
62	TUNCELİ	1,085	1.069
63	ŞANLIURFA	24,278	23.501
64	UŞAK	7,888	7.713
65	VAN	9,721	9.794
66	YOZGAT	9,242	8.925
67	ZONGULDAK	12,343	12.223
68	AKSARAY	6,492	6.438
69	BAYBURT	1,048	1.044
70	KARAMAN	4,016	3.978
71	KIRIKKALE	5,124	5.004
72	BATMAN	4,810	4.707
73	ŞIRNAK	12,894	12.171

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
74	BARTIN	3,921	3.874
75	ARDAHAN	1,396	1.287
76	IĞDIR	3,841	3.751
77	YALOVA	6,068	6.098
78	KARABÜK	5,579	5.492
79	KİLİS	1,764	1.681
80	OSMANİYE	7,142	7.050
81	DÜZCE	6,651	6.602
	TOPLAM	1,720,615	1.724.632

NOT : Ocak 2005 - Haziran 2008 Döneminde Re'sen Terk İşlemine tabi tutularak kaydı silinen mükellef sayısı 149.579 dur.

Kaynak: Gelir İdaresi Bşk.

**Gelir Stopaj Vergisi Faal Mükellef Sayılarının
İllere Göre Dağılımı**

İL KODU	İLLER	HAZİRAN-2007	HAZİRAN-2008
01	ADANA	53,771	54.945
02	ADİYAMAN	6,817	7.796
03	AFYON	14,177	15.874
04	AĞRI	4,174	4.291
05	AMASYA	7,788	7.937
06	ANKARA	179,612	184.609
07	ANTALYA	93,245	98.158
08	ARTVİN	4,114	5.112
09	AYDIN	31,338	32.335
10	BALIKESİR	34,578	35.032
11	BİLECİK	5,315	5.747
12	BİNGÖL	2,271	2.556
13	BİTLİS	2,752	3.178
14	BOLU	7,715	8.683
15	BURDUR	8,340	8.979
16	BURSA	92,752	94.834
17	ÇANAKKALE	14,777	15.704
18	ÇANKIRI	3,122	3.211
19	ÇORUM	12,360	13.932
20	DENİZLİ	28,438	29.458
21	DİYARBAKIR	14,349	17.105
22	EDİRNE	12,261	12.343
23	ELAZIĞ	10,415	11.501

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
24	ERZİNCAN	4,224	4.565
25	ERZURUM	10,793	11.658
26	ESKİŞEHİR	24,598	24.908
27	GAZİANTEP	42,293	44.408
28	GİRESUN	7,396	8.495
29	GÜMÜŞHANE	1,719	2.185
30	HAKKARİ	1,770	1.936
31	HATAY	30,721	31.026
32	ISPARTA	10,084	10.771
33	İÇEL	49,144	50.422
34	İSTANBUL	646,613	665.309
35	İZMİR	166,593	168.642
36	KARS	3,969	4.250
37	KASTAMONU	9,356	10.172
38	KAYSERİ	32,636	34.419
39	KIRKLARELİ	10,672	10.974
40	KIRŞEHİR	4,932	5.019
41	KOCAELİ	52,875	54.551
42	KONYA	60,300	62.815
43	KÜTAHYA	12,732	13.206
44	MALATYA	14,735	15.486
45	MANİSA	34,276	34.808
46	KAHRAMANMARAŞ	16,146	17.055
47	MARDİN	8,254	9.871
48	MUĞLA	40,389	42.138

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
49	MUŞ	2,727	2.993
50	NEVŞEHİR	8,169	9.037
51	NİĞDE	6,678	7.054
52	ORDU	12,774	13.880
53	RİZE	7,739	8.256
54	SAKARYA	23,953	24.846
55	SAMSUN	29,478	30.130
56	SİİRT	2,149	2.279
57	SİNOP	4,306	4.725
58	SİVAS	9,945	11.843
59	TEKİRDAĞ	26,252	27.271
60	TOKAT	11,173	11.500
61	TRABZON	17,232	17.988
62	TUNCELİ	1,106	1.300
63	ŞANLIURFA	20,637	22.715
64	UŞAK	9,679	9.646
65	VAN	11,444	12.163
66	YOZGAT	8,398	9.321
67	ZONGULDAK	15,012	15.125
68	AKSARAY	8,534	8.807
69	BAYBURT	1,284	1.339
70	KARAMAN	5,080	5.296
71	KIRIKKALE	6,358	6.433
72	BATMAN	5,449	5.858
73	ŞIRNAK	8,765	8.628

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
74	BARTIN	4,097	4.553
75	ARDAHAN	1,352	1.592
76	IĞDIR	3,964	4.270
77	YALOVA	7,638	8.001
78	KARABÜK	6,849	6.877
79	KİLİS	1,986	1.990
80	OSMANİYE	8,122	8.625
81	DÜZCE	8,936	9.100
	TOPLAM	2,248,966	2.335.850

NOT : Ocak 2005 - Haziran 2008 Döneminde Re'sen Terk İşlemine tabi tutularak kaydı silinen mükellef sayısı 222.085' dir.

Kaynak: Gelir İdaresi Bşk.

Basit Usulde Vergilendirilen Gelir Vergisi
Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
01	ADANA	19,514	19.179
02	ADİYAMAN	8,326	8.433
03	AFYON	12,088	12.019
04	AĞRI	4,916	5.019
05	AMASYA	4,672	4.631
06	ANKARA	23,279	22.884
07	ANTALYA	27,623	27.111
08	ARTVİN	2,547	2.527
09	AYDIN	20,302	19.985
10	BALIKESİR	22,309	21.740
11	BİLECİK	2,007	1.959
12	BİNGÖL	2,398	2.471
13	BİTLİS	3,173	3.179
14	BOLU	2,355	2.240
15	BURDUR	4,926	4.785
16	BURSA	18,144	17.728
17	ÇANAKKALE	10,149	9.927
18	ÇANKIRI	1,650	1.596
19	ÇORUM	6,787	6.434
20	DENİZLİ	18,201	17.866
21	DİYARBAKIR	15,272	15.821
22	EDİRNE	7,924	7.925
23	ELAZIĞ	6,942	6.984

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
24	ERZİNCAN	2,947	2.984
25	ERZURUM	9,070	9.124
26	ESKİŞEHİR	4,345	4.176
27	GAZİANTEP	16,905	16.714
28	GİRESUN	8,717	8.615
29	GÜMÜŞHANE	2,032	2.044
30	HAKKARİ	2,313	2.740
31	HATAY	21,207	21.399
32	ISPARTA	6,001	5.869
33	İÇEL	20,234	20.176
34	İSTANBUL	46,093	44.534
35	İZMİR	32,675	31.562
36	KARS	4,318	4.267
37	KASTAMONU	5,863	5.665
38	KAYSERİ	7,959	7.811
39	KIRKLARELİ	6,135	5.988
40	KIRŞEHİR	2,901	2.798
41	KOCAELİ	7,965	7.709
42	KONYA	20,362	19.969
43	KÜTAHYA	8,169	8.053
44	MALATYA	9,811	10.123
45	MANİSA	23,586	23.265
46	KAHRAMANMARAŞ	14,918	14.742
47	MARDİN	7,266	7.665
48	MUĞLA	16,262	15.937

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
49	MUŞ	3,309	3.347
50	NEVŞEHİR	4,910	4.727
51	NİĞDE	5,304	5.266
52	ORDU	12,367	12.252
53	RİZE	6,019	5.832
54	SAKARYA	14,679	14.380
55	SAMSUN	16,021	15.903
56	SİİRT	2,517	2.617
57	SİNOP	3,264	3.242
58	SİVAS	7,649	7.395
59	TEKİRDAĞ	11,273	11.071
60	TOKAT	8,744	8.681
61	TRABZON	12,602	12.462
62	TUNCELİ	1,312	1.267
63	ŞANLIURFA	18,395	19.051
64	UŞAK	5,855	5.926
65	VAN	12,924	13.270
66	YOZGAT	6,892	6.906
67	ZONGULDAK	9,776	9.443
68	AKSARAY	5,009	4.787
69	BAYBURT	1,154	1.144
70	KARAMAN	3,791	3.699
71	KIRIKKALE	3,125	3.105
72	BATMAN	4,388	4.473
73	ŞIRNAK	2,290	2.296

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
74	BARTIN	2,797	2.807
75	ARDAHAN	1,590	1.487
76	IĞDIR	2,533	2.487
77	YALOVA	2,902	2.987
78	KARABÜK	2,585	2.597
79	KİLİS	2,634	2.623
80	OSMANİYE	7,224	7.067
81	DÜZCE	5,883	5.675
	TOPLAM	765,275	756.644

NOT : Ocak 2005 - Haziran 2008 Döneminde Re'sen Terk İşlemine tabi tutularak kaydı silinen mükellef sayısı 16.792' dir.

Kaynak: Gelir İdaresi Bşk.

**Kurumlar Vergisi Faal Mükellef Sayılarının
İllere Göre Dağılımı**

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
01	ADANA	12,354	12.448
02	ADİYAMAN	1,538	1.672
03	AFYON	3,225	3.362
04	AĞRI	1,015	1.056
05	AMASYA	1,198	1.294
06	ANKARA	71,413	72.761
07	ANTALYA	26,235	27.853
08	ARTVİN	837	887
09	AYDIN	6,285	6.694
10	BALIKESİR	5,172	5.299
11	BİLECİK	879	945
12	BİNGÖL	913	974
13	BİTLİS	680	719
14	BOLU	1,604	1.654
15	BURDUR	1,386	1.431
16	BURSA	20,816	21.834
17	ÇANAKKALE	2,434	2.609
18	ÇANKIRI	544	565
19	ÇORUM	1,928	2.071
20	DENİZLİ	6,289	6.476
21	DİYARBAKIR	4,556	4.963
22	EDİRNE	2,100	2.132
23	ELAZIĞ	2,228	2.368

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
24	ERZİNCAN	686	736
25	ERZURUM	2,612	2.703
26	ESKİŞEHİR	4,757	4.920
27	GAZİANTEP	8,518	8.905
28	GİRESUN	1,649	1.740
29	GÜMÜŞHANE	387	414
30	HAKKARİ	589	610
31	HATAY	6,312	6.664
32	ISPARTA	2,016	2.092
33	İÇEL	11,070	11.212
34	İSTANBUL	238,802	242.092
35	İZMİR	48,328	49.488
36	KARS	753	808
37	KASTAMONU	1,086	1.181
38	KAYSERİ	7,077	7.466
39	KIRKLARELİ	1,556	1.543
40	KIRŞEHİR	953	976
41	KOCAELİ	12,391	13.246
42	KONYA	13,663	14.078
43	KÜTAHYA	2,218	2.243
44	MALATYA	2,769	2.902
45	MANİSA	5,003	5.184
46	KAHRAMANMARAŞ	2,971	3.198
47	MARDİN	2,121	2.270
48	MUĞLA	9,770	10.380

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
49	MUŞ	797	815
50	NEVŞEHİR	1,618	1.732
51	NİĞDE	1,026	1.054
52	ORDU	2,236	2.439
53	RİZE	1,538	1.636
54	SAKARYA	5,286	5.506
55	SAMSUN	5,019	5.204
56	SİİRT	446	484
57	SİNOP	648	698
58	SİVAS	2,153	2.303
59	TEKİRDAĞ	5,306	5.600
60	TOKAT	1,858	1.925
61	TRABZON	3,457	3.763
62	TUNCELİ	174	195
63	ŞANLIURFA	3,572	3.796
64	UŞAK	1,671	1.621
65	VAN	2,614	2.838
66	YOZGAT	1,533	1.634
67	ZONGULDAK	2,518	2.631
68	AKSARAY	1,658	1.761
69	BAYBURT	225	240
70	KARAMAN	990	1.040
71	KIRIKKALE	1,316	1.330
72	BATMAN	1,726	1.844
73	ŞIRNAK	1,686	1.763

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
74	BARTIN	606	650
75	ARDAHAN	170	174
76	IĞDIR	686	701
77	YALOVA	1,566	1.710
78	KARABÜK	1,018	1.076
79	KİLİS	255	272
80	OSMANİYE	1,420	1.545
81	DÜZCE	2,124	2.188
	TOPLAM	622,602	641.286

NOT : Ocak 2005 - Haziran 2008 Döneminde Re'sen Terk İşlemine tabi tutularak kaydı silinen mükellef sayısı 125.295' dir.

Kaynak: Gelir İdaresi Bşk.

**Katma Değer Vergisi Faal Mükellef Sayılarının
İllere Göre Dağılımı**

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
01	ADANA	51,111	51.668
02	ADIYAMAN	7,557	7.714
03	AFYON	15,373	15.778
04	AĞRI	5,275	5.297
05	AMASYA	7,227	7.317
06	ANKARA	179,068	181.803
07	ANTALYA	88,439	92.326
08	ARTVİN	5,231	5.249
09	AYDIN	28,967	29.691
10	BALIKESİR	32,371	32.611
11	BİLECİK	5,465	5.489
12	BİNGÖL	2,775	2.889
13	BİTLİS	3,671	3.629
14	BOLU	8,658	8.682
15	BURDUR	8,196	8.395
16	BURSA	88,439	90.373
17	ÇANAKKALE	13,938	14.514
18	ÇANKIRI	3,132	3.162
19	ÇORUM	13,173	13.482
20	DENİZLİ	27,714	28.124
21	DİYARBAKIR	16,833	17.782
22	EDİRNE	11,236	11.309
23	ELAZIĞ	10,722	10.896

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
24	ERZİNCAN	4,286	4.303
25	ERZURUM	12,954	12.801
26	ESKİŞEHİR	24,141	24.149
27	GAZİANTEP	42,216	43.892
28	GİRESUN	8,164	8.430
29	GÜMÜŞHANE	2,239	2.310
30	HAKKARİ	2,088	2.183
31	HATAY	29,150	29.279
32	ISPARTA	9,737	9.972
33	İÇEL	46,453	47.223
34	İSTANBUL	646,027	655.459
35	İZMİR	161,521	163.200
36	KARS	4,505	4.606
37	KASTAMONU	9,910	10.026
38	KAYSERİ	31,604	32.597
39	KIRKLARELİ	10,088	10.056
40	KIRŞEHİR	5,100	5.049
41	KOCAELİ	50,794	52.357
42	KONYA	60,482	61.259
43	KÜTAHYA	12,777	12.876
44	MALATYA	14,512	14.724
45	MANİSA	32,392	32.841
46	KAHRAMANMARAŞ	16,916	17.187
47	MARDİN	13,358	12.729
48	MUĞLA	38,754	40.320

İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
49	MUŞ	3,738	3.761
50	NEVŞEHİR	8,273	8.318
51	NİĞDE	6,756	6.736
52	ORDU	12,869	13.260
53	RİZE	8,509	8.503
54	SAKARYA	23,593	24.028
55	SAMSUN	28,054	28.347
56	SİİRT	2,319	2.416
57	SİNOP	4,480	4.463
58	SİVAS	11,887	12.196
59	TEKİRDAĞ	24,256	25.286
60	TOKAT	10,855	10.906
61	TRABZON	17,429	17.674
62	TUNCELİ	1,259	1.269
63	ŞANLIURFA	27,335	27.083
64	UŞAK	9,398	9.268
65	VAN	12,397	12.728
66	YOZGAT	9,899	10.085
67	ZONGULDAK	14,407	14.397
68	AKSARAY	8,144	8.235
69	BAYBURT	1,209	1.226
70	KARAMAN	4,799	4.937
71	KIRIKKALE	6,266	6.183
72	BATMAN	6,229	6.320
73	ŞIRNAK	14,560	13.980

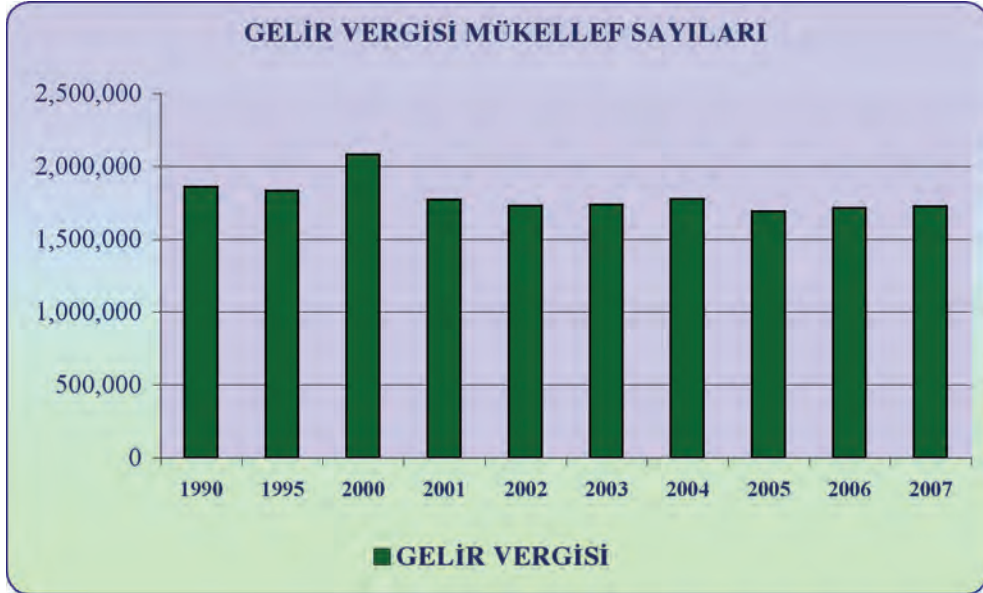
İL KODU	İLLER	HAZİRAN - 2007	HAZİRAN - 2008
74	BARTIN	4,290	4.348
75	ARDAHAN	1,581	1.512
76	IĞDIR	4,525	4.497
77	YALOVA	7,180	7.495
78	KARABÜK	6,274	6.286
79	KİLİS	1,909	1.900
80	OSMANİYE	8,319	8.365
81	DÜZCE	8,680	8.732
	TOPLAM	2,246,417	2.282.748

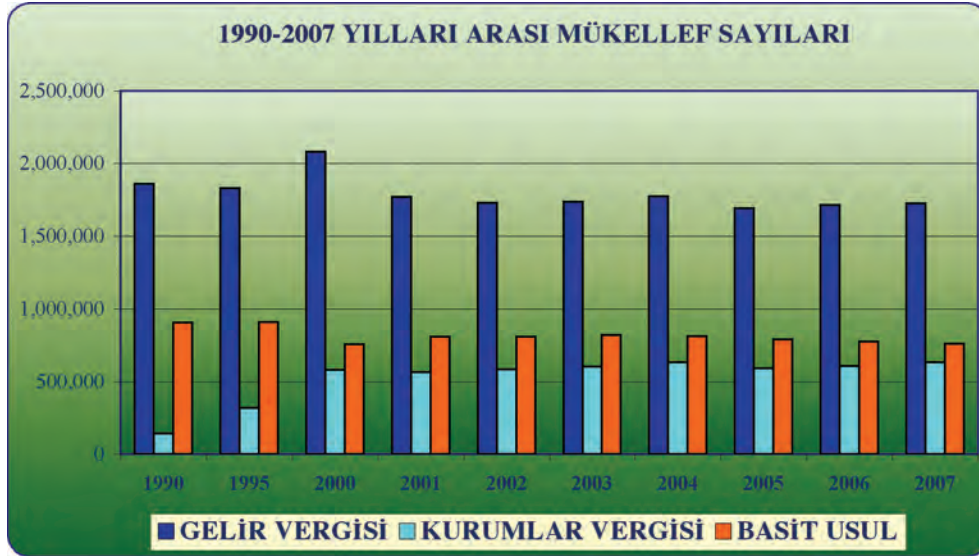
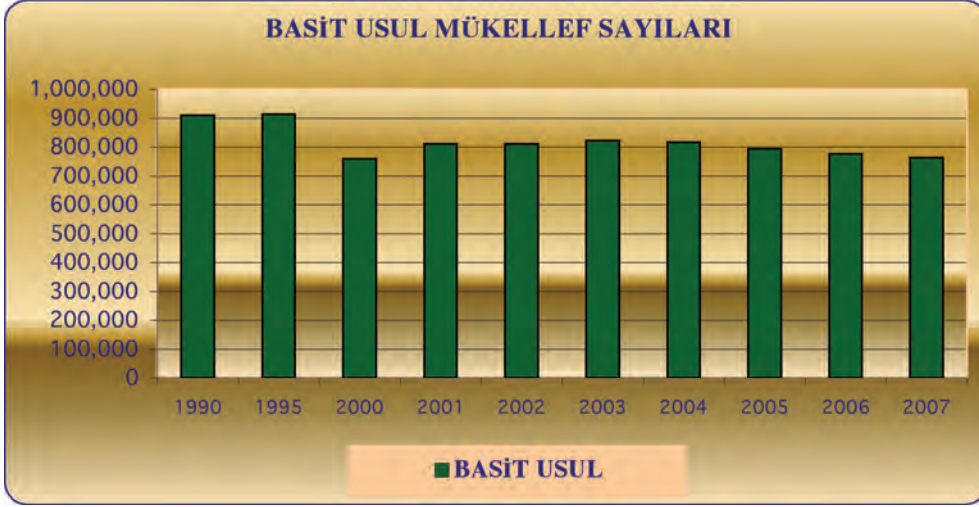
NOT : Ocak 2005 - Haziran 2008 Döneminde Re'sen Terk İşlemine tabi tutularak kaydı silinen mükellef sayısı 242.658' dir.

Kaynak: Gelir İdaresi Bşk.

Yıllara Göre Mükellef Sayıları

Yıllar	Gelir Vergisi	Kurumlar Vergisi	Basit Usul
1990	1.859.324	142.955	908.892
1991	1.960.817	155.920	969.988
1992	1.919.447	189.859	1.010.432
1993	1.865.253	232.091	1.000.778
1994	1.859.082	280.393	954.319
1995	1.829.995	319.698	911.811
1996	1.766.314	406.830	881.497
1997	1.780.142	472.899	869.721
1998	1.882.489	533.282	837.850
1999	1.988.007	560.411	739.639
2000	2.080.877	581.574	758.751
2001	1.768.653	565.556	808.787
2002	1.729.260	585.981	810.167
2003	1.735.722	605.020	820.621
2004	1.774.568	632.093	814.532
2005	1.691.499	593.166	792.706
2006	1.712.719	608.002	775.141
2007	1.724.366	634.569	761.111

SON 5 YIL FAAL MÜKELLEFLERİN SAYILARI (İL BAZINDA)

İL ADI	FAAL MÜKELLEFLERİN SAYILARI				
	2003	2004	2005	2006	2007
ADANA	87.722	89.803	85.095	85.390	84.997
ADIYAMAN	17.060	17.435	17.602	18.209	18.045
AFYONKARAHİSAR	32.880	34.065	33.549	33.339	33.489
AĞRI	9.991	10.465	11.015	11.187	11.169
AMASYA	16.300	16.324	15.621	15.394	15.476
ANKARA	296.169	304.747	297.148	307.632	319.442
ANTALYA	129.682	136.610	143.578	145.661	152.142
ARTVİN	9.499	9.648	9.745	9.727	9.627
AYDIN	68.064	69.125	65.870	66.658	68.422
BALIKESİR	77.335	79.237	77.030	74.468	74.124
BİLECİK	10.056	10.544	10.266	10.128	10.264
BİNGÖL	6.466	6.595	6.113	6.074	6.220
BİTLİS	7.037	7.257	7.406	7.384	7.300
BOLU	14.794	14.600	14.453	14.537	15.272
BURDUR	15.665	15.997	16.617	16.608	16.988
BURSA	136.774	140.515	137.421	139.867	143.824
ÇANAKKALE	33.365	34.198	32.888	33.278	33.936
ÇANKIRI	6.668	6.647	6.505	6.430	6.518
ÇORUM	24.939	25.086	24.613	24.751	24.766
DENİZLİ	59.294	61.200	60.267	61.514	63.486
DİYARBAKIR	34.567	36.571	34.642	35.193	36.854
EDİRNE	26.838	26.390	25.034	24.963	25.303

İL ADI	FAAL MÜKELLEFLER				
	2003	2004	2005	2006	2007
ELAZIĞ	22.649	23.004	21.499	21.023	21.351
ERZİNCAN	8.568	8.819	8.666	8.772	9.044
ERZURUM	25.296	26.426	26.572	26.195	26.190
ESKİŞEHİR	37.071	39.767	40.028	41.483	42.913
GAZİANTEP	65.165	67.230	66.434	67.483	68.032
GİRESUN	20.910	21.066	20.215	20.233	20.397
GÜMÜŞHANE	5.050	5.128	5.221	5.056	5.044
HAKKARİ	4.038	4.163	4.327	4.848	5.199
HATAY	62.389	62.741	59.005	58.792	58.382
ISPARTA	20.734	21.414	20.560	20.403	20.944
MERSİN	81.730	84.915	83.321	80.973	80.927
İSTANBUL	963.361	1.024.593	929.681	973.377	1.016.492
İZMİR	264.428	271.319	263.801	269.322	275.130
KARS	9.658	10.136	10.282	10.091	10.117
KASTAMONU	20.864	21.348	20.785	20.375	20.654
KAYSERİ	44.847	46.278	45.859	46.347	47.900
KIRKLARELİ	23.721	23.948	22.908	21.783	21.648
KIRŞEHİR	10.213	10.188	9.937	9.780	9.581
KOCAELİ	71.467	73.377	73.822	74.568	75.981
KONYA	94.011	96.084	95.619	97.485	98.427
KÜTAHYA	27.927	29.084	27.253	26.877	26.973
MALATYA	28.234	29.171	28.919	28.661	28.666
MANİSA	75.855	78.223	75.659	75.847	77.107
KAHRAMANMARAŞ	35.867	37.185	36.636	37.004	37.193

İL ADI	FAAL MÜKELLEF				
	2003	2004	2005	2006	2007
MARDİN	27.445	24.595	23.517	22.375	21.642
MUĞLA	64.724	68.189	69.163	69.106	71.414
MUŞ	6.718	7.066	7.459	7.598	7.720
NEVŞEHİR	16.035	16.771	16.544	16.491	16.356
NİĞDE	13.243	13.800	14.092	14.099	13.892
ORDU	32.030	32.361	31.059	31.298	31.877
RİZE	18.325	18.537	17.970	18.101	17.947
SAKARYA	49.544	50.023	49.197	47.393	47.125
SAMSUN	59.746	60.816	57.395	56.994	57.537
SİİRT	5.776	5.767	5.417	5.226	5.488
SİNOP	11.510	11.703	11.453	11.092	11.000
SİVAS	23.776	24.203	23.625	23.528	23.739
TEKİRDAĞ	45.485	46.350	45.364	46.343	47.412
TOKAT	24.833	26.303	25.508	24.916	24.795
TRABZON	39.694	40.097	39.554	40.307	41.197
TUNCELİ	3.464	3.594	3.369	3.370	3.446
ŞANLIURFA	48.239	49.403	49.440	49.266	48.818
UŞAK	18.696	19.299	19.167	19.170	19.049
VAN	23.056	22.739	24.462	26.160	27.180
YOZGAT	19.201	19.659	19.950	20.098	20.261
ZONGULDAK	34.466	34.965	33.737	33.378	33.619
AKSARAY	13.586	14.280	14.957	15.148	14.807
BAYBURT	2.963	2.975	3.070	3.103	3.033
KARAMAN	10.098	10.579	10.215	10.171	10.062

İL ADI	FAAL MÜKELLEF				
	2003	2004	2005	2006	2007
KIRIKKALE	12.981	12.639	11.888	11.572	11.558
BATMAN	13.097	13.445	12.985	12.232	12.173
ŞIRNAK	20.023	19.276	19.087	18.388	17.012
BARTIN	10.197	10.120	9.651	9.286	9.329
ARDAHAN	3.788	3.783	3.765	3.725	3.636
İĞDIR	9.327	8.456	8.342	8.074	7.873
YALOVA	13.840	13.981	12.740	12.777	13.113
KARABÜK	13.252	13.279	12.196	12.186	12.478
KİLİS	5.726	5.805	5.426	5.378	5.011
OSMANİYE	17.212	18.307	17.508	17.460	17.408
DÜZCE	19.068	19.871 1	7.546	16.899	16.702
TOPLAM	3.896.382	4.031.702	3.876.305	3.937.878	4.027.665

Kaynak : Gelir İdaresi Başkanlığı

Vergi İnceleme Sonuçları

Denetim Birimleri	Yılı	İnceleme Sayısı	İncelenen Matrah (YTL)	Bulunan Matrah Farkı (YTL)
Teftiş Kurulu Başkanlığı	1999	266	949.882	1.253.548
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	1999	2.372	271.577.739	512.999.652
Gelirler Kontrolörlüğü	1999	1.287	132.258.743	192.873.769
Vergi Denetmenleri	1999	47.428	867.110.509	328.992.640
Toplam		51.353	1.271.896.873	1.036.119.609
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2000	272	43.616.463	59.070.136
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2000	3.103	1.223.427.564	959.008.208
Gelirler Kontrolörlüğü	2000	1.650	658.274.904	430.973.298
Vergi Denetmenleri	2000	55.310	1.695.702.732	538.050.372
Toplam		60.335	3.621.021.663	1.987.102.014
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2001	171	20.199.426	4.712.672
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2001	2.559	3.858.514.397	11.787.795.735
Gelirler Kontrolörlüğü	2001	2.594	275.498.146	550.108.491
Vergi Denetmenleri	2001	46.013	2.288.863.774	958.446.579
Vergi Dairesi Müdürleri (*)	2001	16.949	846.546.767	177.254.201
Toplam		68.286	7.289.622.510	13.478.317.678
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2002	3.109	106.857.163	88.630.031
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2002	1.709	1.256.001.304	2.178.525.931
Gelirler Kontrolörlüğü	2002	3.078	6.806.929.429	3.605.275.778
Vergi Denetmenleri	2002	56.864	5.216.011.211	1.803.750.356
Vergi Dairesi Müdürleri	2002	48.484	477.592.948	295.148.552

Denetim Birimleri	Yılı	İnceleme Sayısı	İncelenen Matrah (YTL)	Bulunan Matrah Farkı (YTL)
Toplam		113.244	3.863.392.055	7.971.330.648
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2003	1.917	347.946.563	117.195.149
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2003	1.241	4.518.510.330	9.649.903.504
Gelirler Kontrolörlüğü	2003	2.682	10.955.223.073	5.212.493.300
Vergi Denetmenleri	2003	47.886	8.699.782.793	3.309.729.644
Vergi Dairesi Müdürleri	2003	14.525	1.041.732.512	545.655.543
Toplam		68.251	25.563.195.271	18.834.977.140
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2004	219	19.154.936	15.350.867
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2004	2.494	6.139.712.986	8.999.706.865
Gelirler Kontrolörlüğü	2004	2.251	3.360.258.119	5.713.052.507
Vergi Denetmenleri	2004	50.292	11.198.767.276	2.836.615.496
Vergi Dairesi Müdürleri	2004	98.625	1.406.159.430	1.148.190.885
Toplam		153.881	22.124.052.747	18.712.916.620
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2005	47	3.630.946	4.640.211
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2005	3.078	8.513.856.860	5.592.837.186
Gelirler Kontrolörlüğü	2005	3.943	9.748.973.841	30.233.862.613
Vergi Denetmenleri	2005	50.700	13.557.605	2.724.562.900
Vergi Dairesi Müdürleri	2005	46.810	724.999.648	159.451.255
Toplam		104.578	32.458.467.217	38.715.354.165
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2006	90	33.578.690	41.712.433
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2006	5.265	12367.971.680	5.753.270.900
Gelirler Kontrolörlüğü	2006	3.414	19.747.548.207	37.200.280.933
Vergi Denetmenleri	2006	67.282	13.635.736.589	4.212.648.670

Denetim Birimleri	Yılı	İnceleme Sayısı	İncelenen Matrah (YTL)	Bulunan Matrah Farkı (YTL)
Vergi Dairesi Müdürlüğü	2006	34.391	1.011.803.514	211.570.475
Toplam		110.442	46.796.638.680	47.419.438.413
Teftiş Kurulu Başkanlığı	2007	208	657.770.993	132.557.590
Hesap Uzmanları Kurulu Bşk.	2007	3.133	23.687.190.962	11.876.653.673
Gelirler Kontrolörlüğü	2007	3.467	4.173.400.835	12.463.608.975
Vergi Denetmenleri	2007	73.283	33.317.190.047	5.356.979.718
Vergi Dairesi Müdürlüğü	2007	55.756	1.573.520.598	621.180.194
Toplam		135.847	63.409.073.436	30.450.980.150

**İller İtibariyle Genel Bütçe Vergi Gelirleri (2007 Yılı Aralık Sonu İtibariyle)
(YTL)**

İller	Brüt Tahakkuk	Brüt Tahsilat	Tahsilat Nispeti (2)		Tahsilat Artışı (2)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)		Tahakkuk Artışı (2)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)	
			(%)		(%)				(%)		(%)	
MERKEZ(*)	645.085.618	645.085.618	100,00	(1)	-9,90	(81)	0,38	(22)	9,90	(81)	0,34	(24)
ADANA	1.880.829.538	1.502.331.356	79,88	(62)	13,88	(46)	0,88	(9)	15,20	(44)	1,00	(8)
ADIYAMAN	172.973.772	129.796.053	75,04	(77)	11,33	(60)	0,08	(57)	14,93	(48)	0,09	(54)
AFYON	395.224.526	305.654.690	77,34	(70)	16,83	(32)	0,18	(34)	19,70	(26)	0,21	(32)
AĞRI	110.991.694	93.426.577	84,17	(41)	21,58	(12)	0,05	(64)	21,61	(14)	0,06	(64)
AMASYA	158.635.597	134.240.658	84,62	(38)	16,94	(31)	0,08	(56)	15,51	(43)	0,08	(57)
ANKARA	21.528.763.341	19.118.174.921	88,80	(14)	7,20	(74)	11,17	(3)	9,79	(70)	11,47	(3)
ANTALYA	2.680.046.215	2.210.977.039	82,50	(51)	18,07	(26)	1,29	(7)	18,82	(28)	1,43	(7)
ARTVİN	117.913.332	96.344.219	81,71	(54)	9,67	(70)	0,06	(63)	10,63	(67)	0,06	(63)
AYDIN	787.299.788	638.604.837	81,11	(56)	15,43	(39)	0,37	(23)	17,64	(32)	0,42	(22)
BALIKESİR	1.061.630.418	902.389.349	85,00	(34)	25,55	(2)	0,53	(18)	23,34	(7)	0,57	(19)
BİLECİK	154.882.329	121.651.157	78,54	(67)	7,50	(73)	0,07	(58)	9,79	(71)	0,08	(59)
BİNGÖL	58.816.507	50.589.633	86,01	(28)	21,64	(10)	0,03	(75)	22,30	(11)	0,03	(76)
BİTLİS	68.314.985	57.278.511	83,84	(44)	22,14	(8)	0,03	(74)	20,68	(17)	0,04	(75)
BOLU	311.200.244	246.019.468	79,06	(65)	15,96	(37)	0,14	(41)	17,76	(31)	0,17	(40)
BURDUR	167.994.518	140.733.590	83,77	(45)	21,63	(11)	0,08	(54)	23,63	(6)	0,09	(55)
BURSA	5.345.578.994	4.790.470.090	89,62	(12)	14,11	(45)	2,80	(5)	14,49	(51)	2,85	(5)
ÇANAKKALE	417.095.354	349.811.195	83,87	(43)	19,51	(20)	0,20	(30)	20,45	(20)	0,22	(29)
ÇANKIRI	83.884.241	67.842.839	80,88	(57)	11,10	(63)	0,04	(72)	11,79	(60)	0,04	(71)
ÇORUM	257.896.641	222.364.345	86,22	(25)	14,85	(42)	0,13	(44)	16,61	(38)	0,14	(44)
DENİZLİ	1.095.540.456	930.891.916	84,97	(35)	9,84	(68)	0,54	(15)	10,09	(69)	0,58	(17)
DİYARBAKIR	492.131.153	424.214.953	86,20	(26)	18,10	(25)	0,25	(26)	19,99	(23)	0,26	(25)
EDİRNE	407.682.046	358.088.016	87,84	(17)	16,26	(35)	0,21	(28)	14,88	(50)	0,22	(30)
ELAZIĞ	286.283.935	245.501.276	85,75	(29)	9,95	(67)	0,14	(42)	11,01	(66)	0,15	(42)
ERZİNCAN	103.214.107	85.809.571	83,14	(48)	11,74	(59)	0,05	(65)	15,02	(45)	0,05	(68)

İller	Brüt Tahakkuk	Brüt Tahsilat	Tahsilat Nispeti (2)		Tahsilat Artışı (2)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)		Tahakkuk Artışı (2)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)	
			(%)	( )	(%)	( )	(%)	( )	(%)	( )	(%)	( )
ERZURUM	360.536.284	301.418.478	83,60	(46)	10,36	(66)	0,18	(36)	11,29	(63)	0,19	(36)
ESKİŞEHİR	1.028.707.240	905.461.561	88,02	(15)	9,75	(69)	0,53	(17)	10,41	(68)	0,55	(20)
GAZİANTEP	1.116.876.112	879.475.247	78,74	(66)	19,40	(21)	0,51	(20)	21,78	(13)	0,59	(16)
GİRESUN	200.736.343	165.108.392	82,25	(52)	20,43	(14)	0,10	(50)	20,74	(16)	0,11	(53)
GÜMÜŞHANE	39.521.730	35.385.345	89,53	(13)	12,21	(55)	0,02	(78)	11,90	(59)	0,02	(78)
HAKKARİ	54.903.566	43.563.673	79,35	(64)	20,30	(16)	0,03	(76)	23,19	(8)	0,03	(77)
HATAY	1.768.385.624	1.603.951.721	90,70	(9)	19,10	(22)	0,94	(8)	17,31	(36)	0,94	(9)
ISPARTA	316.277.158	276.723.096	87,49	(19)	5,94	(76)	0,16	(39)	6,85	(76)	0,17	(38)
MERSİN	3.679.668.724	3.356.535.299	91,22	(6)	33,96	(1)	1,96	(6)	32,94	(1)	1,96	(6)
İSTANBUL	80.970.031.871	75.291.759.618	92,99	(4)	14,94	(41)	44,01	(1)	16,21	(41)	43,12	(1)
İZMİR	17.479.442.791	16.285.934.148	93,17	(3)	11,26	(61)	9,52	(4)	11,60	(61)	9,31	(4)
KARS	92.811.085	74.466.060	80,23	(60)	11,19	(62)	0,04	(69)	13,42	(55)	0,05	(70)
KASTAMONU	239.503.668	201.400.226	84,09	(42)	19,68	(18)	0,12	(46)	20,28	(21)	0,13	(47)
KAYSERİ	1.234.167.597	1.071.974.259	86,86	(21)	13,15	(49)	0,63	(12)	14,04	(52)	0,66	(12)
KIRKLARELİ	373.986.493	319.338.500	85,39	(31)	15,32	(40)	0,19	(33)	8,68	(74)	0,20	(35)
KIRSEHİR	109.587.416	85.575.354	78,09	(68)	18,11	(24)	0,05	(66)	17,45	(35)	0,06	(65)
KOCAELİ	23.923.812.460	23.059.535.219	96,39	(2)	11,92	(57)	13,48	(2)	13,59	(54)	12,74	(2)
KONYA	1.495.978.323	1.223.058.525	81,76	(53)	20,36	(15)	0,71	(11)	22,57	(10)	0,80	(11)
KÜTAHYA	378.420.024	321.999.360	85,09	(33)	6,27	(75)	0,19	(32)	9,02	(73)	0,20	(34)
MALATYA	350.968.331	290.591.358	82,80	(50)	8,94	(71)	0,17	(37)	13,21	(56)	0,19	(37)
MANİSA	1.150.430.121	933.327.080	81,13	(55)	12,65	(53)	0,55	(14)	14,91	(49)	0,61	(15)
K.MARAŞ	446.916.253	382.580.335	85,60	(30)	10,54	(65)	0,22	(27)	11,07	(65)	0,24	(28)
MARDİN	217.219.712	163.128.438	75,10	(76)	17,88	(29)	0,10	(52)	15,84	(42)	0,12	(48)
MUĞLA	1.150.843.502	891.962.844	77,51	(69)	12,70	(52)	0,52	(19)	16,51	(40)	0,61	(14)
MUŞ	73.163.195	58.367.218	79,78	(63)	22,33	(6)	0,03	(73)	23,85	(5)	0,04	(73)
NEVŞEHİR	144.137.421	109.361.861	75,87	(75)	16,45	(34)	0,06	(61)	18,59	(29)	0,08	(60)
NİĞDE	161.395.477	135.883.083	84,19	(40)	13,25	(47)	0,08	(55)	18,43	(30)	0,09	(56)

İller	Brüt Tahakkuk	Brüt Tahsilat	Tahsilat Nispeti (2)		Tahsilat Artışı (2)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)		Tahakkuk Artışı (2)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)	
			(%)	( )	(%)	( )	(%)	( )	(%)	( )		
ORDU	397.947.718	331.495.989	83,30	(47)	22,18	(7)	0,19	(31)	23,99	(4)	0,21	(31)
RİZE	313.199.089	284.792.524	90,93	(7)	16,06	(36)	0,17	(38)	16,74	(37)	0,17	(39)
SAKARYA	897.105.472	721.067.491	80,38	(59)	11,78	(58)	0,42	(21)	11,12	(64)	0,48	(21)
SAMSUN	1.078.726.216	915.809.605	84,90	(37)	20,86	(13)	0,54	(16)	21,34	(15)	0,57	(18)
SİİRT	79.369.301	68.706.591	86,57	(23)	21,71	(9)	0,04	(71)	22,04	(12)	0,04	(72)
SİNOP	103.676.414	79.702.917	76,88	(74)	12,46	(54)	0,05	(68)	12,82	(57)	0,06	(67)
SİVAS	391.793.333	301.486.979	76,95	(73)	17,47	(30)	0,18	(35)	20,67	(18)	0,21	(33)
TEKİRDAĞ	1.647.764.306	1.479.699.798	89,80	(11)	8,48	(72)	0,86	(10)	8,45	(75)	0,88	(10)
TOKAT	249.607.045	210.705.215	84,41	(39)	18,01	(27)	0,12	(45)	19,76	(25)	0,13	(45)
TRABZON	682.586.661	589.785.936	86,40	(24)	14,39	(44)	0,34	(24)	14,93	(47)	0,36	(23)
TUNCELİ	33.897.745	31.344.330	92,47	(5)	15,45	(38)	0,02	(79)	17,48	(34)	0,02	(80)
ŞANLIURFA	453.692.769	350.547.013	77,27	(71)	24,28	(5)	0,20	(29)	26,61	(3)	0,24	(27)
UŞAK	203.949.241	176.678.105	86,63	(22)	10,72	(64)	0,10	(48)	9,16	(72)	0,11	(52)
VAN	266.518.795	226.360.688	84,93	(36)	25,49	(3)	0,13	(43)	22,75	(9)	0,14	(43)
YOZGAT	208.233.031	141.940.148	68,16	(80)	12,91	(51)	0,08	(53)	17,63	(33)	0,11	(51)
ZONGULDAK	1.181.743.383	1.033.724.705	87,47	(20)	-19,14	(82)	0,60	(13)	-15,86	(82)	0,63	(13)
AKSARAY	296.515.361	260.966.819	88,01	(16)	19,99	(17)	0,15	(40)	20,63	(19)	0,16	(41)
BAYBURT	25.646.965	23.263.670	90,71	(8)	18,80	(23)	0,01	(82)	19,48	(27)	0,01	(82)
KARAMAN	122.184.777	104.036.054	85,15	(32)	0,02	(78)	0,06	(62)	2,25	(78)	0,07	(62)
KIRIKKALE	476.591.116	431.219.472	90,48	(10)	-9,13	(79)	0,25	(25)	-7,70	(80)	0,25	(26)
BATMAN	135.514.731	109.588.154	80,87	(58)	12,95	(50)	0,06	(60)	11,46	(62)	0,07	(61)
ŞIRNAK	107.413.503	70.978.208	66,08	(81)	0,08	(77)	0,04	(70)	4,02	(77)	0,06	(66)
BARTIN	98.693.174	85.034.504	86,16	(27)	12,14	(56)	0,05	(67)	12,12	(58)	0,05	(69)
ARDAHAN	29.076.496	24.127.944	82,98	(49)	14,75	(43)	0,01	(81)	14,96	(46)	0,02	(81)
İÇDİR	71.198.383	41.606.127	58,44	(82)	19,55	(19)	0,02	(77)	16,57	(39)	0,04	(74)
YALOVA	212.977.574	163.949.805	76,98	(72)	-9,20	(80)	0,10	(51)	-2,59	(79)	0,11	(50)
KARABÜK	216.320.474	189.913.503	87,79	(18)	25,21	(4)	0,11	(47)	27,53	(2)	0,12	(49)

İller	Brüt Tahakkuk	Brüt Tahsilat	Tahsilat Nispeti (2) (%)		Tahsilat Artışı (2) (%)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)		Tahakkuk Artışı (2) (%)		Herbir İl'in Top. Tah. İçindeki (2) Payı (%)	
KİLİS	34.824.561	27.897.433	80,11	(61)	13,16	(48)	0,02	(80)	13,96	(53)	0,02	(79)
OSMANİYE	156.372.427	113.442.421	72,55	(78)	16,50	(33)	0,07	(59)	20,25	(22)	0,08	(58)
DÜZCE	244.427.160	168.534.186	68,95	(79)	17,97	(28)	0,10	(49)	19,83	(24)	0,13	(46)
TOPLAM	187.765.905.090	171.094.564.507	91,12		13,10		100,00		14,42		100,00	

Kaynak : Muhasebat Genel Müdürlüğü

NOT : 1- Rakamlar Brüt Olup, Mahalli İdare ve Fon Payları Ayrılmamış Tutarlardır. (Red ve iadeler dahil)
2- Parantez İçindeki Rakamlar O İl'in Merkez ve 81 İl İçerisindeki İlgili Sütundaki Başarı Sırasını Göstermektedir.

(*) Başbakanlık ve Bakanlıkların Merkez Saymanlıkları ile Hazine, Gelir, M.İ.T., T.B.M.M., Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay ve Kıbrıs Türk Askeri Birliği Saymanlıklarını kapsamaktadır.

2007 Yılı Tarhiyat Sonrası Uzlaşma Sonuçları

İller	Dosya Adedi		Vergi Tutarı		Ceza Tutarı	
	Dosya Sayısı	Uzlaşılan Dosya Sayısı	Uzlaşmaya Konu Olan Vergi	Uzlaşma Sonucu Vergi	Uzlaşmaya Konu Olan Ceza	Uzlaşma Sonucu Ceza
ADANA	4.418	3.840	3.138.060	1.942.818	5.586.299	335.511
ADYAMAN	123	123	138.752	73.590	164.225	10.014
AFYON	921	868	494.251	468.678	1.027.791	87.547
AĞRI	1.889	1.746	1.140.957	811.844	740.452	524.447
AMASYA	585	563	294.481	268.882	483.974	34.298
ANKARA	12.806	12.294	23.838.737	18.905.265	31.770.534	1.528.684
ANTALYA	3.912	3.749	3.231.968	2.336.020	5.307.656	453.908
ARTVİN	136.127	41.237	31.578	131.256	13.609	
AYDIN	2.600	2.464	837.130	818.074	2.707.991	218.510
BALIKESİR	3.025	2.857	1.211.201	982.080,2	013.120	294.197
BİLECİK	718	654	271.417	267.251	450.649	48.948
BİNGÖL	-	-	-	-	-	-
BİTLİS	88	89	37.275	25.710	468.827	35.186
BOLU	1.618	657	127.434	126.283	330.521	53.511
BURDUR	1.240	1.142	233.514	212.885	1.056.459	96.599
BURSA	3.723	3.596	4.923.640	4.292.192	6.986.780	516.551
ÇANAKKALE	733	714	312.840	290.188	578.938	45.310
ÇANKIRI	336	335	130.377	125.905	176.814	20.487
ÇORUM	1.071	992	339.102	331.456	454.788	54.952
DENİZLİ	1.566	1.319	591.817	488.710	1.342.200	107.811
DİYARBAKIR	2.139	2.054	926.094	654.275	1.932.699	215.136
EDİRNE	1.064	1.036	883.308	807.129	773.720	53.714
ELAZIĞ	525	522	151.550	151.404	394.285	40.026

İller	Dosya Adedi		Vergi Tutarı		Ceza Tutarı	
	Dosya Sayısı	Uzlaşılın Dosya Sayısı	Uzlaşmaya Konu Olan Vergi	Uzlaşma Sonucu Vergi	Uzlaşmaya Konu Olan Ceza	Uzlaşma Sonucu Ceza
ERZİNCAN	172	154	138.480	69.833	211.974	10.216
ERZURUM	366	361	457.257	303.338	752.105	69.420
ESKİŞEHİR	2.544	2.496	1.077.624	983.156	1.691.544	154.836
GAZİANTEP	653 633	461.750	412.022	689.398	61.732	
GİRESUN	332 320	164.453	134.748	266.059	24.471	
GÜMÜŞHANE	38 36	47.956	42.796	76.642	5.894	
HAKKARİ	113	105	49.973	48.575	140.973	12.721
HATAY	1.749	1.756	968.495	583.531	1.602.616	92.604
ISPARTA	898	872	419.689	271.367	733.939	38.093
MERSİN	3.579	3.454	2.282.135	1.937.741	3.506.531	305.626
İSTANBUL	26.861	25.771	89.221.469	51.239.304	142.400.382	6.104.561
İZMİR	17.447	11.921	114.580.755	24.506.564	141.839.761	2.008.326
KARS	175	175	63.302	62.195	99.657	13.142
KASTAMONU	300	290	1.755.482	147.009	239.704	23.609
KAYSERİ	615	611	1.058.826	714.246	2.032.485	100.665
KIRKLARELİ	2.852	2.520	381.551	338.700	493.783	37.930
KIRFİEHİR	509	501	233.012	223.873	316.882	40.503
KOCAELİ	1.564	1.427	6.818.788	5.814.354	8.499.143	400.409
KONYA	1.720	1.648	966.790	738.627	1.866.001	136.245
KÜTAHYA	923	929	328.798	281.402	657.629	57.560
MALATYA	1.074	1.044	363.372	293.025	733.037	50.334
MANİSA	2.775	2.407	1.006.108	697.596	2.300.829	170.074
K.MARAŞ	842	826	206.831	155.902	704.904	67.780
MARDİN	508	501	414.625	337.099	502.058	59.084
MUĞLA	4.917	4.616	1.717.034	1.299.737	4.777.233	364.852

İller	Dosya Adedi		Vergi Tutarı		Ceza Tutarı	
	Dosya Sayısı	Uzlaşılın Dosya Sayısı	Uzlaşmaya Konu Olan Vergi	Uzlaşma Sonucu Vergi	Uzlaşmaya Konu Olan Ceza	Uzlaşma Sonucu Ceza
MUŞ	233	231	187.828	169.964	469.130	37.883
NEVŞEHİR	286	237	167.465	153.441	280.013	18.212
NİĞDE	149	145	136.623	302.567	194.050	15.244
ORDU	534	514	102.481	88.924	450.980	44.253
RİZE	480	475	113.621	103.986	295.529	25.573
SAKARYA	2.429	2.290	909.574	682.168	2.183.920	172.017
SAMSUN	1.862	1.833	1.196.741	802.259	2.034.047	112.773
SİİRT	242	223	60.474	57.006	268.149	21.709
SİNOP	253	253	29.943	30.319	173.463	19.295
SİVAS	548	537	504.846	473.833	808.902	50.884
TEKİRDAĞ	888	893	721.938	520.713	1.484.643	118.050
TOKAT	775	767	212.343	196.213	539.519	53.364
TRABZON	1.018	937	3.579.231	695.666	3.128.376	77.533
TUNCELİ	29	29	4.547	3.522	14.038	1.839
ŞANLIURFA	905	782	999.374	950.373	1.580.602	107.173
UŞAK	827	813	447.747	365.373	603.687	56.549
VAN	322	321	344.169	247.734	661.324	41.459
YOZGAT	193	191	112.374	86.190	260.599	19.813
ZONGULDAK	2.522	2.406	342.303	328.210	1.238.417	115.658
AKSARAY	175	169	175.820	171.398	313.932	21.915
BAYBURT	33	28	15.937	14.065	23.171	1.819
KARAMAN	26	26	31.847	19.428	66.623	3.200
KIRIKKALE	395	368	223.643	196.095	463.990	53.650
BATMAN	140	105	51.226	46.551	106.317	8.891
ŞIRNAK	53	53	28.152	19.583	146.182	22.295

İller	Dosya Adedi		Vergi Tutarı		Ceza Tutarı	
	Dosya Sayısı	Uzlaşılın Dosya Sayısı	Uzlaşmaya Konu Olan Vergi	Uzlaşma Sonucu Vergi	Uzlaşmaya Konu Olan Ceza	Uzlaşma Sonucu Ceza
BARTIN	127	96	72.053	72.046	178.792	19.516
ARDAHAN	841	843	392.042	372.861	753.569	118.970
İĞDIR	176	178	129.998	80.441	398.122	32.872
YALOVA	105	101	234.785	88.083	404.194	16.539
KARABÜK	514	507	140.425	139.648	299.331	26.839
KİLİS	460	390	826.343	349.837	914.946	19.160
OSMANİYE	862	793	337.436	309.872	459.405	44.885
DÜZCE	240	239	40.970	32.578	351.929	24.798
TOPLAM	137.404	124.888	281.353.998	134.219.902	403.565.136	16.724.269

**Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilatının Nominal ve Reel Artış Oranları
(2006-2007)**

(Bin YTL)

Gelirin Çeşidi	2006	2007	Nominal Artış (%)	Reel (TEFE) (%)	Reel (TÜFE) (%)
Vergi Gelirleri	71.271.701	171.094.564	13.1	6.4	4.0
Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler	44.175.055	53.778.978	21.7	14.5	11.9
Gelir Vergisi	31.727.706	38.060.769	20.0	12.8	10.3
- Beyana Dayanan Gelir Vergisi	1.656.774	1.767.684	6.7	0.4	-1.9
- Basit Usulde Gelir Vergisi	167.689	198.221	18.2	11.2	8.7
- Gelir Vergisi Tevkifatı	28.900.839	35.005.804	21.1	13.9	11.4
- Gelir Geçici Vergisi	1.002.404	1.089.060	8.6	2.2	-0.1
Kurumlar Vergisi	12.447.349	15.718.209	26.3	18.8	16.1
- Beyana Dayanan Kurumlar Vergisi	916.762	942.239	2.8	-3.3	-5.5
- Kurumlar Vergisi Tevkifatı	225.159	210.273	-6.6	-12.2	-14.1
- Kurumlar Geçici Vergisi	11.305.428	14.565.697	28.8	21.2	18.5
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	3.159.576	3.693.205	16.9	10.0	7.5
- Veraset ve İntikal Vergisi	121.964	136.442	11.9	5.2	2.9
- Motorlu Taşıtlar Vergisi	3.037.612	3.556.763	17.1	10.1	7.7
Dahilde Alınan Mal ve Hizmet Vergileri	68.986.168	76.040.176	10.2	3.7	1.3
Dahilde Alınan KDV	25.291.010	28.964.999	14.5	7.7	5.3
- Beyana Dayanan Katma Değer Vergisi	24.307.042	28.105.401	15.6	8.8	6.3
- Katma Değer Vergisi Tevkifatı	983.968	859.598	-12.6	-17.8	-19.7
Özel Tüketim Vergisi	37.102.948	39.350.616	6.1	-0.2	-2.5
-Petrol ve Doğalgaz Ürünlerine İlişkin ÖTV	20.708.290	22.235.675	7.4	1.0	-1.3
-Motorlu Taşıt Araçlarına İlişkin ÖTV	4.152.358	4.303.046	3.6	-2.5	-4.7
-Kolalı Gaz., Alkollü İç. ve Tük.Mamül.İlişkin ÖTV	11.263.042	11.764.341	4.5	-1.7	-4.0

Gelirin Çeşidi	2006	2007	Nominal Artış (%)	Reel (TEFE) (%)	Reel (TÜFE) (%)
-Dayanıklı Tüketim ve Diğer Mallara İlişkin ÖTV	979.258	1.047.554	7.0	0.6	-1.6
Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	2.630.207	3.176.000	20.8	13.6	11.0
Şans Oyunları Vergisi	368.769	326.500	-11.5	-16.7	-18.6
Özel İletişim Vergisi	3.593.234	4.222.061	17.5	10.5	8.0
Uluslararası Tic. ve Muam.Al. Vergiler	27.579.814	29.001.071	5.2	-1.1	-3.3
- Gümrük Vergileri	2.090.186	2.454.872	17.4	10.5	8.0
- İthalde Alınan Katma Değer Vergisi	25.432.537	26.495.628	4.2	-2.0	-4.2
- Diğer Dış Ticaret Gelirleri	57.091	50.571	-11.4	-16.7	-18.6
Damga Vergisi	3.167.277	3.676.900	6.1	9.2	6.7
Harçlar	4.036.552	4.855.613	20.1	13.0	10.4
- Tapu Harçları	1.629.293	2.012.191	23.5	16.2	13.6
- Yargı Harçları	635.812	752.020	18.3	11.3	8.8
- Noter Harçları	342.636	393.176	14.5	7.7	5.2
- Pasaport ve Konsolosluk Harçları	445.411	520.902	15.6	8.7	6.3
- Trafik Harçları	464.484	640.896	38.0	29.8	26.9
- Gemi Liman Harçları		8.782			
-İmtiyazname, Ruhsatname ve Diploma Harç.		810			
- Diğer Harçlar	518.916	526.836	15	-4.5	-6.7
Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	161.279	48.621	-69.9	-71.6	-72.3
- Kaldırılan Vergiler Artıkları	21.921	13.404	-88.6	-89.3	-89.5
- Başka Yerde Sınıflandırılmayan Diğer Vergiler	139.358	35.217	-19.7	-24.4	-26.1

Kaynak : Muhasebat Genel Müdürlüğü

Not : 2006-7 yılının Bütçe Kanunu'nda, Mahalli İdare ve Fon Payları ile Red ve İdareler dahil olduğundan, gelirlere de Mahalli idare ve Fon Payları ile Red ve İdareler eklenmiştir.

Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergilerinin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Payı

(Bin YTL)

Yıllar	Vergi Gelirleri Tahsilatı	Gelir Vergisi Tahsilatı	Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)	Kurumlar Vergisi Tahsilatı	Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)	Toplam KDV Tahsilatı (Dahilde+ İthalde)	Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)	Gelir Vergisi + Kurumlar Vergisi + KDV Tahsilatı	Vergi Gelirleri İçindeki Payı (%)
1996	2.244.094	676.017	30,1	189.338	8,4	743.026	33,1	1.608.381	71,7
1997	4.745.484	1.500.245	31,6	396.238	8,3	1.561.562	32,9	3.458.045	72,9
1998	9.228.596	3.481.752	37,7	748.383	8,1	2.725.083	29,5	6.955.218	75,4
1999	14.802.280	4.936.551	33,3	1.549.525	10,5	4.164.334	28,1	10.650.410	72,0
2000	26.503.698	6.212.977	23,4	2.356.787	8,9	8.379.554	31,6	16.949.318	64,0
2001	39.735.928	11.579.424	29,1	3.675.665	9,3	12.438.860	31,3	27.693.949	69,7
2002	59.631.868	13.717.660	23,0	5.575.495	9,3	20.400.201	34,2	39.693.356	66,6
2003	84.316.169	17.063.761	20,2	8.645.345	10,3	27.031.099	32,1	52.740.205	62,6
2004(*)	101.038.904	19.689.593	19,5	9.619.359	9,5	34.325.208	34,0	63.634.160	63,0
2005(*)	119.250.807	22.817.530	19,1	11.401.986	9,6	38.280.429	32,1	72.499.945	60,8
2005(**)	131.948.778	26.849.808	20,3	13.583.291	10,3	42.263.650	32,0	82.696.749	62,7
2006(**)	151.271.701	31.727.644	21,0	12.447.354	8,2	50.723.560	33,5	94.898.558	62,7
2007(**)	171.094.564	38.060.769	22,2	15.718.209	9,2	55.460.627	32,4	109.239.605	63,8

Kaynak : Gelir İdaresi Başkanlığı

(*) Önceki Yıllarla Aynı Baza Getirmek İçin, Rakamlara Red ve İadeler Dahil Edilmiştir.

(**) 2006 ve 2007 Yılları Bütçe Kanunu'nda Mahallî İdare ve Fon Payları İle Red ve İadeler Dahil Olduğundan, Aynı Baza Getirmek İçin Rakamlara

(***) Mahallî İdare ve Fon Payları İle Red ve İadeler Dahil Edilmiştir.

**Genel Bütçe Vergi Gelirlerindeki Artışların, 2005-2007 Yıllarında ÜFE,
1995-2004 Yıllarında TEFE Artışı İle Karşılaştırılması
(YTL)**

Yıllar	Gerçekleşen Tahsilat (Bin YTL)	Bir Önceki Yıla Göre Tahsilat Artışı (%)	ÜFE, TEFE Artışı (%) (1)		Vergi Gel. Tahsilat Artışı İle (ÜFE), (TEFE) Artışı Arasındaki Fark	
			Geçen Yılın Aynı Ayına Göre Artışı	12 Aylık Ortalamalara Göre Artış	Geçen Yılın Aynı Ayına Göre	12 Aylık Ortalamalara Göre
1995	1.084.350.504	102,7 (2)	64,9	86,0	37,8	16,7
1995	1.084.350.504	84,5 (3)	64,9	86,0	19,6	-1,5
1996	2.244.093.830	107,0	84,9	75,9	22,1	31,1
1997	4.745.484.021	111,5	91,0	81,8	20,5	29,7
1998	9.228.596.187	94,5	54,3	71,8	40,2	22,7
1999	14.802.279.916	60,4	62,9	53,1	-2,5	7,3
2000	26.503.698.413	79,1	32,7	51,4	46,4	27,7
2001	39.735.928.150	49,9	88,6	61,6	-38,7	-11,7
2002	59.631.867.852	50,1	30,8	50,1	19,3	0,0
2003	84.316.168.756	41,4	13,9	25,6	27,5	15,8
2004(*)	101.038.904.000	19,8	13,8	11,1	6,0	8,7
2005(*)	119.250.807.000	18,0	2,7	5,9	15,3	12,1
2005(**)	131.948.778.000	18,5	2,7	5,9	15,8	12,6
2006(**)	151.271.701.000	14,6	11,6	9,3	3,0	5,3
2007(**)	171.094.564.000	13,1	5,9	6,3	7,2	6,8

(1) 1996-2004 Yılları (1994=100), 2005-2007 Yılları (2003=100) TÜİK

Kaynak : Gelir İdaresi Başkanlığı

(2) EDV, NAV ve EMTV hariç.

(3) EDV, NAV ve EMTV dahil.

Not : 1. Önceki yıllarla aynı baza getirmek için, rakamlara red ve iadeler dahil edilmiştir.
2. 2006 ve 2007 Yılları Bütçe Kanunu'nda Mahalli İdare ve Fon Payları ile Red ve İadeler dahil olduğundan, aynı baza getirmek için rakamlara Mahalli İdare ve Fon Payları ile Red ve İadeler Dahil Edilmiştir.

GSYİH, Genel Bütçe Vergi Gelirleri ve Vergi Yüğü

(Bin YTL)

Yıllar	GSYİH(*) (1)	Vergi Gelirleri(**) (2)	Vergi Yüğü (%) (2/1)
2002	350.476.000	65.188.479	18,6
2003	454.781.000	89.893.112	19,8
2004	559.033.000	111.335.368	19,9
2005	648.932.000	131.948.778	20,3
2006	758.391.000	151.271.701	19,9
2007	635.911.000 (***)	125.873.994 (***)	19,8

Kaynak : Gelir İdaresi Başkanlığı

(*) 1998 Bazlı Yeni Seri

(**) 2006 Yılı Bütçe Kanunu'nda Mahalli İdare ve Fon Payları ile Red ve İadeler dahil olduğundan, Vergi Gelirleri rakamlarında da Mahalli İdare ve Fon Payları ile Red ve İadeler dahildir.

(***) 9 Aylık

GSYİH, Genel Bütçe Vergi Gelirleri ve Vergi Yüğü

(Bin YTL)

Yıllar	GSYİH(*) (1)	Vergi Gelirleri(**) (2)	Vergi Yüğü (%) (2/1)
2002	350.476.000	59.644.416	17,0
2003	454.781.000	81.783.798	18,0
2004	559.033.000	100.373.326	18,0
2005	648.932.000	119.627.198	18,4
2006	758.391.000	137.480.292	18,1
2007	635.911.000 (***)	111.656.696 (***)	17,6

Kaynak : Gelir İdaresi Başkanlığı

(*) 1998 Bazlı Yeni Seri

(**) Vergi Gelirleri rakamları Mahalli İdrare ve Fon Payları dahil, Red ve İadeler hariç tutarlardır.

(***) 9 Aylık

Vergi Gelirlerinin Detayları

Vergi	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Toplam vergi geliri	24208275	40262995,6	62709656,9	86277111,9	117943583,6	134571044,9	157416558,3	187153337
1000 Gelir, karlar ve sermaye kazançları üzerindeki vergiler	7594292	11889674,81	18093141,02	21393822,93	27937936,29	29746845,55	34333328,77	40140755
2000 Sosyal güvenlik katkıları	4483143	7542583,6	13503875,9	17066596,9	24537737,62	32143984,91	35320931,34	42008178
3000 Bordro ve işgücü üzerindeki vergiler	0	0	0	0	0	0	0	0
4000 Mülk üzerindeki vergiler	682828	1271631,353	1523094,767	2472076,46	3829811,861	4114242,08	5253061,723	6886685
5000 Mal ve hizmetler üzerindeki vergiler	8681163	16900631,09	25149227,2	40471587,61	58298998,85	64226276,37	77604990,51	90577428
6000 Diğer vergiler	2766849	2658474,748	4440318,009	4873028	3339099	4339696	4902246	7540491

Kaynak: OECD Stat'dan alınmıştır

OECD Ülkeleri Toplam Vergi Geliri (GSMH'nin %'si)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Avustralya	28,8	29,4	29,2	30	30,5	31,1	29,6	30,5	30,7	31,1	30,9	..
Avusturya	41,1	42,4	43,9	43,9	43,5	42,6	44,6	43,6	43,1	42,8	42,1	41,9
Belçika	43,6	44	44,5	45,2	45,2	44,9	44,9	45	44,6	44,8	45,4	44,8
Kanada	35,6	35,9	36,7	36,7	36,4	35,6	34,8	33,7	33,7	33,6	33,4	33,4
Çek Cum.	37,5	36	36,3	34,9	35,8	35,3	35,6	36,3	37,3	38,3	37,8	36,7
Danimarka ¹	48,8	49,2	48,9	49,3	50,1	49,4	48,4	47,8	48	49,3	50,3	49
Finlandiya	45,7	47	46,3	46,1	45,8	47,2	44,6	44,6	44	43,4	44	43,5
Fransa ¹	42,9	44,1	44,4	44,2	45,1	44,4	44	43,4	43,2	43,5	44,1	44,5
Almanya	37,2	36,5	36,2	36,4	37,1	37,2	36,1	35,4	35,5	34,8	34,8	35,7
Yunanistan	25,2	31,2	26,4	27,9	28,7	29,7	28,7	29	28,1	27,1	27,3	27,4
Macaristan	41,3	39,6	38	37,8	38,1	38	38	37,8	37,5	37,6	37,2	37,1
İzlanda	31,2	32,3	32,2	35,5	38,1	38,1	36,3	35,8	37,2	38,3	41,4	..
İrlanda	32	32,1	31,4	31,3	31,5	31,7	29,5	28,2	28,8	30,2	30,6	31,7
İtalya	40,1	41,8	43,2	41,7	42,5	42,3	42	41,4	41,8	41,1	41	42,7
Japonya	26,8	26,8	27,2	26,8	26,3	27	27,3	26,2	25,7	26,3	27,4	..
Kore	19,4	20	21	21,1	21,5	23,6	24,1	24,4	25,3	24,6	25,5	26,8
Lüksemburg	37,1	37,6	39,3	39,4	38,3	39,1	39,7	39,2	38,5	37,9	38,6	36,3
Meksika	16,7	16,7	17,5	16,6	17,3	18,5	18,8	18,1	19	19	19,9	20,6

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hollanda	41,5	40,9	40,9	39,1	40,1	39,7	38,2	37,5	36,9	37,4	39,1	39,5
Yeni Zelanda	36,6	34,8	35	33,4	33,4	33,6	33	34,4	34,3	35,5	37,8	36,5
Norveç ¹	40,9	40,8	41,5	42,4	42,7	42,6	42,9	43,1	42,3	43,3	43,7	43,6
Polonya	36,2	36,1	35,2	34,6	32,3	31,6	33,6	34,6	34,1	33,4	34,3	..
Portekiz ²	31,7	32,6	32,7	32,9	33,9	34,1	33,8	34,5	34,7	33,8	34,8	35,4
Slovak Cum. ¹	..	..	..	36,6	34,3	32,9	31,7	32	33,2	31,6	31,6	29,6
İspanya ¹	32,1	31,9	32,9	33,2	34,1	34,2	33,8	34,2	34,2	34,7	35,8	36,7
İsveç	48,1	50	51,2	51,7	52,1	52,6	50,7	48,9	49,4	49,9	50,7	50,1
İsviçre	27,8	28,3	27,9	28,9	29,1	30,5	30,1	30,1	29,4	29,1	29,7	30,1
Türkiye	22,6	25,4	27,9	28,4	31,3	32,3	35,1	31,1	32,8	31,3	32,3	32,5
İngiltere	34,7	34,6	35,1	36,2	36,6	37,3	37	35,5	35,2	35,6	36,5	37,4
Amerika	27,9	28,3	28,7	29,3	29,4	29,9	28,8	26,5	25,9	26	27,3	28,2
AB 15 ortalama	38,8	39,7	39,8	39,9	40,3	40,4	39,7	39,2	39,1	39,1	39,7	39,8
OECD ortalama	34,9	35,4	35,6	35,7	36	36,2	35,9	35,4	35,5	35,5	36,2	..
Şili	..	..	..	..	..	..	..	..	17,1	19	22,6	25,8
Estonya	..	..	..	..	..	31,3	30,5	31,2	30,9	30,8	30,3	30,8
İsrail	38,1	37,1	38,4	37	37,1	38,1	38,1	37,5	36,4	36,4	36,4	36,8
Slovenya	40,4	39,3	38,2	39	39,4	38,2	38,4	38,8	39	38,9	39,3	39

1 Toplam vergi gelirleri, sermaye transferi miktarı kadar eksitilmiştir. Danimarka 1990'dan itibaren, Fransa 1992'den itibaren, Norveç 2000'den itibaren, Slovak Cumhuriyeti 1998'den 2000'e kadar ve İspanya 2000'den itibaren.

2 Sekretarya, hükümet ve yerel idarelerce toplanan tahmini gelirleri dahil ederek tahminde bulunmuştur.

OECD Ülkeleri Mal ve Hizmetler Üzerindeki Vergiler (GSMH'nin %'si)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Avustralya	8,4	8,2	8	8,2	8	8,9	8,9	9,2	9,1	8,9	8,6	..
Avusturya	11,5	11,9	12,3	12,3	12,4	12	12,1	12,3	12,1	12,1	12	11,6
Belçika	11,2	11,5	11,7	11,1	11,5	11,4	11	11,1	11	11,2	11,5	11,5
Kanada	9	9	9	9,1	8,8	8,6	8,8	8,9	8,9	8,7	8,5	8,1
Çek Cum.	12,1	11,8	11,3	10,8	11,5	11,2	10,8	10,8	11,1	11,9	11,8	11,2
Danimarka ¹	15,7	16,1	16,1	16,4	16,5	15,9	15,9	16	15,8	16,1	16,2	16,3
Finlandiya	13,8	13,9	14,5	14,1	14,2	13,7	13,2	13,5	14,1	13,8	13,8	13,6
Fransa ¹	11,7	12,2	12	11,9	12	11,4	11,1	11,1	11	11,1	11,2	11,1
Almanya	10,4	10,3	10,1	10	10,4	10,5	10,4	10,3	10,5	10,2	10,1	10,2
Yunanistan	10,4	10,6	10,8	10,4	10,6	10,5	10,9	10,6	10	9,6	9,4	10,7
Macaristan	16,8	16,1	14,9	14,7	15,3	15,4	14,7	14,2	14,8	15,3	14,8	14,5
İzlanda	15,2	15,6	15,3	16,8	17,8	17,1	14,9	14,3	15	15,8	16,7	..
İrlanda	12,7	12,7	12,3	12,2	12,1	12,2	11	11,1	11	11,4	11,6	11,6
İtalya	10,9	10,8	11,2	11,5	11,7	11,8	11,2	11,2	10,7	10,8	10,8	11,1
Japonya	4,2	4,3	4,7	5,3	5,4	5,2	5,3	5,3	5,2	5,3	5,3	5,2
Kore	8,4	8,8	9	8	8,6	9	9,5	9,5	9,4	8,9	8,8	8,7
Lüksemburg	9,9	9,8	10,4	10,5	10,4	10,6	10,5	10,6	10,6	11,3	11,1	10
Meksika	9	9,3	9,4	8,3	8,6	9,8	9,7	8,9	10	10,5	11,3	11,5

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hollanda	11,3	11,6	11,3	11,3	11,7	11,5	11,8	11,6	11,7	12	12,4	12,3
Yeni Zelanda	12,2	12,2	12,2	12,1	12,1	11,6	11,8	12,1	12,1	12	12,1	12
Norveç ¹	15,8	15,5	15,4	15,8	15,6	13,5	13,3	13,3	12,9	12,7	12,2	12
Polonya	12,8	12,9	12	11,9	12,1	11,5	11,2	12,3	12,5	12,4	12,6	..
Portekiz 2	12,9	13,2	12,8	13,1	13,3	12,8	12,9	13,2	13,3	13,3	13,6	14,2
Slovak Cum. ¹	..	..	..	12,3	12,1	11,9	11,1	11,5	11,9	12,2	12,5	11,4
İspanya ¹	9,2	9,3	9,5	9,8	10,2	10,1	9,7	9,6	9,7	9,8	10	9,8
İsveç	13,3	12,9	13	12,9	12,8	12,9	12,9	13,1	13,2	13	13,2	13,1
İsviçre	6,1	6	6	6,2	6,7	6,8	7	6,8	6,9	6,9	7	7
Türkiye	8,5	9,7	10,3	10,2	11,2	13,6	14,1	14,6	16,2	14,9	15,9	15,7
İngiltere	12,2	12,3	12,2	11,9	12,1	11,9	11,6	11,5	11,5	11,4	11,1	10,9
Amerika	5	4,9	4,9	4,9	4,8	4,8	4,7	4,7	4,7	4,7	4,8	4,7
AB 15 ortalama	11,8	11,9	12	12	12,1	11,9	11,7	11,8	11,7	11,8	11,9	11,9
OECD ortalama	11,1	11,2	11,1	11,1	11,4	11,3	11,1	11,1	11,2	11,3	11,4	..
Şili	..	..	..	..	..	..	..	..	11,7	12,9	14,1	14,4
Estonya	..	..	..	..	..	12,4	12,4	12,5	12,2	12,2	13	13,3
İsrail	14,3	14,4	14,3	13,5	13,7	12,8	12,7	13,4	13,3	13,4	13,1	12,6
Slovenya	28	29,2	29,6	31,4	33,5	30,8	30	31	31,4	30,7	30,4	29,6

1 Sermaye transferi, rapor edilen vergi gelirlerine oranlı olarak, vergi başlıkları arasında paylaştırılmıştır. Danimarka 1990'dan itibaren, Fransa 1992'den itibaren, Norveç 2000'den itibaren, Slovak Cumhuriyeti 1998'den 2000'e kadar ve İspanya 2000'den itibaren.

2 2005'te vergi gelirlerinin, vergi başlıkları arasında paylaştırılması, 2004'teki her bir vergi geliri başlığının payına dayanarak, Sekrateriya tarafından tahmin edilmiştir.

OECD Ülkeleri Gelir ve Kazançlar Üzerindeki Vergiler (GSMH'nın %'si)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Australya	15,9	16,6	16,5	17,7	18,3	18,1	16,7	17,2	17,3	18,2	18,2	..
Avusturya	10,9	11,9	12,7	12,9	12,5	12,2	14	13	12,8	12,6	12	12,2
Belçika	16,6	16,6	17	17,5	17,1	17,3	17,5	17,3	16,9	17	17,4	16,9
Kanada	16,5	16,9	17,9	17,7	18,1	17,8	16,7	15,4	15,4	15,7	15,9	16,3
Çek Cumh.	9,4	8,1	8,7	8,1	8,3	8	8,6	9	9,5	9,6	9,1	8,6
Danimarka ¹	30,1	30,2	29,8	29,4	29,6	29,8	28,7	28,5	28,8	29,8	30,7	29,3
Finlandiya	16,5	18,2	17,7	18,1	17,8	20,3	18,2	18,1	17	16,8	16,8	16,6
Fransa ¹	7	7,4	8,1	10,2	10,8	11,1	11,2	10,4	10	10,2	10,4	10,8
Almanya	11,3	10,5	10,2	10,7	11,1	11,2	10,4	9,9	9,8	9,5	9,8	10,8
Yunanistan	5,6	5,5	5,9	7,1	7,3	8,1	7	7	6,5	6,5	7	6,5
Macaristan	8,6	8,7	8,3	8,4	8,9	9,2	9,7	10	9,3	8,9	8,8	9
İzlanda	10,6	11,3	11,5	13,5	14,9	15,4	15,9	15,9	16,7	16,9	18,8	..
İrlanda	12,7	13,1	13,1	12,9	13,1	13,3	12,2	11,1	11,4	12	11,8	11
İtalya	14,2	14,5	15,3	13,6	14,4	14	14,3	13,4	12,9	12,9	12,9	14
Japonya	10,3	10,2	10,1	9	8,4	9,4	9,1	8	7,9	8,4	9,3	10,2
Kore	6,2	6	5,5	6,4	5,3	6,8	6,4	6,2	7,1	6,9	7,5	7,9
Lüksemburg	14,6	14,9	15,6	15,1	13,9	14,1	14,3	14,3	14	12,6	13,3	12,7
Meksika	4,1	4	4,6	4,7	5	5	5,2	5,2	5	4,7	4,8	5,2

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Hollanda	10,9	11,1	10,7	10,3	10,2	10	10,1	10,2	9,4	9,2	10,8	10,9
Yeni Zelanda	22,4	20,7	20,9	19,4	19,4	20,2	19,5	20,5	20,4	21,7	23,8	22,6
Norveç	14,3	14,8	15,7	15,7	16	19,2	19,3	18,8	18,5	20,1	21,5	21,7
Polonya	11,1	10,6	10,4	10,2	9,9	9,7	9,5	9,6	6	5,9	6,4	..
Portekiz ²	7,9	8,6	8,7	8,6	9,1	9,6	9,1	8,9	8,4	8,3	8,5	8,5
Slovak Cum. ¹	..	..	..	9,4	8,4	7	6,9	6,8	6,8	5,7	5,7	5,7
İspanya ¹	9,4	9,2	9,8	9,4	9,6	9,7	9,5	10	9,6	9,8	10,5	11,3
İsveç	18,9	19,6	20,2	20,1	21,1	21,5	19,2	17,5	18,2	19	19,8	19,7
İsviçre	12	12,4	12	12,6	12,2	13,4	12,7	13	12,6	12,6	13,2	13,7
Türkiye	6,4	6,7	7,6	9,4	9,8	9,5	10,1	7,7	7,8	6,9	7	7
İngiltere	12,8	12,7	13	14,1	14,1	14,6	14,7	13,5	12,9	13,1	14	14,9
Amerika	12,8	13,5	14	14,4	14,6	15,1	14,1	11,7	11,2	11,4	12,7	13,7
AB 15 ortalama	13,3	13,6	13,8	14	14,1	14,4	14	13,5	13,2	13,3	13,7	13,7
OECD ortalama	12,4	12,6	12,8	12,9	13	13,3	13	12,6	12,3	12,4	13	..
Şili	..	..	..	..	..	..	..	..	4,8	5,5	8	10,6
Estonya	..	..	..	..	..	7,8	7,3	7,5	8,1	8	7	7,1
İsrail	13,2	12,2	13,3	12,9	12,8	14,5	14,4	12,9	12	11,8	12,1	13,4
Slovenya	7	7,5	7,6	7,5	7,5	7,4	7,6	7,9	8,1	8,3	8,8	9,3

1 Sermaye transferi, rapor edilen vergi gelirlerine oranlı olarak, vergi başlıkları arasında paylaştırılmıştır. Danimarka 1990'dan itibaren, Fransa 1992'den itibaren, Norveç 2000'den itibaren, Slovak Cumhuriyeti 1998'den 2000'e kadar ve İspanya 2000'den itibaren.

2 2005'te vergi gelirlerinin, vergi başlıkları arasında paylaştırılması, 2004'teki her bir vergi geliri başlığını payına dayanarak, Sekrateriya tarafından tahmin edilmiştir.

OECD Ülkeleri - Ücretlerin Vergilendirilmesi - Karşılaştırmalı Tablo

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Avustralya	26,10546737	22,73766102	23,16691029	23,66456217	23,66000141	24,01890793	23,99918469	23,38694059
Avusturya	12,90394797	13,33755715	13,54683563	13,93982133	15,01337958	14,73982621	15,13013352	15,48891533
Belçika	29,04766806	28,99622952	28,68704789	28,01947192	27,94154726	28,01586195	27,94426553	27,98872823
Kanada	19,45649767	17,95567728	17,6082382	17,52809307	17,12995047	16,38834918	16,44909058	16,02766999
Çek Cum.	10,14636974	10,03934996	10,43736151	10,80597944	11,26196364	11,57242097	9,945158776	10,37185385
Danimarka	32,36095303	32,56795099	31,64161746	31,60035978	30,25512801	30,12894637	30,23899422	30,36710488
Finlandiya	27,20538695	26,40118364	26,25498924	25,75870583	25,01531244	24,97351109	23,94169361	23,40752306
Fransa	15,37991467	15,62962201	15,83855181	15,33404359	15,18198624	15,33459397	15,50091332	14,10114749
Almanya	24,01995637	22,82401948	23,22192637	23,60705361	22,63305997	21,90009354	21,99762871	22,02656628
Yunanistan	5,350205434	5,068408048	6,035913209	4,535923702	7,142586686	7,792717954	9,57296523	10,08603834
Macaristan	23,16515374	25,8565646	24,0018862	20,48397737	20,9436624	20,19850855	20,93041798	21,65868877
İzlanda	22,42046106	22,87692152	24,46228108	24,94730311	25,12531986	25,38434464	25,24125137	24,26101118
İrlanda	15,18790746	11,98461045	11,44326255	11,06007476	10,78506893	10,17038008	9,58611482	8,766910763
İtalya	18,96717445	18,45990054	18,9084624	17,67974811	18,14175279	18,10251375	18,8589746	19,01525912
Japonya	7,003160963	7,04662307	6,378735009	6,650931802	6,649091247	6,64211118	7,228260827	8,111036765
Kore	2,10739849	2,372654208	2,159747761	2,213205854	2,827613584	2,778684998	3,426866591	4,555831816
Lüksemburg	16,16811147	14,6715006	11,66530097	12,20823755	12,66377079	13,33825798	14,04466885	14,79758598
Meksika	0,81819319	1,462581635	2,707201127	3,175593212	3,706436014	3,126098368	3,518863642	3,84716998

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hollanda	8,858154799	10,54298626	11,00308349	10,16138693	10,73623129	10,73133755	13,28263625	14,01375374
Yeni Zelandada	19,36783781	19,42862656	19,47340511	19,68708154	19,9988342	20,42092099	21,06615954	21,53605667
Norveç	22,89752333	23,64385148	22,99169906	22,3623872	22,28918836	21,22374227	21,29223285	21,73690988
Polonya	6,647707357	6,090267027	6,013576417	6,103835775	6,102384158	6,199484783	6,338560141	6,470394787
Portekiz	11,44810407	10,34073348	10,55192036	10,73117387	12,01691695	11,36687786	11,54708836	11,54242964
Slovak Cumbh.	7,509124978	8,160891063	7,714633563	8,225058914	8,802588725	8,725293696	8,991263857	9,0134928
İspanya	13,41563216	13,77635216	14,05382861	13,36047635	13,63992582	13,86882422	14,12364088	14,0936932
İsveç	26,74509923	25,38417021	23,61236155	24,22662164	24,52114924	24,18318056	23,89146628	20,64459523
İsviçre	10,40517199	10,42547096	10,4469441	10,40750583	10,58847509	10,65333447	10,65287795	10,77180678
Türkiye	14,73419121	14,91594232	15,11925577	14,76674915	15,45084891	15,50303107	15,36286353	15,33864801
İngiltere	17,39502208	17,2755571	17,35948443	17,53695706	17,61169487	17,66337863	17,6968831	17,72714049
Amerika	17,26022973	17,17581323	17,0083863	16,76755295	16,72243084	16,621145	16,76030868	16,87608351
AB15: Avrupa Bir.15	18,29688255	17,81738544	17,58830573	17,31733707	17,55330072	17,48735345	17,82387115	17,60449279
AB19: Avrupa Bir.19	16,94324179	16,70567654	16,42063388	16,07257408	16,3373742	16,26347419	16,50334042	16,39904326
OECD - Toplam	16,14992423	15,91498925	15,78382825	15,58502416	15,81860999	15,72555599	15,95204761	15,93436624

Kaynak: OECD Stat'dan alınmıştır

OECD Ülkeleri - Ücretlerin Vergilendirilmesi

Vergi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vergilerden önceki brüt ücret gelirleri	5545,029433	7751,832876	10561,34674	12635,66198	13959	15737	15645	16583
Diğer	..	..	..	..	..	..	..	..
Standart vergi indirimleri	1001,304121	1503,09326	1944,202011	2435,349297	2093,85	2360,55	2346,75	2487,45
Temel indirimler	225	262,8	360	540	0	0	0	0
Evli veya aile reisi	..	..	..	..	..	..	..	..
Bakmakla yükümlü çocuk	..	..	..	..	..	..	..	..
Sosyal güvenlik katkısı ve gelir vergileri kesintisi	776,3041206	1240,29326	1584,202011	1895,349297	2093,85	2360,55	2346,75	2487,45
İş masrafları	..	..	..	..	..	..	..	..
Diğer	..	..	..	..	..	..	..	..
Vergiye tabii gelire dahil edilmiş vergi indirimleri veya nakit trasferleri	0	0	0	0	0	0	0	0
Merkezi Hükümet vergiye tabii gelir	4543,725312	6248,739616	8617,144729	10200,31268	11865,15	13376,45	13298,25	14095,55
Merkezi Hükümet gelir vergisi borcu (vergi indirimleri hariç)	817,0152391	1156,25892	1596,797026	1790,062537	2156,784	2439,712	2403,52	2543,608
Merkezi Hükümet gelir vergisi borcu (vergi indirimleri hariç)	817,0152391	1156,25892	1596,797026	1790,062537	2073,03	2345,29	2309,65	2444,11
Gelir vergisi	..	..	..	..	..	..	..	..
Sağlık sigortası vergisi	..	..	..	..	..	..	..	..
Diğer	..	..	..	..	83,754	94,422	93,87	99,498

Vergi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Vergi indirimleri	0	0	0	0	0	0	0	0
Temel indirimler	0	0	0	0	0	0	0	0
Evli veya aile reisi	..	..	..	..	..	..	..	..
Çocuklar	..	..	..	..	..	..	..	..
Diğer	..	..	..	..	..	..	..	..
Merkezi Hükümet nihai ödenen gelir vergisi	817,0152391	1156,25892	1596,797026	1865,876509	2156,784	2439,712	2403,52	2543,608
Eyalet ve yerel vergiler	0	0	0	0	0	0	0	0
Çalışanların zorunlu sosyal güvenlik katılımları	776,3041206	1240,29326	1584,202011	1895,349297	2093,85	2360,55	2346,75	2487,45
Brüt gelirler	776,3041206	1240,29326	1584,202011	1895,349297	2093,85	2360,55	2346,75	2487,45
Vergiye tabii gelirler	..	..	..	..	..	..	..	..
Diğer	..	..	..	..	..	..	..	..
Genel hükümete yapılan toplam ödemeler	1593,31936	2396,552181	3180,999037	3761,225806	4250,634	4800,262	4750,27	5031,058
Genel hükümetten yapılan nakit transferler	0	0	0	0	0	0	0	0
Aile reisine yapılan	..	..	..	..	..	..	..	..
İki çocuğa yapılan	0	0	0	0	0	0	0	0
Diğer	..	..	..	..	..	..	..	..
Net maaş	3951,710073	5355,280695	7380,347703	8874,436175	9708,366	10936,738	10894,73	11551,942

Vergi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
İşverenin sosyal güvenlik katılımları ve bordro vergileri	1081,280739	1744,162397	2270,689549	2716,667326	3001,185	3383,455f	3363,675	3565,345
İşverenin sosyal güvenlik katılımları v	1081,280739	1744,162397	2270,689549	2716,667326	3001,185	3383,455	3363,675	3565,345
Bordro vergileri	..	..	..	..	..	..	..	..
Gelir vergisi (ortalama oran %)	1,47342E-05	1,49159E-05	1,51193E-05	1,47667E-05	15,45084891	15,50303107	15,36286353	15,33864801
İşçinin sosyal güvenlik katılımları (ortalama oran %)	14	16	15	15	15	15	15	15
Toplam ödemeler eksi nakit transferler (ortalama oran %)	28,73419121	30,91594232	30,11925577	29,76674915	30,45084891	30,50303107	30,36286353	30,33864801
İşverenin bordro vergileri de dahil toplam vergi takozu (ortalama oran %)	40,36333992	43,60485087	42,48498417	42,19485527	42,75790034	42,80084862	42,68548439	42,66555392
Toplam ödemeler eksi nakit transferler: Esas kazanan kişi (marjinal oran %)	31,79998398	33,39996338	32,60002136	32,60002136	32,6	32,6	32,6	32,6
Toplam ödemeler eksi nakit transferler: eş (marjinal oran %)	25,67404035	27,67442531	26,81610471	25,82687163	27,75	28,35	28,35	28,35
Toplam vergi takozu: Esas kazanan kişi (marjinal oran %)	42,92886508	45,63259947	44,52681277	44,52677352	44,52674897	44,52674897	44,52674897	44,52674897
Toplam vergi takozu: Eş (marjinal oran %)	37,80254423	40,95871454	39,76634133	38,95215772	40,53497942	41,02880658	41,02880658	41,02880658
Vergi harcamaları bileşeni (non-wastable vergi indirimleri)	..	..	..	..	..	..	..	..
Nakit Transfer bileşeni (non-wastable vergi indirimleri)	..	..	..	..	..	..	..	..

Kaynak: OECD Stat' dan alınmıştır